

Rapport 2014:8

Brott i nära relationer

En nationell kartläggning

brå

Brott i nära relationer

En nationell kartläggning

Rapport 2014:8

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott
Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

ISSN 1100-6676
ISBN 978-91-87335-23-5
URN:NBN:SE:BRA-546

© Brottsförebyggande rådet 2014
Författare: Anna Frenzel
Omslag: Susanne Engman
Produktion: Ordförandet AB
Tryck: Lenanders Grafiska AB 2014

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-401 87 00, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos Fritzes Kundservice, 106 47 Stockholm
Telefon 08-598 191 90, e-post order.fritzes@nj.se

Innehåll

Förord.....	5
Sammanfattning.....	6
Summary.....	11
Inledning.....	16
Bakgrund	16
Brås uppdrag.....	18
Begreppet brott i nära relationer	18
Begreppen misshandel och sexualbrott.....	19
Syfte och frågeställningar	20
Disposition.....	20
Ett urval svenska studier under 2000-talet	21
Studier om utsatthet.....	22
Studier om riskfaktorer kopplade till utsatthet för brott	31
Sammanfattande kommentar	32
Metod	36
Upplägg och genomförande	36
Avgränsningar	42
Bortfall.....	44
Tillförlitlighet.....	45
Utsatthet under 2012	48
Utsatthetens karaktär	48
Få oroar sig för att bli utsatta	55
Återkommande utsatthet.....	57
Utsatthetens karaktär.....	57

Utsatthet under livstiden	66
Utsatthetens karaktär	66
Barn som lever med våld i hemmet.....	71
Minst 150 000 barn bor i hushåll där det förekommer våld	73
Anmälningbenägenhet	76
Hur ofta anmäls brott i nära relationer?	78
Varför anmäler man inte?.....	78
Behov av hjälp och stöd	80
Hur stort är behovet av hjälp och stöd?	81
Vad säger andra statistikkällor?	84
Rättsväsendets hantering av brott i nära relationer	84
Brås ordinarie trygghetsundersökning NTU	86
Svensk överslagsslag i europeisk studie	87
Dödligt våld i nära relationer	88
Patientregistret	90
Statistik från olika jourverksamheter	92
Sammanfattande kommentarer	96
Referenser	99
Bilagor	104
Bilaga 1. Frågeformulär.....	104
Bilaga 2. Postenkät.....	115
Bilaga 3. Kognitivt test	120
Bilaga 4. Tabeller över redovisningsgruppernas storlek (n) och skattad populationsstorlek (N) i NTU 2013, samt beräkning av statistisk säkerhet	149
Bilaga 5. Tabeller för utsatthet under 2012	153
Bilaga 6. Tabeller för utsatthet under livstiden	157

Förord

Våren 2012 fick Brå i uppdrag av regeringen att genomföra en nationell kartläggning av brott i nära relationer. Syftet var att få bättre kunskap om utbredningen av dessa brott i Sverige, liksom om karaktären på utsattheten och om de utsatta personerna. Kartläggningen har genomförts med hjälp av ett nytt frågeavsnitt i Nationella trygghetsundersökningen (NTU), som Brå genomför årligen.

Studien har genomförts och författats av Anna Frenzel, utredare på Brå. Värdefulla synpunkter under projektets gång har lämnats av Annika Eriksson, Emelie Färdeman, Thomas Hvitfeldt och Åsa Irlander, samtliga medarbetare på Brå. Det nya frågeavsnittet utvecklades i samarbete med Paul Fuehrer, fil. dr. och universitetslektor i sociologi vid Uppsala universitet. Rapporten har vetenskapligt granskats av Margareta Hydén, professor i socialt arbete vid Linköpings universitet.

Avslutningsvis vill Brå rikta ett stort tack till alla de nära 13 000 personer som medverkat i NTU, och därmed gjort denna nationella kartläggning möjlig.

Stockholm i maj 2014

Erik Wennerström
Generaldirektör

Anna Sellin
Enhetschef

Sammanfattning

Denna rapport presenterar resultaten av en nationell kartläggning av brott i nära relationer, som Brå genomfört på uppdrag av regeringen. Kartläggningen gjordes inom ramen för Nationella trygghetsundersökningen (NTU), en undersökning om människors trygghet och utsatthet för brott, som Brå genomför årligen i form av telefonintervjuer.

En nära relation avser här att man har, eller har haft, ett partnerförhållande med en flickvän, pojkvän, hustru eller make, oavsett om man är sammanboende eller ej. De brott som kartläggs är systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök att inskränka friheten, hot, trakasserier, misshandel, grov misshandel,¹ sexualbrott och grova sexualbrott.²

Syftet med kartläggningen är att få kunskap om hur utbredd denna typ av brottslighet är och att undersöka dess karaktär. Rapportens två huvudsakliga frågeställningar är

- hur stor andel av befolkningen (16–79 år) som har utsatts för brott i en nära relation under föregående år (2012) samt någon gång i livet
- i vilken utsträckning utsattheten har varit återkommande.³

Dessutom svarar rapporten på

- hur vanligt det är att händelsen har polisanmälts
- varför utsatta personer väljer att inte anmäla till polisen
- hur vanligt det är att utsatta personer har barn boende i hus hållet

¹ Grov misshandel definieras i denna kartläggning som att en nuvarande eller tidigare partner gjort illa den utsatta personen med ett föremål, knytnävar, sparkar eller liknande. Definitionen följer med andra ord inte den juridiska definitionen av grov misshandel.

² Grovt sexualbrott definieras i denna kartläggning som att en nuvarande eller tidigare partner tvingat den utsatta personen till någon form av sexuell handling genom att hota, hålla fast, utnyttja att den utsatta personen varit berusad eller liknande. Definitionen följer med andra ord inte den juridiska definitionen av grovt sexualbrott.

³ Återkommande utsatthet definieras här som att man blivit utsatt någon gång i månaden eller oftare under det senaste året.

- hur många av de utsatta som varit i kontakt med till exempel sjukvården, socialtjänsten eller kvinno- eller mansjourer, på grund av sin utsatthet
- hur vanligt det är att de utsatta inte har fått tillfredsställande vård, stöd, hjälp eller skydd.

De nivåer av utsatthet i befolkningen som framkommer i denna kartläggning bör beaktas som miniminivåer, eftersom mörkertalet troligtvis är stort.

Under 2012 utsattes knappt 7 procent för brott i en nära relation

Totalt uppgår 6,8 procent av befolkningen att de utsattes för brott i en nära relation under 2012. Andelen kvinnor som utsattes för brott i en nära relation under 2012 var i princip jämnstor med andelen utsatta män (7,0 procent av kvinnorna och 6,7 procent av männen). Även när man studerar psykiskt våld och fysiskt våld separat visar sig utsattheten vara jämnt fördelad mellan könen; 6,8 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen utsattes för psykiskt våld, medan 2,2 procent av kvinnorna och 2,0 procent av männen utsattes för fysiskt våld. De två vanligaste brottstyperna är systematiska kränkningar och försök att inskränka friheten. En del utsätts för både fysiskt och psykiskt våld inom relationen. Av dem som utsattes för fysiskt våld under 2012 blev närmare 85 procent även utsatta för psykiskt våld, medan knappt 28 procent av dem som utsattes för psykiskt våld även blev utsatta för fysiskt våld.

Även om utsattheten under 2012 verkar vara jämnt fördelad mellan kvinnor och män, är det vanligare att kvinnor utsätts för grövre våld och har betydligt större behov av hjälp och stödinsatser, och då framför allt sjukvård. Bland de personer som blev utsatta för grov misshandel uppgav 29,1 procent av kvinnorna och 2,4 procent av männen att de uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare.

De bakgrundsfaktorer som verkar ha starkast relevans är ålder, familjerelation, utbildning, boendeform och ekonomiska förutsättningar. Utsattheten är högst bland personer i åldrarna 16–34 år, ensamstående föräldrar, personer med högst gymnasial utbildning och personer boende i flerfamiljshus. Utsatta kvinnor har ofta sämre ekonomiska förutsättningar än kvinnor som inte blivit utsatta. Det verkar inte finnas några tydliga skillnader i utsatthet mellan personer som är födda i Sverige och utrikesfödda.

Återkommande utsatthet vanligare bland kvinnor

Nästan hälften av de personer som varit utsatta för psykiskt våld under 2012 uppgår att våldet har varit återkommande under året. Kvinnor uppgår i högre utsträckning att de blivit utsatta för åter-

kommande psykiskt våld (56 procent av de utsatta kvinnorna jämfört med 40 procent av de utsatta männen). Räknet i hela befolkningen handlar det om 3,8 procent av kvinnorna och 2,5 procent av männen i Sverige som har blivit utsatta för återkommande psykiskt våld under 2012.

Av dem som utsattes för återkommande fysiskt våld under 2012 blev nästan var fjärde person utsatt flera gånger. Även här är det vanligare med återkommande utsatthet bland kvinnor; drygt 26 procent av de utsatta kvinnorna och 20 procent av de utsatta männen blev utsatta för återkommande fysiskt våld under 2012. Detta motsvarar 0,6 procent av kvinnorna och 0,4 procent av männen i befolkningen som helhet.

Av de personer som utsattes för återkommande fysiskt våld 2012 utsattes nästan 90 procent även för återkommande psykiskt våld under samma period, medan 14 procent av de personer som utsattes för återkommande psykiskt våld 2012 även utsattes för återkommande fysiskt våld.

I likhet med utsatthet generellt, påverkas även återkommande utsatthet av tidigare nämnda faktorer: ålder, familjerektion, boendeform, utbildning och ekonomiska förutsättningar. Att bli utsatt för återkommande brott är vanligast bland personer i åldrarna 16–34 år, ensamstående föräldrar, personer boende i flerfamiljshus och personer med högst gymnasial utbildning. Också här är det vanligare att kvinnor som blivit utsatta för återkommande brott har sämre ekonomiska förutsättningar. Detsamma gäller bland män som utsatts för återkommande fysiskt våld. Återkommande utsatthet verkar förekomma bland dem som är födda i Sverige i samma utsträckning som bland utrikesfödda.

Var femte person utsatt någon gång i livet

Drygt var femte person i befolkningen har någon gång i sitt liv utsatts för brott i en nära relation. Det är vanligare att kvinnor har blivit utsatta; drygt var fjärde kvinna och var sjätte man har utsatts någon gång i sitt liv. När man studerar psykiskt och fysiskt våld separat ser man att det är vanligare att ha blivit utsatt för psykiskt våld än för fysiskt våld. Nästan 24 procent av kvinnorna och 15 procent av männen har blivit utsatta för psykiskt våld någon gång i sitt liv, medan andelen utsatta för fysiskt våld uppgår till 15,0 procent för kvinnor och 8,1 procent för män. Bland både kvinnor och män är det vanligast att man har blivit utsatt för systematiska kränkningar och förödmjukelser samt misshandel.

Drygt 81 procent av de personer som någon gång utsatts för fysiskt våld har även utsatts för psykiskt våld, medan knappt 50 procent av de personer som någon gång utsatts för psykiskt våld även har utsatts för fysiskt våld.

Bland kvinnor är utsattheten under livstiden högst för personer i åldrarna 25–34 år, medan utsattheten bland män är högst för personer i åldrarna 35–44 år. Mellan personer som är svenskfödda respektive utrikesfödda finns ingen statistiskt säkerställd skillnad i utsatthet under livstiden.

Få oroar sig för att bli utsatta

Bland dem som inte blivit utsatta för något brott av en nuvarande eller tidigare partner under 2012 är det en liten del som uppger att de ändå har varit oroliga för att bli utsatta (0,9 procent av kvinnorna och 0,2 procent av männen). Bland dem som känt sig oroliga uppger drygt hälften att de oroar sig ganska sällan. Personer som blivit utsatta tidigare i livet har dock känt sig oroliga i större utsträckning än personer som aldrig blivit utsatta.

Minst 150 000 barn bor i hushåll där det förekommer våld

Ungefär en tredjedel av de utsatta kvinnorna och en fjärdedel av de utsatta männen i kartläggningen uppger att de har barn boende i sitt hushåll. Uppräknat på befolkningsnivå motsvarar detta nästan 83 000 kvinnor och 67 000 män. Om det bor ett barn i vart och ett av dessa personers hushåll innebär det alltså att lika många barn lever i hushåll där det förekommit någon form av våld under 2012.

När man studerar återkommande utsatthet på befolkningsnivå handlar det om drygt 48 000 kvinnor och 17 000 män som under 2012 blev utsatta för återkommande psykiskt och/eller fysiskt våld och som har barn boende i hushållet. Också här handla det förmodligen om minst lika många barn, runt 65 000 barn, som upplever återkommande våld i hemmet.

Dessa skattningar utgår dock från att de kvinnor och män som uppger att de blivit utsatta inte bor i samma hushåll, så att antalet hushåll är detsamma som antalet personer. Skattningarna kan troligtvis ändå betraktas som en minimiuppskattning, eftersom det i de flesta hushåll med barn bor mer än ett barn (år 2012 hade den genomsnittliga familjen i Sverige 1,8 barn).

Merparten av de utsatta polisanmäler inte

Bland de personer som blev utsatta under 2012 uppger 7,9 procent att de haft någon form av kontakt med polisen. Av dessa uppger drygt hälften (56 procent) att de också hade gjort en polisanmälan. Omräknat till samtliga personer som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012 innebär det att 3,9 procent uppger att de hade polisanmält händelsen eller någon av händelserna. An-

delen kvinnor som gjort en anmälan var något större än andelen män. Det framgår dock inte om det är den utsatta personen själv som gjort polisanmälan, eller om den gjorts av någon annan.

Det i särklass vanligaste skälet till att man inte polisanmält det man utsatts för, är enligt denna kartläggning att man betraktar händelsen som en småsak. Att man i stället redde ut händelsen på egen hand anges också ofta som skäl. Detta är inte förvånande, eftersom det tycks logiskt att man väljer att reda ut småsaker på egen hand, utan att kontakta polisen.

I de fall händelsen inte polisanmälts beror det sällan på lågt förtroende för polisen och rättsväsendet, på att man inte vill eller orkar genomgå en rättsprocess eller på att man inte vågar.

Få har varit i kontakt med någon stödverksamhet

Ungefär 12 procent av kvinnorna och 2,7 procent av männen som uppgett att de utsatts under 2012 har haft någon form av kontakt med sjukvården. För de kvinnor som utsatts för grov misshandel av en nuvarande eller tidigare partner är dock siffran betydligt högre; ungefär 29 procent av dessa kvinnor uppger att de uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare. Bland de män som blivit utsatta för grov misshandel av en nuvarande eller tidigare partner uppger 2,4 procent att de uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare.

Vad gäller kontakter med socialtjänsten uppger 7,0 procent av kvinnorna och 3,5 procent av männen att de haft denna typ av kontakt. Det framgår inte om de utsatta personerna kontaktat socialtjänsten för sin egen räkning eller sina barns räkning. Vidare har 5,6 procent av de utsatta kvinnorna och 0,6 procent av de utsatta männen haft kontakt med någon kvinnojour, mansjour eller brottsofferjour med anledning av vad de blivit utsatta för av sin nuvarande eller tidigare partner. Slutligen är det lika stora andelar kvinnor som män som har varit i kontakt med någon annan myndighet eller frivilligorganisation med anledning av sin utsatt-het (4,2 respektive 4,3 procent).

Andelen kvinnor och män som inte upplever att de fått den hjälp och det stöd de hade behövt uppgår till 11,4 respektive 4,4 procent. Andelen personer som upplever att deras behov av hjälp och stöd inte blivit tillgodosedda är större bland dem som utsatts för återkommande våld, och framför allt bland dem som utsatts för återkommande fysiskt våld. Inom denna grupp uppger nästan 38 procent av kvinnorna och drygt 21 procent av männen att de haft behov av hjälp och stöd som inte blivit tillgodosedda.

Summary

This report presents the results of a national survey commissioned by the Government and conducted by Brå, the National Council for Crime Prevention, regarding offences in close relationships. The survey was conducted within the framework of the Swedish Crime Survey (NTU), an annual survey concerning people's safety and victimisation, carried out by Brå in the form of telephone interviews.

A close relationship is defined as a person having, or having had, a partner relationship with a girlfriend, boyfriend, wife or husband, regardless of whether they have been cohabiting or not. The offences mapped out by the survey include systematic violations and humiliations, attempts at limiting a person's freedom, threats, harassment, assault, aggravated assault,⁴ sexual offences and aggravated sexual offences.⁵

The purpose of the survey is to gain more knowledge of how widespread these types of offences are and to investigate their characteristics. The two main questions posed by the survey are

- what portion of the population (16–79 years) have been subjected to offences in a close relationship during the past year (2012), or at some other point in life
- to what extent have these victimisations been recurring.⁶

Other issues investigated include

- how common it is for incidents to be reported to the Police
- why victims choose not to file a police report
- how common it is for victims to have children living in the same household as them

⁴ Aggravated assault is defined in this survey as a current or previous partner having hurt the victim with an object, hit them with a fist, kicked them or similar. In other words, this definition does not match the legal definition of aggravated assault.

⁵ Aggravated sexual offence is defined in this survey as a current or former partner forcing the victim to perform some sort of sexual act through threatening, pinning them down, taking advantage of the victim being drunk, or similar. This definition does not match the legal definition of aggravated sexual offence.

⁶ Repeated victimisation is defined here as having been subjected to incidents at least once a month during the last year.

- how many of the victims have been in contact with medical services, social services, or women's or men's hotlines due to their victimisation
- how common it is for victims not to receive sufficient care, support, aid or protection.

The levels of victimisation noted among people appearing in this survey should be considered as minimum levels, as there is no doubt a large portion of cases that go unreported.

In 2012, almost 7 per cent were victimised in a close relationship

In total, 6.8 per cent of the population stated that they were victimised in close relationships in 2012. The share of women victimised in close relationships in 2012 was almost equal to the share of men victimised (7.0 per cent among women and 6.7 per cent among men). The numbers remain similar after separating psychological and physical violence – 6.8 per cent of women and 6.2 per cent of men were subjected to psychological violence, while 2.2 per cent of women and 2.0 per cent of men were subjected to physical violence. The two most common forms of offences are systematic violations and attempts to limit a person's freedom. Some are subjected to both psychological and physical violence in a close relationship. Of those subjected to physical violence in 2012, almost 85 per cent were also subjected to psychological violence, while almost 28 per cent of those subjected to psychological violence were also subjected to physical violence.

While the victimisation in 2012 seems evenly distributed between women and men, it is more common for women to be subjected to more serious violence and to have a greater need of help and aid, primarily in the form of medical care. Among the persons subjected to aggravated assault, around 29 per cent of the women and 2.4 per cent of the men stated that they had sought or had needed to seek a doctor, nurse or dentist.

The underlying factors that appear to be most relevant are age, family relations, education, living conditions, and financial conditions. The victimisation is highest among persons between 16 and 34 years of age, single parents, persons without education beyond upper secondary school (gymnasium), and persons living in multi-family residential houses. Victimised women often have worse financial conditions than non-victimised women. There are no clear differences in victimisation between persons born in Sweden and those born abroad.

Repeated victimisation is more common among women

Almost half of the persons subjected to psychological violence in 2012 state that the violence has been recurring throughout the year. Women state to a greater extent that they have been subjected to recurring offences (56 per cent of the victimised women compared to 40 per cent of the victimised men). Out of the whole population, 3.8 per cent of women and 2.5 per cent of men are estimated to have been subjected to recurring psychological violence in 2012.

Of those subjected to recurring physical violence in 2012, almost one in four were victimised several times. Recurring victimisation is more common among women here as well – more than 26 per cent of the victimised women and 20 per cent of the victimised men were subjected to recurring physical violence in the past year. This corresponds to 0.6 per cent of the women and 0.4 per cent of the men in the entire population.

Of the persons subjected to recurring physical violence in 2012, almost 90 per cent were also subjected to recurring psychological violence during the same period, while 14 per cent of the persons subjected to recurring psychological violence were also subjected to recurring physical violence.

As with victimisation in general, recurring victimisation is affected by the factors mentioned above: age, family relations, living conditions, education and financial conditions. Being subjected to recurring offences is most common among persons between 16 and 34 years of age, single parents, persons living in multi-family residential houses and persons with no education beyond upper secondary school. It is also more common here for women subjected to recurring offences to have worse financial conditions. The same is true among men subjected to recurring physical violence. Being repeatedly victimised in a close relationship seems to occur to the same extent among persons born in Sweden and persons born abroad.

One in five is victimised at some point in their lives

Around one in five people have at some point in their lives been victimised in a close relationship. It is more common for women to have been victimised – more than one in four women and one in six men have at some point been victimised. When studying psychological and physical violence separately, it can be noted that it is more common to have been subjected to psychological violence than physical violence. Almost 24 per cent of women and 15 per cent of men have been subjected to psychological violence by a current or previous partner at some point in their lives, while the corresponding numbers for physical violence are 15 per cent among women and 8.1 per cent among men. It is most common

among women and men alike to have been subjected to systematic violations and humiliation, as well as assault.

More than 81 per cent of the persons who had been subjected to physical violence at some point have also been subjected to psychological violence, while almost 50 per cent of the persons who at some point have been subjected to psychological violence have also been subjected to physical violence.

Among women, the victimisation is most frequent between ages 25 and 34, while victimisation among men is most frequent between 35 and 44. There is no statistically confirmed difference between persons born in Sweden and abroad.

Few worry about being victimised

Among those who have not been subjected to any offences by a current or former partner in 2012, a small proportion state that they have still worried about being victimised (0.9 per cent of women and 0.2 per cent of men). Among those feeling worried, about half state that they have worried on a small number of occasions. However, persons who have been victimised earlier in life have worried more than those who have not.

At least 150,000 children live in households where violence occurs

About one third of the victimised women and one quarter of the victimised men in the survey state that they have children living in their household. When applied to the population, this corresponds to almost 83,000 women and 67,000 men. If there is a child living in each of these person's households this means that an equal number of children live in households where violence has occurred in 2012.

When examining recurring victimisation on an overall population level, this amounts to over 48,000 women and 17,000 men who, in 2012, were subjected to recurring psychological and/or physical violence and who have children living in their household. Here too, there is probably at least as many children, around 65,000, experiencing violence in their home.

However, these estimates are based on the women and men stating that they are victimised not living in the same household, meaning that the number of households are equal to the number of persons. The estimates can probably still be considered as minimum estimates, as most households with children have more than one child (in 2012 the average family in Sweden had 1.8 children).

Most victims do not file police reports

Among the persons victimised in 2012, 7.9 per cent stated that they had been in contact with the Police. Of these, more than half

(56 per cent) stated that the incident or one of the incidents resulted in a police report. When applying this to all persons who were subject to offences in close relationships in the past year, 3.9 per cent have stated that the incident or one of the incidents resulted in a police report. A slightly larger proportion of women file police reports compared to men. However, the survey does not tell us if the report is filed by the victim or by someone else.

By far the most common reason for not filing a report is that the victim considers the offence too insignificant to warrant a report. These persons also often state that they sorted out the incident by themselves. This is not surprising, as it may seem logical to choose to sort out minor incidents on your own, without involving the Police.

In cases where incidents are not reported to the Police, the reason is rarely that the persons have little faith in the police force and legal system, do not want to go through a legal process, or do not dare file a report.

Few have contacted support services

Around 12 per cent of women and 2.7 per cent of men who have stated that they were victimised in 2012 have had some form of contact with healthcare services. For women subjected to aggravated assault by a current or former partner, the number is significantly higher. Around 29 per cent of these women stated that they contacted or had needed to contact a doctor, nurse or dentist. Among men subjected to aggravated assault by a current or former partner, 2.4 per cent stated that they had sought or had needed to seek a doctor, nurse or dentist.

7.0 per cent of women and 3.5 per cent of men state that they have been in contact with social services. The survey does not show if the persons contacting social services do so for their own sake or for the sake of their children. 5.6 per cent of the victimised women and 0.6 per cent of the victimised men have had contact with a women's or men's hotline, or victim's hotline due to what they have been subjected to by their current or former partners. Finally, the proportion of women and men who have been in contact with another government agency or volunteer organisation due to their victimisation is almost equal (4.2 per cent and 4.3 per cent respectively).

The proportion of people who feel that they did not receive the help and support they needed is 11 and 4.4 per cent respectively. There is a greater proportion who feel this way among persons who have been subjected to physical violence than among those subjected to psychological violence (around 12 per cent compared to 8.3 per cent).

The proportion of persons who feel that their need for help and support has not been met is greater among those subjected to recurring violence, and primarily among those subjected to recurring physical violence.

Inledning

Brott i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem som är angeläget att belysa för att kunna minska lidandet för de utsatta. Denna rapport presenterar resultaten av en nationell kartläggning av dessa brott, som Brå genomfört på uppdrag av regeringen. Kartläggningen gjordes inom ramen för Nationella trygghetsundersökningen (NTU), en undersökning om människors trygghet och utsatthet för brott, som Brå genomför årligen i form av telefonintervjuer.

Bakgrund

Tidigare studier har främst fokuserat på det våld kvinnor blir utsatta för av en man de har eller har haft ett partnerförhållande med. Detta har varit, och är till viss del fortfarande, den gängse bilden av brott i nära relationer. Under senare år har det dock blivit vanligare att man med begreppet avser flera typer av relationer, bland annat våld som utövas mot män av en kvinnlig partner (Brå 2012a). Detta är delvis en följd av att forskning visat att både kvinnor och män i relativt stor utsträckning utsätts för brott i nära relationer, men att det handlar om olika typer av våld.

I följande avsnitt beskrivs några av de satsningar som gjorts, i form av till exempel utredningar, lagändringar och strategier, för att hantera frågan om brott i nära relationer, samt en redogörelse för det uppdrag som Brå fått av regeringen. Därefter diskuteras begreppen brott i nära relationer, misshandel och sexualbrott, och presenteras rapportens syfte och frågeställningar.

Utredningar och lagar mot brott i nära relationer

Under de senaste decennierna har flera viktiga lagändringar och utredningar genomförts på området:

- 1982 genomfördes en sexualbrottsutredning⁷ som utmynnade i att all typ av misshandel samt våldtäkt kom att falla under allmänt åtal. Detta innebär att polis och åklagare, i de fall de får kännedom om att ett brott begåtts, är skyldiga att

⁷ SOU 1982:61.

- upprätta en polisanmälan, oavsett om den utsatta personen medverkar i utredningen eller ej.
- 1988 infördes lagen om besöksförbud (numera kontaktförbud) med syfte att skydda personer som trakasseras och förföljs.
 - 1998 infördes brottsrubriceringen grov kvinnofridskränkning, som avser upprepade kränkningar mot en kvinna av en man hon har eller har haft en relation med.⁸ Syftet med denna brottsrubricering är att gärningspersonens handlingar ska bedömas utifrån ett större sammanhang i stället för att rättsväsendet betraktar varje brottslig handling separat.
 - 1998 tillskrevs socialtjänsten ett ansvar för våldsutsatta kvinnor, genom ett tillägg i socialtjänstlagen (8a § SoL). Denna paragraf, nu 5 kap 11 §, har sedan ändrats ett antal gånger. Paragrafen lyfter särskilt fram att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan behöva stöd och hjälp för att förändra sin situation, och att socialnämnden ska verka för att de ska få stöd och hjälp som de och deras närstående behöver. Enligt den senaste ändringen ska socialnämnden också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp, av eller mot närstående, därigenom också är ett brottsoffer, och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.⁹
 - 2001 genomfördes den första stora svenska brottsofferundersökningen i Sverige, vilket resulterade i rapporten Slagen Dam (Lundgren m.fl. 2001).
 - 2007 formulerade regeringen en handlingsplan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.¹⁰ Implementeringen av handlingsplanen utvärderades av Brå under 2010 (Brå 2010).
 - 2012 tillsatte regeringen en nationell samordnare för att åstadkomma en kraftsamling i arbetet med att motverka våld i nära relationer.¹¹ Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 juni 2014.
 - Den 1 juli 2013 skärptes lagen om grov kvinnofridskränkning. Dels inkluderas numera skadegörelse och överträdelse av kontaktförbud, dels höjdes minimistraffet från sex till nio månaders fängelse.
 - I februari 2014 beslutade regeringen att en särskild utredning ska utarbeta en samlad nationell strategi för att nå det jäm-

⁸ Prop. 1997/98:55. Ett krav är att kvinnan ska vara eller ha varit gift med mannen alternativt att kvinnan och mannen bor eller har bott tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

⁹ SFS 2012:776.

¹⁰ Skr. 2007/08:39.

¹¹ Dir. 2012:38.

ställldhetspolitiska målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.¹² Uppdraget omfattar både våld mot kvinnor i nära relationer och våld som utövas mot kvinnor av bekanta eller helt okända män. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 april 2015.

Brås uppdrag

Brå fick i april 2012 regeringsuppdraget att utveckla och genomföra en nationell kartläggning av brott i nära relationer.¹³ Enligt de tidigare mätningarna i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) drabbas årligen drygt en procent av kvinnorna och närmare en halv procent av männen av misshandel, sexuellt våld, trakasserier eller hot från en nuvarande eller tidigare partner (Brå 2014a). Dessa siffror är dock troligen en underskattning, eftersom NTU är en typ av bred offerundersökning som inte är helt anpassad för att fånga upp brott i nära relationer. Brott av det här slaget kan fångas upp på ett bättre sätt genom anpassade frågor.

Två syften med det nya frågeavsnittet

Av denna anledning fick Brå i uppdrag att utveckla ett nytt frågeavsnitt i NTU, särskilt utformat för att fånga upp misshandel, sexuellt våld, hot och trakasserier i nära relationer. Det primära syftet med det nya frågeavsnittet är alltså *att försöka fånga upp fler brott i nära relationer än tidigare undersökningar*, samt att utforma ett frågeavsnitt som gör det möjligt att i framtiden upprepa studien för *att kunna göra jämförelser över tid*.

För att försöka få en så heltäckande bild som möjligt ingick även i uppdraget att bedöma utbredningen av brott i nära relationer, liksom karaktären på dessa brott, genom att jämföra resultaten i det nya frågeavsnittet med andra datakällor.

Begreppet brott i nära relationer

Vad som menas med en nära relation är inte självklart. Det är ett vitt begrepp där innebörden kan skilja sig åt mellan olika källor. I vissa studier åsyftas enbart en kärleksrelation mellan två personer, medan andra inkluderar även syskonrelationer eller relationen mellan föräldrar och barn. I denna kartläggning definieras en nära relation som en (pågående eller avslutad) parrelation som varat minst en månad.

I kartläggningens resultatredovisning används begreppet brott i nära relationer för att tydliggöra att undersökningen inte bara fokuserar på fysiskt våld i form av misshandel och sexualbrott,

¹² Dir. 2014:25.

¹³ Diarienummer HR-0156/2012.

utan även på hot, trakasserier och verbala kränkningar. Detta ligger även i linje med hur regeringsuppdraget var formulerat.

De händelser som respondenterna själva definierar som trakasserier och verbala kränkningar räknas i detta sammanhang in i begreppet brott i nära relationer, även om det är möjligt att vissa händelser ligger i gråzonen kring vad som juridiskt sett är ett brott, beroende på respondenternas tolkningsram.

Begreppen misshandel och sexualbrott

Begreppen misshandel och sexualbrott delas i denna kartläggning in i misshandel respektive grov misshandel och sexualbrott respektive grovt sexualbrott. Dessa begrepp följer dock inte den juridiska definitionen av vad som är misshandelsbrott och sexualbrott. Det kompletta frågeavsnittet återfinns i bilaga 1.

Misshandel definieras i denna rapport som att en nuvarande eller tidigare partner på ett våldsamt sätt hållit hårt i respondenten, knuffat, kastat något hårt mot respondenten, gett denne en örfil eller liknande. Grov misshandel definieras som att en nuvarande eller tidigare partner gjort illa den utsatta person med ett föremål, slagit med knytnäve, sparkat denne eller liknande.

Vidare definieras sexualbrott som att en nuvarande eller tidigare partner utsatt respondenten för, eller involverat respondenten i, en sexuell handling mot dennes vilja. Slutligen definieras grovt sexualbrott som att en nuvarande eller tidigare partner tvingat den utsatta personen till någon form av sexuell handling genom att till exempel hota, hålla fast personen, eller utnyttja att den utsatta personen varit berusad eller liknande.

Det är inte otänkbart att en person som varit utsatt för någon form av sexualbrott uppger sig ha varit utsatt för såväl sexualbrott som grovt sexualbrott, eftersom flera olika handlingar kan ha begåtts vid samma tidpunkt. Dessutom är det inte självklart var gränsen går mellan att ha blivit utsatt för en sexuell handling mot sin vilja och att ha blivit tvingad till någon form av sexuell handling.¹⁴

Det är inte heller otänkbart att en person uppger utsatthet för både misshandel, grov misshandel, sexualbrott och grovt sexualbrott vid ett och samma tillfälle, eftersom personen kan ha blivit både kränkt, hotad, hindrad att lämna lägenheten, slagen med knytnävsslag och tvingad till någon form av sexuell handling. Det är dock inte möjligt att utläsa hur ofta det sker, utifrån det sätt som

¹⁴ Frågan om utsatthet för en sexuell handling mot sin vilja lyder: "Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig utsatt dig för, eller involverat dig i, en sexuell handling mot din vilja?" medan frågan om utsatthet för sexuellt tvång lyder: "Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig tvingat dig till någon form av sexuell handling genom att hota dig, hålla fast dig, utnyttjat att du har varit berusad, eller liknande?"

det nya frågeavsnittet i NTU är utformat. Detta kan ge en antydning om hur komplicerat det är att undersöka brott i nära relationer.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna kartläggning har varit att undersöka hur utsattheten för brott i nära relationer ser ut i befolkningen i Sverige, såväl på en övergripande nivå som inom olika grupper i befolkningen. Syftet är dels att beskriva utsattheten under föregående år (2012), dels att ringa in hur stor del av befolkningen som varit utsatta någon gång under sin livstid.

Rapporten bygger på två huvudsakliga frågeställningar:

1. Hur stor andel av befolkningen (16–79 år) har, någonsin respektive under 2012, utsatts för något av följande av en nuvarande eller tidigare partner?
 - Systematiska kränkningar och förödmjukelser
 - Försök att inskränka friheten
 - Hot
 - Trakasserier
 - Misshandel respektive grov misshandel
 - Sexualbrott respektive grovt sexualbrott.
2. I vilken utsträckning har utsattheten varit återkommande?

Utöver dessa frågeställningar beskrivs

- hur vanligt det är att händelsen har polisanmälts
- varför vissa utsatta väljer att inte anmäla händelsen till polisen
- hur vanligt det är att utsatta personer har barn boende i hushållet
- hur många av de utsatta som varit i kontakt med till exempel sjukvården, socialtjänsten eller en kvinno- eller mansjourer, med anledning av sin utsatthet
- hur vanligt det är att utsatta personers behov av vård, stöd, hjälp eller skydd inte har tillgodosetts.

Disposition

Rapporten inleds med en genomgång av tidigare svenska studier som gjorts under 2000-talet, i syfte att visa hur resultaten kan variera mellan olika studier. Därefter redovisas och diskuteras denna studie, först generella mönster gällande utsatthet under föregående år (2012), återkommande utsatthet samt utsatthet under livstiden. Dessa avsnitt följs av analyser av hur vanligt det är att personer som utsatts för brott i en nära relation har barn boende i hushållet, hur anmälningsbenägenheten ser ut samt de utsattas behov av hjälp- och stödinsatser. Rapporten avslutas med en kortare genomgång av statistik från andra tillgängliga datakällor samt sammanfattande kommentarer.

Ett urval svenska studier under 2000-talet

Tidigare forskning har visat att män i huvudsak utsätts för våld på offentliga platser, utomhus och av okända personer, medan den vanligaste typen av våld som drabbar kvinnor är det våld som sker i hemmet, av en person som kvinnan har någon form av relation med (se till exempel Brå 2014a, Johnsson-Latham 2008, Brå 2002 samt Helweg-Larsen & Frederiksen 2008). Detta kan vara en anledning till att relativt lite forskning tagit upp mäns utsatthet för brott i nära relationer. Trots denna bild, att kvinnor utsätts för brott i nära relationer i betydligt större utsträckning än män, finns det även flera studier som visar att män och kvinnor utsätts för brott i nära relationer i ungefär samma utsträckning. Vilka resultat som framkommer i en undersökning beror delvis på om man fokuserar på våld eller brott, eller om fokus i stället ligger på konflikter.

Studier som fokuserar på bruket av våld i form av till exempel antal örfilar, slag och sparkar som respondenterna blivit utsatta för tenderar att finna resultat som visar att män och kvinnor utsätts i ungefär samma utsträckning. Denna typ av studier använder ofta mätverktyget Conflict Tactics Scales, vilket är utformat för att mäta bland annat hur vanligt det är med olika typer av våldshandlingar och verbala kränkningar (Straus m.fl. 1996).

Studier som i stället fokuserar mer på de konflikter som leder fram till våldet, tenderar i stället att finna resultat som visar att kvinnor utsätts i högre utsträckning än män, samt att då kvinnor utsätter sina partners för våld föregås detta ofta av att mannen även utsatt kvinnan för våld (Dobash & Dobash 2004, Swan & Snow 2002).

Nedan presenteras ett urval av de svenska studier om brott i nära relationer som gjorts under 2000-talet. Studierna i detta urval är, i likhet med föreliggande kartläggning, inriktade på våldets förekomst och karaktär. Presentationen av dessa studier gör inget anspråk på att vara heltäckande, utan syftar till att visa hur varierande resultat olika studier kommer fram till. I slutet av kapitlet

återfinns en kort genomgång av identifierade riskfaktorer för brott i nära relationer, sammanfattande kommentarer över de studier som nämnts samt en tabell som ger en god överblick av bland annat studiernas population, insamlingsmetod, mätperiod och resultat.

Studier om utsatthet

2001

År 2001 genomfördes studien Slagen Dam (Lundgren m.fl. 2001) av forskare vid Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), där en enkät skickades ut till ett urval på 10 000 kvinnor i åldrarna 18–64 år boende i Sverige. I studien lades fokus på att beskriva våldets kontinuum, det vill säga att det finns flera olika typer av våld och kontrollerande beteende som behöver beaktas i ett sammanhang. Författarna menar att mäns våld mot kvinnor ofta är en serie av fysiska, verbala och sexuella övergrepp. Dessa är en rad händelser som inte kan skiljas från varandra, utan kännetecknas av att gränserna är flytande mellan dem och att handlingarna glider in i varandra. Även om våldet tar sig olika uttryck befinner det sig ändå på en och samma skala. Det kan handla om allt från en knuff, som inte bedöms som en brottslig handling i juridisk mening, till grövre våld med tillhyggen eller till och med dödligt våld. Även om inte alla handlingar på skalan bedöms som brottsliga handlingar är grov kvinnofridskränkning¹⁵ det brott i brottsbalken som bäst motsvarar detta kontinuum.

I studien lades även fokus på att beskriva våldets normaliseringsprocess, vilket innebär att det våld som sker inom en relation medför att gränserna för vad som är normala handlingar förflyttas och att våldet succesivt blir ett normalt inslag i vardagen. Utsatta personer tolkar det som händer som ett tecken på att något är fel hos dem själva, och att partnern är tvungen att utöva våld för att den utsatta personen ska ”lära sig” göra rätt. Våldet ses som ett uttryck för kärlek. Gärningspersonen isolerar ofta den utsatta personen från sin omgivning, vilket medför att gärningspersonens handlingar, både bra och dåliga, blir den enda referensram som den utsatta personen har. Det är oftast först när utsatta personer känslomässigt kommit ut ur sin relation med en gärningsperson som de verkligen kan förstå vad som faktiskt hände i relationen, och dra slutsatsen att det inträffade inte var deras eget fel. Denna process förutsätter att deras isolering brutits och att deras partner inte längre har samma kontroll över dem (Lundgren m.fl. 2001).

Kvinnorna i studien fick svara på olika avsnitt i enkäten beroende på vilken typ av relationer de hade vid undersökningstillfället respektive tidigare i livet. En tredjedel av kvinnorna som varit

¹⁵ BrB 4 kap 4a §. Grov kvinnofridskränkning innebär att flera enskilda, i sig straffbara, handlingar tillsammans utgör ett grövre brott.

gifta eller sammanboende med en man uppgav att de hade utsatts för någon typ av våld (fysiskt våld, sexuellt våld eller hot) av den tidigare maken/sambon. Av de kvinnor som var gifta/sambo vid undersökningstillfället uppgav en av tio att de hade blivit utsatta för någon typ av våld av sin nuvarande make/sambo.

Resultaten visade även att det var vanligt med upprepad utsatthet. Bland de kvinnor som blivit utsatta av en före detta make eller sambo hade 80 procent blivit utsatta mer än en gång. Det framgår dock inte i studien hur vanligt det är med upprepad utsatthet bland kvinnor som blivit utsatta av sin nuvarande make eller sambo.

Resultaten i Slagen Dam blev mycket uppmärksammade, eftersom de visade att en stor del av respondenterna varit utsatta för någon form av våld. Det mest uppmärksammade resultatet var att 46 procent av alla kvinnor i undersökningen hade erfarenhet av våld från någon man efter sin 15-årsdag. I denna siffra ingår inte bara våld från en nuvarande eller tidigare partner, utan även från andra familjemedlemmar, arbetskamrater, ytligt bekanta samt okända män. Det är här viktigt att poängtera att den definition av våld som användes i studien var mycket bred,¹⁶ vilket medförde att ett större antal händelser inkluderades än i undersökningar med en snävare definition, såsom Nationella trygghetsundersökningen.¹⁷

En annan slutsats forskarna drog var att våld mot kvinnor är något som förekommer i alla grupper i samhället och att det utövas både i det privata och i det offentliga. Forskarna identifierade inte några specifika samhällsgrupper som innehar fler riskfaktorer för brott i nära relationer.

Slagen Dam möttes dock av kritik, bland annat för den breda definitionen, som ansågs bidra till den höga nivån av utsatthet eftersom den inte skiljer på lindrigt våld (till exempel en knuff) och grövre våld (till exempel att bli slagen med ett tillhygge).

2002

Brå genomförde 2002 en studie om kvinnors utsatthet för våld i nära relationer i syfte att öka kunskapen om denna typ av brottslighet, liksom om de utsatta och om gärningspersonerna. Ett syfte med studien var även att försöka uppskatta hur vanligt det är med våld i nära relationer. Studien genomfördes dels genom att en enkät skickades ut till ett antal slumpvis utvalda arbetsplatser i fyra olika län, dels genom att det polisanmälda våldet mot kvinnor studerades. Tanken med att skicka enkäten enbart till arbetsplatser

¹⁶ Fysiskt våld definierades i studien som ha kastat något, knuffat, hållit fast, släpat, slagit med knytnäve, slagit med hårt föremål, sparkat, tagit stryptag, kvävt, bankat huvudet mot något eller hotat med eller använt skjutvapen.

¹⁷ I NTU lyder frågan om fysisk misshandel "Slog, sparkade eller utsatte någon dig för någon annan typ av fysiskt våld, så att du skadades eller så att det gjorde ont, under förra året?".

var att undvika att utsatta kvinnor skulle avstå från att svara för att de fått enkäten till hemmet, den miljö där de utsattes för våldet. En svaghet med denna metod var att enbart förvärvsarbetande kvinnor därmed ingick i enkätundersökningen.

Enkäten besvarades av närmare 3 400 kvinnor, och resultaten visade att 3,8 procent av kvinnorna hade blivit utsatta för fysiskt våld av en annan person under de senaste 12 månaderna. Av dessa kvinnor hade en fjärdedel blivit utsatta av en nuvarande eller tidigare partner, vilket motsvarar 0,9 procent av samtliga kvinnor i undersökningen (Brå 2002). Ingen av dessa kvinnor hade polisanmält männen som utsatt dem. Enkätstudien visade även att det upprepade våldet var vanligare i de fall där kvinnan hade en nära relation till gärningspersonen, jämfört med de fall där det förekom någon annan typ av relation.¹⁸ Ungefär hälften av de utsatta kvinnorna som besvarade enkäten hade utsatts mer än en gång.

2005

År 2005 genomfördes en enkätstudie om förekomsten av våld i samkönade relationer (Holmberg & Stjernqvist 2005).¹⁹ Drygt 2 000 personer besvarade enkäten som skickades ut via RFSL:s medlemstidning. Resultaten visade att knappt 10 procent av respondenterna uppgav att de någon gång hade blivit utsatta för någon form av våld av sin nuvarande partner. Av dessa personer uppgav 46 procent att de definierade sig som kvinnor (lesbisk, bisexuell, transkvinna eller heterosexuell) och 51 procent att de definierade sig som män (homosexuell, bisexuell, transman eller heterosexuell). Resterande 3 procent av de utsatta respondenterna ville inte definiera sig i någon av dessa grupper. Utsattheten visade sig vara högre bland de personer som blivit utsatta av en tidigare partner (drygt 17 procent). Det förekom både att den tidigare partnern var av samma kön och av det motsatta könet.

Trots de relativt höga nivåerna av utsatta personer uppgav många av dem som utsatts av sin nuvarande partner att relationen var bra. Detta kan, enligt forskaren Gudrun Nordborg som kommenterade studien 2008, vara ett tecken på att våldet normaliserats (Nordborg 2008). Nordborg menar vidare att det är självklart att våld förekommer även inom samkönade relationer, och att de maktstrategier som finns i ett hierarkiskt samhällssystem, där heterosexualitet är norm, finns även inom relationer som bryter mot denna norm. Även samkönade relationer påverkas av faktorer som bidrar till under- respektive överordning i relationen, såsom etnicitet, ålder och utbildning.

¹⁸ Till exempel obekant, ytligt bekant eller arbetskamrat.

¹⁹ Trots att brott i samkönade relationer inte undersöks specifikt i denna kartläggning är det värdefullt att uppmärksamma forskning kring utsattheten inom denna grupp.

2008

År 2008 genomförde Brå en kartläggning av våldtäkter åren 1995–2006, i syfte att studera förändringar i brottsstrukturen av polisanmälda fall av våldtäkt och våldtäktsförsök (Brå 2008a). Genom kartläggningen undersöktes vilka typer av våldtäkter som har blivit fler i anmälningstatistiken, samt om vissa omständigheter kring brotten blivit vanligare än andra, till exempel vissa typer av relationer mellan offer och gärningsperson.

Undersökningen visade att det 1995 gjordes drygt 1 400 polisanmälningar om våldtäkt mot personer över 15 år, och att denna siffra stigit till drygt 3 000 år 2006. Andelen polisanmälda våldtäkter där gärningspersonen är offrets nuvarande eller tidigare partner har däremot minskat över tid. Från att denna typ av våldtäkter 1995 utgjorde en tredjedel av samtliga polisanmälda våldtäkter, utgjorde de 2006 knappt en femtedel. Detta behöver dock inte betyda att våldtäkter inom nära relationer har minskat i antal, utan enbart att polisanmälda våldtäkter inom nära relationer minskar i proportion till andra polisanmälda våldtäkter.

Kartläggningen av polisanmälningarna visade även att det är ovanligt att våldtäktsförsök förekommer i anmälningarna som rör nära relationer; dessa anmälningar handlar nästan uteslutande om fullbordade våldtäkter. Ytterligare ett resultat var att ungefär vart tionde polisanmält fall av våldtäkt i en nära relation var fall där det förekommit upprepade våldtäkter under minst en veckas tid. I en del av dessa fall framkom det att övergreppen hade pågått under flera års tid (Brå 2008a).

2009

Brå genomförde 2009 en fördjupningsstudie av data från de ordinarie trygghetsundersökningarna (NTU) från 2006–2008, med fokus på våldets karaktär när det sker mellan kvinnor och män i nära relationer (Brå 2009). De brottstyper som undersöktes var misshandel, sexuellt våld, trakasserier och hot. Resultaten visade att 1,2 procent av kvinnorna och 0,3 procent av männen i undersökningen uppgav att de blivit utsatta för något eller några av dessa brott av en nuvarande eller tidigare partner. Bland männen i undersökningen var det vanligast att ha blivit utsatt för trakasserier, medan övriga typer av brott var ovanliga. Bland kvinnorna var utsatthet för misshandel, hot och trakasserier ungefär lika vanligt, medan sexualbrott var ovanligt. Studien visade även att ungefär 80 procent av de personer som blivit utsatta för brott i en nära relation hade drabbats mer än en gång. Det var ungefär lika vanligt bland kvinnorna som bland männen.

De förhållandevis låga resultaten att 1,2 procent av kvinnorna och 0,3 procent av männen blivit utsatta för brott i en nära relation, i jämförelse med exempelvis Slagen Dam, beror främst på

att definitionen av våld skiljer sig åt samt att frågorna i NTU är annorlunda formulerade. Resultaten bekräftar inte den bild som gavs i Slagen Dam, att brott i nära relationer skulle vara ett mycket utbrett fenomen som drabbar samtliga befolkningsgrupper.

2011

År 2008 och 2011 genomförde Stockholms stad en enkätundersökning bland sina invånare om trygghet och utsatthet för brott, där man bland annat ställde en fråga kring utsatthet för brott i nära relationer under de senaste 12 månaderna. I denna fråga inkluderades lindrigt våld, hot och trakasserier. Enkäten skickades till drygt 31 500 personer i åldrarna 16–79 år, mantalsskrivna i Stockholms stad, och hade en svarsfrekvens på 59 procent. Resultaten från undersökningen, som genomfördes 2011, visar att 1,7 procent av befolkningen i Stockholm hade utsatts för brott av en närstående under de senaste 12 månaderna, en minskning med 0,5 procentenheter från 2008. När kvinnor särredovisas framgår att deras utsatthet uppgick till 2 procent år 2008 och 1,9 procent år 2011. Någon liknande särredovisning för män finns dock inte i undersökningen (Stockholms stad 2011). En svaghet med denna studie är att frågan om brott i nära relationer är formulerad så att den handlar om brottsliga handlingar som begåtts i samband med ett bråk eller gräl.²⁰ Med denna frågeformulering finns det risk att man missar de personer som blivit utsatta för brott i en nära relation utan att brottet föregåtts av ett bråk eller gräl, samt att man missar personer som blivit utsatta för allvarligare former av våld och sexualbrott.

2012

Som tidigare nämnts omfattar kapitlet om utsatthet för brott i de årliga NTU-mätningarna frågor om utsatthet för brott av närstående. De personer som svarar att de blivit utsatta för misshandel, hot, trakasserier eller sexualbrott får en följdfråga, där relationen till gärningspersonen ska specificeras. Till dem som svarar att gärningspersonen var en närstående ställs ytterligare en följdfråga, om vilken typ av närstående relation det handlar om.²¹ I en fördjupningsstudie från Brå, där en djupare analys av NTU gjordes, framkom att andelen kvinnor som under åren 2005–2011 blivit utsatta för våld av någon närstående²² varierar mellan 1,1 pro-

²⁰ Frågan löd: "Har Du under de senaste 12 månaderna, under ett bråk/gräl med den Du har eller har haft en relation med, utsatts för lindriga slag, knuffar, hot, trakasserier eller dylikt?"

²¹ För exakta frågeformuleringar, se den tekniska rapporten till NTU 2013 (Brå 2014b).

²² Närstående definieras i NTU som nuvarande eller tidigare partner, förälder/styvförälder, annan familjemedlem eller släkting, nära kamrat/vän.

cent och 1,5 procent, medan andelen utsatta män varierar mellan 0,2 procent och 0,5 procent. Nivån verkar alltså vara relativt oförändrad sedan 2005, medan antalet polisanmälningar om denna typ av våld ökat stadigt under hela 2000-talet. Enligt fördjupningsstudien är det inte det faktiska våldet som ökat, utan anmälningsbenägenheten bland de personer som utsatts för våld av någon närstående. Anmälningsbenägenheten har även ökat för andra typer av våld. I fördjupningsstudien framkom också att det i nästan samtliga fall av utsatthet för brott av någon närstående handlar om en nuvarande eller tidigare partner (Brå 2012a).

Statistiska centralbyrån (SCB) genomför varje år en urvalsundersökning via telefonintervjuer om människors levnadsförhållanden (ULF/SILC). Varje år intervjuas 5 000–9 000 personer i åldrarna 16 år och äldre. I undersökningen ställs bland annat frågor om respondenterna någon gång blivit utsatta för hot eller våld samt var det skett. Varje år ställs även frågor inom olika ämnesfördjupningar. De år då trygghet varit en ämnesfördjupning har SCB bland annat frågat om relationen till den person som utsatt respondenten för hot eller våld. Ett av de möjliga svarsalternativen är då om gärningspersonen är en nära bekant. I detta fall definierar respondenterna själva begreppet nära bekant, vilket innebär att det inte behöver vara en person som respondenten har eller haft en parrelation med.

Under åren 2006–2008 genomfördes två större förändringar i ULF²³ (bland annat att undersökningen EU-SILC²⁴ integrerades med ULF) vilket begränsar SCB:s möjligheter att redovisa mer detaljerad information från frågorna om trygghet. Den indikator i ULF/SILC som därmed bäst bedöms spegla våld i nära relationer är utsatthet för våld eller hot i bostad, egen eller någon annans, under det senaste året (Berglund 2010a).

I den senaste undersökningen, som genomfördes 2012, svarade 1,9 procent av kvinnorna och 1,0 procent av männen att de blivit utsatta för något hot eller våld i sin egen eller någon annans bostad. För männen ligger detta på en stabil nivå för åren 2008–2012, medan nivån ökat något bland kvinnor (från 1,6 procent för 2008 och 2009 till 1,9 procent för 2012).²⁵ Förändringen mellan åren är dock inte statistiskt säkerställd.

Vid Sahlgrenska akademien i Göteborg genomfördes en enkätstudie om kvinnors och mäns utsatthet för våld i nära relationer (Lövestad & Krantz 2012). Urvalet bestod av drygt 1 000 slumpmässigt utvalda personer. Studien visade att 41 procent av kvinnorna och 37 procent av männen någon gång i sitt liv hade blivit utsatta för psykiskt våld. Vidare hade 16 procent av kvinnorna

²³ Undersökningarna om levnadsförhållanden.

²⁴ EU Statistics on Income and Living Conditions.

²⁵ Se SCB:s webbsida om undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC): <http://www.scb.se/LE0101/>

och 11 procent av männen någon gång i sitt liv blivit utsatta för fysiskt våld, och 9,6 procent av kvinnorna och 3,5 procent av männen hade någon gång i sitt liv blivit utsatta för sexualbrott.

När det gäller utsatthet under föregående år hade 8 procent av kvinnorna och 11 procent av männen blivit utsatta för fysiskt våld, medan 3,2 procent av kvinnorna och 0,6 procent av männen blivit utsatta för sexualbrott i en nära relation under föregående år.

2013

Vid Sahlgrenska akademien i Göteborg genomfördes ytterligare en enkätstudie om kvinnors och mäns utsatthet för våld i nära relationer (Nybergh m.fl. 2013). Denna studie använde dock ett annat mätverktyg än den studie som genomfördes 2012.

Resultaten visar att utsattheten för psykiskt och fysiskt våld under det senaste året var ungefär lika stor bland män och kvinnor. Närmare en fjärdedel (24 procent) av både kvinnorna och männen hade under föregående år utsatts för psykiskt våld, medan 8 procent av både kvinnorna och männen hade utsatts för fysiskt våld. Det var dock en större andel kvinnor som hade utsatts för sexualbrott (3 procent av kvinnorna jämfört med 2,3 procent av männen).

Utsattheten under livstiden var dock inte lika jämnt fördelad mellan kvinnor och män. Vad gäller psykiskt våld hade 24 procent av kvinnorna blivit utsatta, jämfört med 14 procent av männen, och fysiskt våld hade 14 procent av kvinnorna utsatts för jämfört med 7 procent av männen. Vidare hade 9 procent av kvinnorna utsatts för sexualbrott, medan motsvarande siffra för männen var 2,5 procent.

Även om kvinnor och män utsatts för fysiskt våld i ungefär lika stor utsträckning, poängterar forskarna att våldet ser olika ut för kvinnor och män. Kvinnor tenderar att bli utsatta för grövre våld som ger mer fysiska och psykiska men, medan det våld män utsatts för är lindrigare och ger färre men. Detta kan enligt forskarna vara en förklaring till att kvinnor och män rapporterar utsatthet under föregående år i ungefär samma utsträckning, men att kvinnor rapporterar mer utsatthet tidigare i livet. Kvinnor utsatts för grövre händelser och blir mer påverkade av det våld de utsatts för, och det faller sig därför ganska naturligt att de har lättare att minnas saker de utsatts för längre tillbaka i tiden (Nybergh m.fl. 2013).

Statens folkhälsoinstitut²⁶ genomför årligen en nationell folkhälsoundersökning, med en enkät till 20 000 slumpmässigt utvalda personer i åldrarna 16–84 år (Statens folkhälsoinstitut 2013). Frågeformuläret omfattar 75 frågor och kompletteras med folkbokföringsuppgifter från SCB. Syftet med undersökningen är att visa hur befolkningen mår och följa förändringar i hälsa över tid.

²⁶ Statens folkhälsoinstitut är fr.om. 1 januari 2014 en del av Folkhälsomyndigheten.

Sedan 2004 ställs bland annat frågan om respondenten blivit utsatt för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna. De personer som svarar ja på denna fråga får även besvara en följdfråga om var våldet ägde rum, där i hemmet är ett av svarsalternativen. Under åren 2004–2012 har andelen kvinnor i befolkningen som uppger att de blivit utsatta för fysiskt våld i hemmet legat på 0,5–0,9 procent, medan andelen utsatta män legat på 0,3–0,5 procent. Precis som i ULF/SILC framgår dock inte relationen mellan den utsatta personen och gärningspersonen.

Stockholms stad genomförde under 2013 en enkätundersökning om utsatthet för våld i nära relationer bland kvinnor och män i åldrarna 16–79 år, boende i Stockholms kommun (Stockholms stad 2013). Urvalet var 7 000 slumpmässigt utvalda personer och svarsfrekvensen blev 51 procent. Den postenkät som då användes var, med undantag för en fråga, identisk med den postenkät som nu i föreliggande kartläggning skickats ut till dem som inte kunnat eller velat svara på frågorna via telefonintervju.²⁷ Det finns dock några olikheter i metoden.

För det första fanns det i Stockholms stads undersökning möjlighet för respondenterna att besvara enkäten via internet, vilket inte varit möjligt inom ramen för Brås kartläggning. Dessutom fick de respondenter som inte svarat på enkäten möjlighet att i stället delta i en telefonintervju.²⁸ För det andra översattes inte enkäten till några andra språk än svenska. För det tredje är analyserna i Stockholms stads undersökning beräknade enbart på de personer som svarat att de har eller har haft ett parförhållande som varat minst en månad, vilket medför att man bara kan uttala sig om hur utsattheten ser ut bland personer som haft ett sådant parförhållande. Föreliggande kartläggning har i stället inkluderat både dem som haft och dem som inte haft ett parförhållande i minst en månad,²⁹ vilket medför att utsattheten kan beräknas för hela befolkningen.

I Stockholms stads undersökning uppger 37 procent av kvinnorna och 23 procent av männen som har eller har haft en parrelation att de blivit utsatta för psykiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner någon gång i sitt liv. När det gäller utsatthet för fysiskt våld har 27 procent av kvinnorna och 15 procent av männen varit utsatta någon gång i sitt liv. Systematiska kränkningar och misshandel är de vanligaste formerna av våld. Det är genomgående

²⁷ Frågan om man varit orolig för att utsättas för brott under 2012 ställdes i Stockholms stads undersökning endast till dem som uppgett att de varit utsatta under 2012. I föreliggande kartläggning riktade Brå i stället denna fråga till dem som aldrig varit utsatta och till dem som blivit utsatta tidigare i livet, men däremot inte under 2012.

²⁸ 68 procent svarade via postenkät, 12 procent via internet och 20 procent via telefonintervju.

²⁹ Den logiska följderna är ändå att det bara är de personer som har eller har haft en parrelation som kan ha varit utsatta för våld i en nära relation, enligt den definition som används i denna kartläggning.

en högre andel kvinnor än män som uppger att de blivit utsatta någon gång i sitt liv, oavsett brottstyp. Några av de riskfaktorer som identifierats i rapporten är boende i hyresrätt, att vara utrikesfödd samt om man inte har ekonomiska resurser att skaffa fram 15 000 kronor inom en vecka.

2014

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) genomförde en enkätundersökning av kvinnors och mäns utsatthet för våld i ett livstidsperspektiv. Fokus var att studera dels människors utsatthet under livstiden och under de senaste 12 månaderna, dels kopplingen mellan utsatthet för brott och olika former av fysisk och psykisk ohälsa (NCK 2014a). Enkäten skickades ut till 20 000 slumpmässigt utvalda personer i åldrarna 18–74 år, varav hälften var kvinnor och hälften män. Svarsfrekvensen blev 52 procent. Respondenterna fick svara på frågor om utsatthet för brott under barndomen (utsatthet före 15 års ålder respektive i 15–17-årsåldern) och vuxenlivet (från 18 års ålder),³⁰ samt frågor om utsatthet under de senaste 12 månaderna.

Resultaten visar att 20 procent av kvinnorna och 8 procent av männen under någon period i vuxenlivet varit utsatta för upprepat psykiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner. När det gäller utsatthet för upprepat psykiskt våld under de senaste 12 månaderna har 4,8 procent av kvinnorna och 2,5 procent av männen varit utsatta.

Studiens resultat visar även att 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen blivit utsatta för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner någon gång efter 18 års ålder. Det är dock en mindre andel som blivit utsatta för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna; av kvinnorna var det 3,9 procent, och knappt hälften av dessa kvinnor (45 procent) blev utsatta av en nuvarande eller tidigare partner. Av männen blev 4,9 procent utsatta för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna, varav en fjärdel blev utsatta av en nuvarande eller tidigare partner.

När det gäller utsatthet för sexualbrott visar studien att ungefär 7 procent av kvinnorna och 1 procent av männen blivit utsatta för denna typ av brott av en nuvarande eller tidigare partner någon gång efter 18 års ålder. Bland kvinnorna blev 3,4 procent utsatta för sexualbrott under de senaste 12 månaderna, varav ungefär en fjärdedel blev utsatta av en nuvarande eller tidigare partner. Bland män är andelen som uppger denna typ av utsatthet så pass låg att motsvarande beräkning inte är möjlig att göra (NCK 2014a).

³⁰ Här redovisas enbart resultaten om utsatthet under vuxenlivet av en nuvarande eller tidigare partner, eftersom det är dessa resultat som är mest relevanta i jämförelse med föreliggande kartläggning.

Studien visar att kvinnor och män utsätts för olika former av våld. Kvinnor utsätts i betydligt högre grad för våld av en nuvarande eller tidigare partner, medan män oftare utsätts för våld av en obekant. Resultaten visar också att fysisk och psykisk ohälsa är vanligare bland personer som blivit utsatta för allvarligt psykiskt våld, fysiskt våld eller sexualbrott, jämfört med dem som inte blivit det.

Studier om riskfaktorer kopplade till utsatthet för brott

Det finns flera kända riskfaktorer som är kopplade till utsatthet för brott av en nuvarande eller tidigare partner. Det är viktigt att ha i åtanke att riskfaktorerna kan se olika ut när det gäller till exempel att utsättas för mindre allvarligt våld, att utsättas för allvarligt våld eller att bli dödad av sin partner. Man bör också vara medveten om att dessa faktorer indikerar förhöjda risker, utan att de behöver vara själva orsaken till den ökade risken.

I de tidigare mätningarna i NTU ser man tydliga mönster som visar att män och kvinnor utsätts för olika typer av brott. Det är betydligt vanligare att kvinnor utsätts för våld av en person de har en nära relation med. Män, å andra sidan, utsätts oftare för våld av en helt okänd person. Man ser även en förhöjd risk att utsättas bland personer som är ensamstående, med eller utan barn, samt bland yngre personer (Brå 2014a). Att yngre kvinnor är mer utsatta än äldre kvinnor är även ett resultat som framkom i Slagen Dam (Lundgren m.fl., 2001).

I en avhandling vid Lunds universitet kom forskaren fram till att utlandsfödda kvinnor löper betydligt större risk att utsättas för våld i en nära relation eller bli dödade av en nuvarande eller tidigare partner jämfört med kvinnor födda i Sverige. Resultaten visade även att det bland de utlandsfödda kvinnorna var en riskfaktor att komma från ett land med lägre jämställdhet än Sverige. Andra riskfaktorer var låg inkomst och social isolering i form av språksvårigheter och avsaknad av kunskap om lagar och rättigheter i Sverige (Fernbrant 2013).

Carbone-Lopez m.fl. (2012) kommer i sin forskning fram till flera tydliga riskfaktorer, både bland utsatta personer och bland gärningspersoner. De mest framträdande riskfaktorerna är, enligt forskarna, erfarenheter av våld under barndomen samt bristande sociala och ekonomiska resurser. Barn som växer upp i familjer där våld förekommer riskerar att lära sig att våld är ett verktyg för att hantera konflikter. Arbetslöshet, fattigdom och låg utbildning är exempel på sociala och ekonomiska riskfaktorer.

Dessa riskfaktorer är främst kopplade till den utsatta personen, men även hos gärningspersoner finns vissa riskfaktorer av bety-

delse. Stiftelsen Tryggare Sverige har kartlagt dödligt våld mot kvinnor i nära relationer under åren 2010–2011. Kartläggningen visade att utsattheten ofta varit upprepad och att det funnits tydliga riskfaktorer hos gärningspersonen, såsom psykiska problem, svartsjuka och svårigheter att acceptera att kvinnan velat separera (Strandell, 2013).

Även i en studie av våld mot kvinnor i nära relationer som Brå genomförde 2007 fann man tydliga riskfaktorer för att kvinnan ska bli dödad av sin nuvarande eller tidigare partner: psykisk sjukdom hos gärningspersonen, problem att hantera en separation på kvinnans initiativ, svartsjuka och tidigare kriminalitet (Brå 2007).

Sammanfattande kommentar

Som framgår i ovanstående genomgång av vissa tidigare genomförda studier skiljer sig resultaten markant mellan olika studier. Det finns flera tänkbara orsaker till detta.

För det första ställs frågorna i de olika undersökningarna i olika sammanhang. Vissa undersökningar fokuserar explicit på våld i nära relationer, medan andra studier ställer en eller ett par frågor om sådant våld, som en liten del av en större undersökning, där även flera andra frågeområden behandlas.³¹

För det andra används olika populationer i olika studier. Vissa studier görs i hela befolkningen³² medan andra studier har en mer avgränsad population.³³

För det tredje används olika metoder i olika studier. I majoriteten av studierna används olika typer av enkäter, och det är inte ovanligt att den typen av undersökningar visar på högre utsatthet än studier som huvudsakligen gjorts via telefonintervjuer. Dock brukar svarsfrekvensen bli lägre. Dessutom definieras våld i nära relationer på olika sätt, och frågor kring ämnet formuleras på olika sätt.

För det fjärde händer det att olika referensperioder används. De flesta studierna undersöker utsatthet under livstiden och under föregående år, men det finns även studier som använder sig av en referensperiod som sträcker sig under de senaste 12 månaderna, alltså inte kalenderår.

Slutligen kan även olika förfaringssätt vid den statistiska bearbetningen av datamaterialet bidra till skillnader i resultat.

Dessa faktorer visar att de resultat en studie kommer fram till är starkt knutna till vilka metodologiska avvägningar som gjorts. Detta försvårar jämförelser mellan olika studier, och eftersom

³¹ Till exempel ULF/SILC och folkhälsoenkäten.

³² Till exempel föreliggande kartläggning, studien som genomförts av NCK och studierna som genomförts vid Sahlgrenska akademien.

³³ Till exempel Slagen Dam, Stockholms stads undersökningar och Brås studie där enkäter skickades ut till olika arbetsplatser.

varje studie hittills enbart utförts en gång vardera blir det svårt att tolka hur utbredda brott i nära relationer egentligen är. Styrkan med föreliggande kartläggning är att den har utformats för att genomföras vid upprepade tillfällen, för att på sikt kunna följa utvecklingen av brott i nära relationer. I tabell 1 på nästa uppslag återfinns en översikt över de studier som nämnts ovan.

Tabell 1. Översikt över studier genomförda under 2000-talet.

Studie, år	Population	Insamlingsmetod	Svarsfrekvens	
Slagen Dam (Lundgren m.fl. 2001)	Kvinnor i åldrarna 18–64 år boende i Sverige	Postenkät skickades ut till 10 000 slumpmässigt utvalda kvinnor	70 %	
Våld mot kvinnor i nära relationer (Brå 2002)	Förvärvsarbetande kvinnor i Sverige	Postenkät skickades ut till ca 5 100 anställda vid ett slumpmässigt urval av 155 arbetsplatser i fyra olika län	66 %	
Väldsamt lika och olika – Om våld i samkönade parrelationer (Holmberg & Stjernqvist 2005)	Personer som prenumererar på RFSL:s medlemstidning	4 977 postenkäter skickades ut med RFSL:s medlemstidning	42 %	
Våld mot kvinnor och män i nära relationer (Brå 2009)	Kvinnor och män i åldrarna 16–79 år boende i Sverige	Sammanlagda data från NTU 2006–2008. Telefonintervjuer med 20 000 slumpmässigt utvalda kvinnor och män (10 000 personer 2006)	76–78 %	
Trygg i Stockholm? (Stockholms stad 2011)	Kvinnor och män i åldrarna 16–79 år boende i Stockholms stad	Postenkät skickades till drygt 31 500 personer	59 %	
Brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011 (Brå 2012a)	Kvinnor och män i åldrarna 16–79 år boende i Sverige	Data från NTU 2006–2012. Telefonintervjuer med 20 000 slumpmässigt utvalda kvinnor och män (10 000 personer 2006)	68–78 %	
SCB:s undersökning av levnadsförhållanden (ULF/SILC)	Kvinnor och män 16 år och äldre boende i Sverige	Telefonintervjuer med ca 12 100 slumpmässigt utvalda kvinnor och män	58 %	
Nationella folkhälsoenkäten (Statens folkhälsoinstitut 2013)	Kvinnor och män i åldrarna 16–84 år boende i Sverige	Enkät skickades ut till 20 000 slumpmässigt utvalda kvinnor och män	49 %	
Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden (Lövestad & Krantz 2012)	Kvinnor och män i åldrarna 18–65 år boende i Sverige	Postenkät skickades ut till ett slumpmässigt urval av 505 män och 502 kvinnor.	50 %	
Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results från a population-based survey (Nybergh m.fl. 2013)	Kvinnor och män i åldrarna 18–65 år boende i Sverige	Postenkät skickades ut till ett slumpmässigt urval av 1009 män och 1006 kvinnor.	54 %	
Kartläggning av våld i nära relationer i Stockholms stad (Stockholms stad 2013)	Kvinnor och män i åldrarna 16–79 år boende i Stockholms stad	Enkät skickades ut till 7 000 slumpmässigt utvalda kvinnor och män. Möjlighet att besvara via postenkät eller webbenkät.	51%	
Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa (NCK 2014a)	Kvinnor och män i åldrarna 18–74 år boende i Sverige	Enkät skickades ut till 20 000 slumpmässigt utvalda kvinnor och män. Möjlighet att besvara via postenkät eller webbenkät.	52 %	

1 Närliggande definieras i NTU som nuvarande/tidigare partner, förälder/styvförälder, annan familjemedlem eller släkting, nära kamrat/vän.

2 Detta är den indikator i ULF/SILC som bäst bedöms spegla våld i nära relationer.

3 Detta är den indikator i Nationella folkhälsoenkäten som bäst bedöms spegla våld i nära relationer.

	Mätperiod	Undersökta former av brott	Andel utsatta
	Utsatthet under livstiden	Fysiskt våld, sexuellt våld och hot	35 % av kvinnorna som varit gifta/sammanboende med en man har blivit utsatta för någon form av våld av den tidigare maken/sambo. 11 % av kvinnorna som har en make/sambo har blivit utsatta för någon form av våld av sin nuvarande make/sambo.
	Utsatthet under de senaste 12 månaderna	Fysiskt våld och hot	0,9 % av de förvärsarbetande kvinnorna har blivit utsatta för fysiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner
	Utsatthet under livstiden samt under de senaste 12 månaderna	Fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld	9,8 % någon gång utsatta för något våld av sin nuvarande partner. 17,3 % någon gång utsatta för något våld av en tidigare partner.
	Utsatthet under föregående kalenderår (2005–2007)	Misshandel, sexuellt våld, trakasserier och hot	1,2 % av kvinnorna och 0,3 % av männen uppgav att de blivit utsatta för någon/några av de efterfrågade brottstyperna av en nuvarande eller tidigare partner under föregående år
	Utsatthet under de senaste 12 månaderna	Lindrigt våld, hot och trakasserier	1,7 % av befolkningen i Stockholms stad uppgav att de blivit utsatta för någon form av våld av en nuvarande eller tidigare partner under de senaste 12 månaderna
	Utsatthet under föregående kalenderår (2005–2011)	Misshandel, sexuellt våld, trakasserier och hot	Andelen kvinnor som blivit utsatta för våld av någon närstående ¹ varierar mellan 1,1–1,5 % år 2005–2011. Andelen män varierar mellan 0,2–0,5 %.
	Utsatthet under de senaste 12 månaderna	Hot och fysiskt våld	1,9 % av kvinnorna och 1,0 % av männen uppgav att de blivit utsatta för något hot eller våld i sin egen eller någon annans bostad. ²
	Utsatthet under de senaste 12 månaderna	Fysiskt våld	2012 0,5 % av kvinnorna och 0,4 % av männen uppgav 2012 att de blivit utsatta för fysiskt våld i hemmet. ³
	Utsatthet under livstiden samt under föregående år	Psykiskt våld, fysiskt våld och sexuellt våld	41 % av kvinnorna och 37 procent av männen utsatta för psykiskt våld någon gång i sitt liv. 16 % av kvinnorna och 11 % av männen utsatta för fysiskt våld någon gång i sitt liv. 8 % av kvinnorna och 11 % av männen utsatta för fysiskt våld under föregående år. 9,6 % av kvinnorna och 3,5 % av männen utsatta för sexualbrott någon gång i sitt liv. 3,2 % av kvinnorna och 0,6 % av männen utsatta för sexualbrott under föregående år.
	Utsatthet under livstiden samt under föregående år	Psykiskt våld, fysiskt våld och sexuellt våld	24 % av kvinnorna och 14 % av männen utsatta för psykiskt våld någon gång i sitt liv. 24 % av både kvinnorna och männen utsatta för psykiskt våld under föregående år. 14 % av kvinnorna och 7 % av männen utsatta för fysiskt våld någon gång i sitt liv. 8 % av både kvinnorna och männen utsatta för fysiskt våld under föregående år. 9 % av kvinnorna och 2,5 % av männen utsatta för sexualbrott någon gång i sitt liv. 3,0 % av kvinnorna och 2,3 % av männen utsatta för sexualbrott under föregående år.
	Utsatthet under livstiden samt föregående år	Psykiskt våld, fysiskt våld	37 % av kvinnorna och 23 % av männen som har/har haft en parrelation har blivit utsatta för psykiskt våld någon gång i sitt liv. 27 % av kvinnorna och 15 % av männen som har/har haft en parrelation har blivit utsatta för fysiskt våld någon gång i sitt liv.
	Utsatthet under barndomen (före 15 års ålder, under 15–17-årsåldern) och under vuxenlivet (efter 18 års ålder). Utsatthet senaste 12 månaderna	Fysiskt våld, sexuellt våld samt upprepat psykiskt våld	20 % av kvinnorna och 8 procent av männen utsatta för upprepat psykiskt våld av en nuvarande/tidigare partner under någon period efter 18 års ålder. 4,8 % av kvinnorna och 2,5 % av männen utsatta för upprepat psykiskt våld under de senaste 12 månaderna. 14 % av kvinnorna och 5 % av männen utsatta för fysiskt våld av en nuvarande/tidigare partner någon gång efter 18 års ålder. 3,9 % av kvinnorna utsatta för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna. Knappt hälften av dessa blev utsatta av en nuvarande/tidigare partner. 4,9 % av männen utsatta för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna. En fjärdedel av dessa blev utsatta av en nuvarande/tidigare partner. Ca 7 % av kvinnorna och 1 % av männen utsatta för sexualbrott av en nuvarande/tidigare partner någon gång efter 18 års ålder. 3,4 % av kvinnorna utsatta för sexualbrott under de senaste 12 månaderna. Ungefär en fjärdedel av dessa blev utsatta av en nuvarande/tidigare partner. Bland män är andelen som uppger denna typ av utsatthet så pass låg att motsvarande beräkning inte är möjlig att göra.

Metod

Medan tidigare studier om brott i nära relationer har använt olika insamlingsmetoder och kommit fram till varierande resultat, bygger föreliggande kartläggning på ett nytt frågeavsnitt i Nationella trygghetsundersökningen (NTU), som är utformat för att kunna upprepas vid flera tillfällen. Detta gör studien särskilt värdefull, eftersom den gör det möjligt att följa utvecklingen av dessa brott över tid.

Upplägg och genomförande

Enligt direktiven i regeringsuppdraget placerades det nya avsnittet sist i det frågeformulär³⁴ som används vid telefonintervjuerna i NTU, för att påverka övriga avsnitt i NTU i minsta möjliga mån. En förkortad version av frågeformuläret placerades även sist i den postenkät³⁵ som skickades ut till dem som inte gick att nå och till dem som inte ville eller kunde svara på frågorna via telefon.

Det nya frågeavsnittet utvecklades i samarbete med Paul Fuehrer, fil. dr. och universitetslektor i sociologi vid Uppsala universitet. En extern referensgrupp³⁶ gavs även möjlighet att komma med synpunkter på frågeavsnittet. Därefter expertgranskades avsnittet av Statistiska centralbyrån (SCB), varpå formuläret reviderades. Slutligen genomförde SCB ett kognitivt test.

Kognitivt test

Syftet med det kognitiva testet³⁷ var att undersöka om det fanns några problem för testpersonerna att förstå och besvara de ställda

³⁴ Se bilaga 1.

³⁵ Se bilaga 2.

³⁶ I referensgruppen fanns representanter för Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund (SKR) samt för den nationella samordnaren för brott i nära relationer som utsetts av regeringen. Uppdraget har i sin helhet även utformats i samråd med representanter för den nationella samordnaren.

³⁷ Det kompletta kognitiva testet återfinns i bilaga 3.

frågorna samt att granska hur instruktioner och missivbrev uppfattades.

SCB genomförde testet i form av sex intervjuer (fem besöksintervjuer och en telefonintervju). Testpersonerna fick intervjufrågorna upplästa för sig, och efter varje frågeområde ställdes fördjupningsfrågor om själva intervjufrågan. Samtliga testpersoner (fem kvinnor och en man) hade erfarenhet av någon typ av våld i en nära relation. De hade dock olika erfarenheter av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Eftersom frågorna rörde känsliga händelser var det viktigt att undersöka hur testpersonerna kände sig under deltagandet samt om frågorna tolkades på rätt sätt, så att de mätte det som varit avsett att mäta.

Generellt sett var testpersonerna positiva till hur frågorna i intervjun var formulerade. De upplevde att frågorna fångade deras upplevelser väl. De var däremot tveksamma till om personer som blivit utsatta verkligen skulle vilja besvara frågor av denna art, i synnerhet personer som blivit utsatta i en fortfarande aktuell relation och personer som precis lämnat en våldsamt relation. Testpersonerna menade att en person som är rädd för repressalier från sin partner troligen väljer att inte medverka i denna typ av intervjuundersökning, av rädsla för att bli utfrågade efter samtalet, även om frågorna ställs så att ingen i respondentens närhet ska kunna förstå vad samtalet handlar om. En annan orsak till att utsatta personer inte vill medverka är känslor av skam och skuld; man skäms över att berätta om sina upplevelser. En av testpersonerna citeras här:

”Om man är i ett sådant förhållande och får sådana här frågor: jag tror inte att man kommer svara. Och det spelar ingen roll hur man ställer frågorna. Man vågar inte och man skäms.”

Enligt testpersonerna fanns det dock även positiva konsekvenser av att dessa frågor ställs. Det kan öka medvetenheten hos vissa utsatta personer, som kanske inte förstår eller vill inse att de utsatts för är brottsligt. Frågorna beskriver relativt konkreta situationer som de utsatta kan identifiera sig med, samtidigt som sammanhanget i undersökningen förmedlar att det handlar om något brottsligt. En annan testperson beskriver det så här:

”Jag tänker att mörkertalet kring de här grejerna alltid kommer vara gigantiskt, men det är viktigt ändå med ansatsen, att man försöker. Och det kanske är jättebra för en person att få frågan. /.../ En person kan ju få upp bilden av vad våld kan vara, vad som inte är okej. För man uppfattar ju inte riktigt när man är i det. Man vänjer sig ju.”

De frågor som orsakade störst problem vid det kognitiva testet var uppföljningsfrågorna, där testpersonerna skulle uppskatta hur många gånger de varit utsatta för en viss typ av brott. Testperso-

nerna menade att denna typ av fråga inte går att svara på, eftersom det inte är möjligt att räkna alla enskilda tillfällen som man blivit utsatt. När de fick hjälp genom att intervjuaren frågade om det till exempel handlade om en gång i månaden eller en gång i veckan, gick det lättare för testpersonerna att svara. Detta ledde till att dessa följdfrågor omformulerades till att handla om hur ofta man har blivit utsatt, i stället för att handla om hur många gånger man har blivit utstt.

Urval

NTU bygger på ett nationellt slumpmässigt urval av personer i åldrarna 16–79 år.³⁸ Till NTU 2013 gjordes ett slumpmässigt urval ur Statistiska centralbyråns register över totalbefolkningen om 20 000 personer (se tabell 2 nedan).

I analyserna av materialet användes ett viktningssystem som tar hänsyn till överrepresentationer i urvalet och även korrigerar för bortfallet, så att resultaten ska bli så representativa som möjligt för befolkningen (16–79 år). Alla resultat som presenteras i denna kartläggning är beräknade på befolkningsnivå. Urvalsundersökningar av samma typ som NTU antas generellt sett representera normalbefolkningen väl (Brå 2000).³⁹

Tabell 2. Urval och bortfall i NTU 2013.

	Antal	Procent
Bruttourval	20 000	
– övertäckning (avlidna/utlandsflytt)	260	
Nettourval	19 740	100,0
Svarande	12 671	64,2
därav via enkäter	1 648	8,3
Bortfall		35,8
därav		
förhindrad att medverka	465	2,4
ej anträffad	3 545	18,0
avböjt att medverka	3 059	15,5

Av de 12 671 personer som medverkat i NTU har 137 personer exkluderats från samtliga analyser, eftersom de valt att svara Vet ej eller Vill ej svara på frågan om de har, eller har haft, en parrelation som varat minst en månad (se tabell 3 nedan). Detta medför att urvalet för frågeavsnittet om brott i nära relationer utgörs av

³⁸ Urvalet består av personer som är födda mellan 1933 och 1997. De som är födda 1997 fyllde 16 år undersökningsåret 2013. Därmed ingår även personer som vid undersökningstillfället var 15 år gamla.

³⁹ För en mer ingående beskrivning av hur NTU genomförs, se den tekniska rapporten till NTU 2013 (Brå 2014b).

12 534 individer. Drygt 83 procent svarade att de har eller har haft en parrelation som varade minst en månad, medan drygt 16 procent uppgav att de aldrig haft en sådan parrelation. Analyserna har inkluderat även de personer som aldrig haft en sådan parrelation, för att det ska vara möjligt att beräkna utsattheten i befolkningen (16–79 år).

Tabell 3. Antal personer i NTU 2013 som besvarat den inledande frågan om parrelation, antingen via intervju eller via enkät.

	Antal	Procent
Har eller har haft en parrelation som varat minst en månad	10 487	82,8
Har inte, och har aldrig haft, en parrelation som varat minst en månad	2 047	16,2
Vet ej/vill ej svara	137	1,1
Totalt	12 671	100,0

Datainsamling

Efter att det kognitiva testet genomförts av SCB omarbetades vissa frågor utifrån testpersonernas synpunkter. Därefter genomfördes datainsamlingen av SCB genom telefonintervjuer och postenkäter. För de respondenter som önskade, kunde intervjun genomföras på engelska och enkäten fanns tillgänglig på fyra olika språk.⁴⁰

Materialet samlades in under perioden januari till maj 2013. Ett informationsbrev skickades ut till urvalspersonerna några veckor innan SCB:s intervjuare tog kontakt via telefon. Innan intervjun påbörjades säkerställdes att den utvalda personen hade tagit del av informationen och samtyckte till att delta i undersökningen.

Utöver intervjudata samlades även vissa registeruppgifter in om bland annat intervjupersonens ålder, kommundillhörighet, civilstånd, högsta utbildning, födelseland samt föräldrarnas födelseland.

Bearbetning av data

När det insamlade datamaterialet ankom till Brå skedde vissa rättningar av enkätdata. Alla som fyllt i postenkäten har kunnat besvara frågor som enligt instruktionerna bara ska besvaras av vissa. I dessa fall har de överflödiga svaren exkluderats, eftersom enkäten i så stor utsträckning som möjligt ska följa strukturen i telefonintervjuformuläret, där detta sköts automatiskt. Eftersom enkätmaterialet är förhållandevis litet och de flesta respondenter har fyllt i enkäten på rätt sätt, är omfattningen av genomförda rättningar liten.

Ett problem som visade sig vid rättningen av enkätdata var dock att en del respondenter svarat nej på den inledande frågan – om de

⁴⁰ Enkäten fanns på engelska, arabiska, persiska och bosniska/kroatiska/serbiska.

har eller har haft en parrelation som varat minst en månad – men ändå fortsatt att besvara resten av frågorna om utsatthet för brott i nära relationer. Majoriteten av dessa personer har inte uppgett någon utsatthet, men ett fåtal individer har uppgett att de varit utsatta för brott i nära relationer. Dessa individer, oavsett hur de besvarat resten av enkäten, har kodats som bortfall i de frågor som de besvarat, i enlighet med hur rättningen genomförts i resten av NTU. Dessa personer kan ha varit utsatta i en parrelation som varade kortare tid än en månad, men de kodades ändå som bortfall, eftersom kriteriet var att parrelationen skulle ha varat minst en månad. Eftersom det handlar om få personer bedöms detta inte påverka resultaten nämnvärt.

Den enkätfråga som flest respondenter svarat på av misstag är frågan om eventuell upplevd oro under 2012. Denna fråga skulle endast besvaras av alla personer som har eller har haft en parrelation som varat minst en månad men som inte blivit utsatta under föregående år (2012). Det förekom dock att också personer som aldrig haft en parrelation samt personer som blivit utsatta under 2012 svarade på denna fråga. Dessa svar togs dock bort i rättningen.

I analysarbetet genomfördes univariata analyser⁴¹ i programmet SPSS version 20, och en signifikansnivå på 95 procent användes. Att enbart univariata analyser genomfördes beror på att kartläggningen har en beskrivande ansats. I redovisningen av utsatthet relaterat till boendeort har H-regioner⁴² använts. Avrundningen av procenttal i tabellerna innebär i vissa fall att svarsandelarna inte summerar till exakt 100 procent. I bilaga 4 återfinns en tabell över antal individer som medverkat i det nya frågeavsnittet om brott i nära relationer i NTU 2013 samt populationsstorlekar för redovisningsgrupperna, och en tabell över beräkning av statistisk säkerhet.

Frågeinnehåll

Den inledande frågan i det nya frågeavsnittet var en fråga där respondenterna fick uppge om de har eller har haft en parrelation som varat minst en månad.⁴³ De respondenter som svarade ja på denna fråga fick därefter information om att frågorna var formu-

⁴¹ Univariat analys innebär att man bara studerar en variabel åt gången.

⁴² H-regioner baserade på Storstäder (Stockholm/Södertälje A-region, Göteborgs A-region och Malmö/Lund/Trelleborgs A-region), Större städer (kommuner med mer än 90 000 invånare inom 30 kilometers radie från kommuncentrum) samt en sammanslagning av kategorierna mellanbygden, tätbygden och glesbygden, som i denna rapport kallas mindre städer/landsbygd.

⁴³ Tidigt visade det sig att denna fråga var problematisk eftersom intervjuarna uppgav att vissa respondenter inte förstod innebörden av begreppet parrelation. En extra instruktion fick därför läggas till som löd "Med parrelation menas ett förhållande eller ett sammanboende med en partner, till exempel flickvän, pojkvän, hustru eller man".

lerade så att ingen i deras närhet skulle kunna förstå vad frågorna handlade om. I bilaga 1 och 2 återfinns frågeformuläret och postenkäten som använts i föreliggande kartläggning.⁴⁴

De typer av händelser som ingår i denna kartläggning är

- systematiska kränkningar och förödmjukelser
- försök att inskränka friheten
- hot
- trakasserier
- misshandel respektive grov misshandel
- sexualbrott respektive grovt sexualbrott.

Frågorna handlade om utsatthet dels under livstiden, dels under föregående år (2012). Inför vissa analyser i denna kartläggning har dessa brottstyper klassificerats som psykiskt respektive fysiskt våld. I kategorin psykiskt våld ingår då systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök att inskränka friheten, hot och trakasserier, medan misshandel och sexualbrott kategoriseras som fysiskt våld.

Frågorna i kartläggningen utgår från gärningspersonen ("Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig utsatt dig för ...?") och inte, som i det ursprungliga NTU-formuläret, i endast själva gärningen ("Har du råkat ut för ...?"), eftersom det förstnämnda sättet anses vara bättre lämpat för att fånga in brott i nära relationer (Straus m.fl. 1996). Frågorna som ställs i det ursprungliga NTU-formuläret är utformade för att fånga in gärningar som är straffbara enligt brottsbalken, medan det nya frågeavsnittet om brott i nära relationer har en mer extensiv tolkning av vad som kan vara ett brott i en nära relation, i syfte att fånga upp fler typer av händelser.

Genom att ställa frågor om konkreta händelser (till exempel om respondentens nuvarande eller tidigare partner hållit hårt, knuffat eller gett en örfil) ökar möjligheten att respondenten vill berätta om sina upplevelser. Frågar man i stället om respondenten blivit utsatt för till exempel misshandel visar forskningen att risken är större att respondenten känner sig stigmatiserad och därmed blir mer ovillig att berätta om sina upplevelser. Dessutom har olika personer olika definition av begreppet misshandel, och det blir därför svårt att avgöra vad som verkligen mäts om man ställer frågan "Har du råkat ut för misshandel?".

Frågorna avser två tidsperioder: dels respondentens liv som helhet, dels avgränsat till föregående år (2012). För de personer som svarar att de blivit utsatta under 2012 ställs även en följdfråga om hur ofta de blivit utsatta.

De personer som uppgav att de blivit utsatta fick även svara på om de med anledning av det inträffade varit i kontakt med poli-

⁴⁴ Se Brå 2014b för det kompletta frågeformuläret och den kompletta postenkäten som använts i NTU 2013.

sen, sjukvården, socialtjänsten, någon kvinno- eller mansjour eller någon annan myndighet eller frivilligorganisation.

De personer som svarade att de har eller har haft en parrelation som varat minst en månad, men som inte varit utsatta för någon av de ovan nämnda typerna av brott under 2012, fick svara på om de under det senaste året känt sig oroliga över att bli utsatta för dessa typer av brott av nuvarande eller tidigare partner. Denna fråga har alltså besvarats både av de personer som aldrig blivit utsatta och av dem som blivit utsatta tidigare i livet, men inte under 2012.

I samtliga analyser har de personer som svarat Vet ej eller Vill ej svara exkluderats, bortsett från analysen om återkommande utsatthet. Eftersom det kan vara svårt för utsatta personer att uppskatta hur ofta de blivit utsatta för respektive brottstyp är det även av värde att studera hur många personer som i stället valt något av dessa två svarsalternativ. För frågorna om utsatthet för återkommande psykiskt våld valde 0,9 procent av kvinnorna något av dessa två svarsalternativ, medan motsvarande andel av männen varierar mellan 1,8 och 2,2 procent. Andelen kvinnor som valt något av svarsalternativen Vet ej eller Vill ej svara varierar mellan 1,1 och 2,0 på frågorna om återkommande fysiskt våld. För männen varierar andelen mellan 1,4 och 4,5 procent. Det är med andra ord bara en liten andel av de utsatta som känt att de inte kunnat eller velat svara på dessa uppföljningsfrågor.

Avgränsningar

I samband med arbetet med att utveckla frågorna om brott i nära relationer var det nödvändigt att göra ett antal överväganden och avgränsningar vad gäller frågeantal, definitioner, frågeinnehåll och operationaliseringar.

Begränsat antal frågor

Det bedömdes som viktigt att det nya frågeavsnittet i NTU skulle hållas så kort som möjligt. De personer som i det nya frågeavsnittet uppger att de varit utsatta för brott i en nära relation kommer redan att ha besvarat många frågor om andra brottstyper i det ordinarie intervjuformuläret. Det nya frågeavsnittet hanteras separat från den ordinarie NTU, vilket medför att det inte finns någon risk att utsatta personer räknas flera gånger. För de mest utsatta personerna kan undersökningens upplägg medföra en intervjutid på mer än en timme. Alltför långa intervjuer är problematiskt främst ur ett metodologiskt perspektiv, eftersom man riskerar att svaren på de sista frågorna faller bort eller håller låg kvalitet.

Vissa gemensamma uppföljningsfrågor för all utsatthet för brott i nära relationer

För att inte göra intervjutiden orimligt lång för de utsatta personerna ställdes frågorna om behov av vård, stöd, skydd och hjälp inte specifikt för varje brottshändelse, utan som uppföljningsfrågor för den totala utsattheten för brott i nära relationer under det senaste året. När det gäller anmälningsbenägenhet innebär detta att redovisningen baseras på hur vanligt det är att personer som utsatts för brott i nära relationer anmäler det till polisen, i stället för hur vanligt det är att brott i nära relationer anmäls till polisen. Det innebär också att personer som utsatts för något som i juridisk mening inte är ett brott ändå får frågan om de anmält denna händelse till polisen. Detta kan påverka redovisningen av anmälningsbenägenheten, eftersom det är större sannolikhet att man inte anmäler händelser om man vet att de inte är ett brott i juridisk mening.

Frågorna begränsade till parrelationer

Det är inte helt självklart vilka typer av relationer som ska inkluderas i begreppet brott i nära relationer. Även om begreppet främst avser brott som begås av en person som den utsatta har eller har haft en relation med, kan begreppet även inkludera exempelvis föräldrar som utsätter sina barn för brott eller barn som utsätter sina föräldrar för brott. I regeringsuppdraget fanns önskemål om att även undersöka brott i andra typer av nära relationer. Med det undersökningsupplägg som använts skulle det dock ha inneburit att man hade varit tvungen att ställa en fråga för varje familjerelation för att kunna fånga upp våld inom familjen, vilket skulle ha gjort avsnittet orimligt långt. Brå gjorde därför bedömningen att det nya frågeavsnittet skulle begränsas till att enbart handla om brott i parrelationer.

Barn som har bevittnat brott i nära relationer

I regeringsuppdraget angavs att frågeavsnittet, om Brå bedömde det möjligt, skulle omfatta huruvida barn bevittnat de brott i nära relationer som berörs i undersökningen. Brå övervägde dessa möjligheter noga, och kom fram till att det inte var lämpligt. Frågan om brott i nära relationer är ett eget och känsligt ämnesområde som kräver ett särskilt tillvägagångssätt, och detsamma kan sägas om frågan om barn bevittnat brott. För att göra frågeställningen rättvisa skulle det av utrymmes- och metodskäl krävas ett annat undersökningsupplägg.

Den information som ändå samlas in om barn i hushållet baseras på en fråga som ställs i inledningen vid telefonintervjun, där respondenten får uppge åldern på de barn som bor i hushållet.

Detta ger en god bild av hur stor andel av dem som utsatts för brott i nära relationer som har barn boende i hushållet, vilket är en viktig pusselbit i den samlade bilden, även om det inte är liktydigt med att barnet också direkt eller indirekt bevittnat brotten. Denna analys presenteras senare i rapporten.

Utsatthet i samkönade relationer

Eftersom den inledande frågan i föreliggande kartläggning är könsneutralt ställd⁴⁵ inkluderas brott inom samkönade relationer i materialet. Bedömningen gjordes dock att det av flera anledningar inte var möjligt att särskilt undersöka brott i samkönade relationer inom ramen för denna undersökning. Det är mättekniskt svårt att särskilja brott i samkönade relationer, eftersom det skulle kräva en eller flera ytterligare frågor i formuläret för att antingen fastställa urvalspersonens sexuella läggning, alternativt kräva att man frågar om partnerns könstillhörighet. Att vara hetero- eller homosexuell är inte heller nödvändigtvis något statiskt, utan något som kan förändras under livets gång. Det går inte heller att komma ifrån att det är juridiskt och etiskt problematiskt att registrera uppgifter om sexuell läggning.

Personer med skyddad identitet

Personer med skyddad identitet kunde av tekniska skäl inte ingå i urvalet. Det kan tyckas vara olyckligt eftersom utsattheten för brott i nära relationer kan antas vara högre bland personer med skyddad identitet än i andra grupper, åtminstone vad gäller utsatthet under livstiden. Detta påverkar dock inte resultaten, eftersom det är en mycket liten andel av befolkningen som lever med skyddade personuppgifter, vilket innebär att det bara skulle utgöra ett fåtal personer i undersökningens urval.⁴⁶

Bortfall

Frågeundersökningar dras alltid med ett visst bortfall, eftersom en del av de personer som valts ut för att ingå i undersökningen inte vill eller kan delta (externt bortfall). Vissa av dem som deltar besvarar inte heller alla frågor (internt bortfall). Bortfallet kan antas vara ännu större i en undersökning av detta slag, med tanke på de känsliga frågor som ställs. Eftersom undersökningen genomförs

⁴⁵ Den inledande frågan fokuserar på om respondenten har eller har haft en parrelation som varat minst en månad, och i uppföljningsfrågorna används formuleringen 'nuvarande eller tidigare partner'.

⁴⁶ I oktober 2013 hade 12 153 personer skyddade personuppgifter i Sverige, enligt Skatteverket. I denna grupp ingår även barn. Om alla dessa personer vore mellan 16–79 år skulle det motsvara 32 personer av de 20 000 personer som ingår i urvalet för NTU.

via telefonintervjuer nås inte heller de grupper i samhället som är mest marginaliserade, som vissa hemlösa, missbrukare och grovt kriminella personer. Detta är ett problem eftersom tidigare forskning visat att bland andra missbrukande kvinnor är en särskilt utsatt grupp (Berglund 2010b).

Externt bortfall

Det totala bortfallet för NTU 2013 uppgår till 35,8 procent av urvalet, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 64,2 procent. För att minska bortfallets snedvridande effekt samt för att minska urvals- och täckningsfel har olika viktningförfaranden använts.

Internt bortfall

Det interna bortfallet handlar om de individer som svarat ja på den inledande frågan huruvida de har eller har haft en parrelation som varat minst en månad, men som sedan inte svarat på alla frågor som ska besvaras i enkäten.

Det interna bortfallet är mycket litet i materialet,⁴⁷ vilket beror på att större delen av materialet baseras på intervjuer. Vid intervjuer riskerar man inte att svara på ”fel” frågor, vilket överlag ger mindre internt bortfall än postenkätsvar. Att det interna bortfallet är så litet tyder också på att de personer som valt att medverka via postenkäten faktiskt har besvarat så gott som samtliga frågor som de skulle besvara.

Tillförlitlighet

I urvalsundersökningar är mätfel ofta den felkälla som har störst betydelse. I vilken utsträckning resultaten i kartläggningen ger en korrekt bild av verkligheten beror främst på mätfelens omfattning. Problem orsakas huvudsakligen av frågeformulärets utformning, omständigheter vid intervjutillfället, intervjuaren eller respondenten och kan leda till både över- och underskattningar i resultaten.

I denna kartläggning bedöms den huvudsakliga källan till mätfel vara att det handlar om ett mycket känsligt frågeområde, vilket kan påverka de tillfrågades vilja och möjlighet att lämna sanna svar. Det kan handla om känslor av skam som gör att man inte vill berätta om sina erfarenheter, men också om rädsla för repressalier från gärningspersonen. Detta gäller kanske främst de personer som blir utsatta av sin nuvarande partner. Det kan också handla om att personer som blivit utsatta av sin partner inte definierar det som hänt som brottsligt.

⁴⁷ Det interna bortfallet övergår inte 2,2 procent i någon fråga.

Det är svårt att värdera tillförlitligheten när det gäller människors utsatthet under livstiden. Det kan tyckas att det vore logiskt att utsattheten ökar ju äldre personer blir, eftersom man då levt längre och har haft fler år på sig att kunna bli utsatt. Dock är sannolikheten större att äldre människor glömmer, eller omdefinierar, händelser långt tillbaka i tiden.

Över tid har det skett en generell förändring av samhällets syn på brott i nära relationer; gränserna för vad som är ett brott har förflyttats. Ett exempel på detta är att våldtäkt inom äktenskapet kriminaliserades först 1965, vilket innebär att de äldsta personerna i denna kartläggning kan ha levt i ett förhållande där det förekommit lagliga sexuella övergrepp. Det är svårt att förutspå hur dessa personer förhåller sig till den typ av frågor som förekommer i denna kartläggning. Även personer som blev utsatta för exempelvis enstaka kränkande ord för många år sedan kanske inte uppger detta, helt enkelt för att de har gått vidare med sina liv och inte betraktar det som hände som relevant att nämna. Detta kan medföra att underrapporteringen om utsatthet under livstiden blir högre i de äldre åldersgrupperna. Det är också möjligt att yngre personer har lägre tolerans för brott i nära relationer, och därmed är mer benägna att uppge vad de blivit utsatta för.

Ett annat problem som kan uppstå i denna typ av undersökning är svårigheten för respondenten att minnas exakt när en händelse ägde rum. För de respondenter som svarat att de blev utsatta under 2012 ställs dessutom följdfrågan om hur ofta de blev utsatta, vilket kan vara svårt att svara på när det handlar om systematisk utsatthet. Båda dessa problem nämndes av flera testpersoner i det kognitiva testet.⁴⁸

Eftersom mörkertalet troligtvis är stort när det gäller brott i nära relationer, är det viktigt att ha i åtanke att antalet utsatta personer i Sverige som framkommer av denna kartläggning sannolikt motsvarar en miniminivå. Det är svårt att uttala sig om några exakta nivåer av utsatthet, men det är inte troligt att det sker överrapportering i denna typ av kartläggning. Genom att upprepa samma kartläggning vid fler tillfällen ökar dock möjligheterna att studera utvecklingen av brott i nära relationer över tid, vilket även ökar uppgifternas tillförlitlighet.

Det är möjligt att en kartläggning av denna typ skulle generera högre nivåer av rapporterad utsatthet om frågorna hade ställts i en helt separat undersökning, alternativt i en annan kontext (till exempel inom ramen för en undersökning om människors hälsa). I den nuvarande utformningen placerades frågeavsnittet om brott i nära relationer sist i NTU, efter det ordinarie avsnittet om utsatthet för brott. Tidigare forskning har visat att ju tydligare det är för respondenterna att undersökningen handlar om brottsliga hand-

⁴⁸ Se bilaga 3.

lingar och våld snarare än om konflikter, desto färre händelser rapporteras av respondenterna (Johnson & Leone 2005).

Kartläggningens reliabilitet och validitet

Kartläggningens reliabilitet, dvs. att det är möjligt att upprepa samma undersökning och få samma resultat, bedöms som god, eftersom det finns tydlig dokumentation om den nya frågemodulen. Detta ger stora möjligheter att genomföra samma kartläggning igen.

Det är svårare att bedöma kartläggningens validitet, dvs. att man fullt ut mäter det som man avsett att mäta. All forskning tyder på att mörkertalet är stort, eftersom människor ofta inte vill eller kan berätta om sina erfarenheter av brott i nära relationer, speciellt inte om de grövre formerna av våld. Det är även svårt att veta om respondenterna minns allt de eventuellt har utsatts för. För de personer som trots allt väljer att berätta om sin utsatthet kan det vara svårt att minnas om det hände under föregående år eller tidigare, samt hur ofta det hände. Detta problem nämndes även av de personer som ingick i SCB:s kognitiva test.

Utsatthet under 2012

I detta kapitel presenteras de generella mönster som framkommit i utsattheten under ett år (2012), vilket är det vanligaste sättet att mäta och redovisa företeelser som utsatthet för brott. I första hand presenteras resultaten för den totala utsattheten under 2012, men vissa jämförelser görs också mellan kvinnor och män som utsatts för olika typer av brott. Grundresultaten relateras till bakgrundsvariablerna kön, ålder, familjetyp, utbildning, ekonomiska förutsättningar, bostadstyp, boendeort samt svensk/utländsk bakgrund. De skillnader som presenteras är statistiskt säkerställda om inget annat anges.⁴⁹ I bilaga 5 redovisas tabeller över analyserna av varje enskild brottstyp i förhållande till de olika bakgrundsvariablerna.

Utsatthetens karaktär

Studien omfattar ett brett spektrum av brott i nära relationer: allt från icke fysiska brott (som systematiska kränkningar, försök till inskränkning i friheten, hot och trakasserier) till fysiska brott (som knuffar, örffilar och sexuellt utnyttjande) och grövre fysiska brott (som knytnävsslag och sparkar samt sexuellt tvång). Det är därför viktigt att ha i åtanke att de typer av våld som studeras i denna kartläggning inte nödvändigtvis är brott i juridisk mening, och inte alltid betraktas som brott av de utsatta personerna.

Knappt sju procent av befolkningen utsattes under 2012

Totalt uppger 7,0 procent av kvinnorna och 6,7 procent av männen att de blivit utsatta för systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök till inskränkning i friheten, hot, trakasserier, misshandel eller sexualbrott av en nuvarande eller tidigare partner under 2012 (se tabell 4 nedan).

Även när man studerar psykiskt och fysiskt våld separat ser man att utsattheten är jämn mellan kvinnor och män; 6,8 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen uppger att de har blivit ut-

⁴⁹ Konfidensintervaller på 95 % nivå har använts.

satta för psykiskt våld under 2012, medan utsattheten för fysiskt våld är 2,2 procent bland kvinnor och 2,0 procent bland män.

Tabell 4. Andel av befolkningen (%) som utsattes för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön.

	Totalt	Kvinnor	Män
Utsatta för någon av brotts typerna nedan	6,8	7,0	6,7
Utsatta för psykiskt våld	6,5	6,8	6,2
Kränkningar	5,0	5,4	4,7
Försök att inskränka friheten	2,4	2,4	2,4
Hot	1,3	1,8	0,7
Trakasserier	1,2	1,5	1,0
Utsatta för fysiskt våld	2,1	2,2	2,0
Misshandel	1,9	1,9	1,8
Grov misshandel	0,5	0,5	0,5
Sexualbrott	0,4	0,6	0,2
Grovt sexualbrott	0,2	0,3	0,1

Utsattheten är relativt jämnt fördelad mellan kvinnor och män även när man studerar de olika brotts typerna. De mest markanta skillnaderna i utsatthet kan man dock observera bland dem som har utsatts för hot och för sexualbrott. Bland kvinnor uppgår 1,8 procent att de blev utsatta för hot och 0,6 procent att de blev utsatta för sexualbrott under 2012, medan motsvarande siffra bland män är 0,7 respektive 0,2 procent. Dessa skillnader i utsatthet för hot och sexualbrott är statistiskt säkerställda.

Vanligare att kvinnor blir utsatta för grövre våld som kräver sjukvård

Även om den rapporterade utsattheten under 2012 verkar vara jämnt fördelad mellan kvinnor och män, ser man att det är vanligare att kvinnor blir utsatta för grövre våld och har betydligt större behov av hjälp och stödinsatser, och då framför allt sjukvård. Av de personer som uppgivit att de blev utsatta för grov misshandel under 2012, uppgav 29,1 procent av kvinnorna att de uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare. Motsvarande siffra bland de män som uppgav att de blev utsatta för grov misshandel är 2,4 procent.

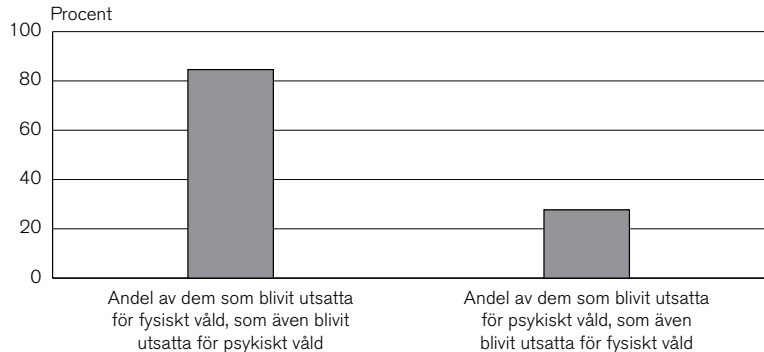
Stark koppling mellan fysisk och psykisk utsatthet

Nedan görs en jämförelse mellan utsatthet för fysiskt respektive utsatthet för psykiskt våld (se figur 1 nedan). Analysen tar här som sin utgångspunkt att det fysiska våldet är att anse som grövre än det psykiska våldet, trots att det är möjligt att utsatta personer själva upplever det psykiska våldet som det grövsta.

Av de personer som uppger att de blev utsatta för fysiskt våld under 2012 blev majoriteten, nästan 85 procent, även utsatta för psykiskt våld under samma period. Det är alltså ytterst ovanligt att man inte även blivit utsatt för psykiskt våld.

När man vänder på analysen ser man att drygt en fjärdedel av de personer som uppger att de blev utsatta för psykiskt våld under 2012 även blev utsatta för fysiskt våld under samma period.

Figur 1. Andel i befolkningen (%) av dem som blev utsatta för fysiskt respektive psykiskt våld i en nära relation under 2012, som även blev utsatta för psykiskt respektive fysiskt våld.

Majoriteten av de personer som utsattes för brott i en nära relation under 2012 blev utsatta för en enda typ av brott (närmare 56 procent), medan andelen personer som blev utsatta för två eller tre typer av brott uppgår till drygt 32 procent (se tabell 5 nedan). Vidare ser man att andelen personer som blivit utsatta för 4–6 respektive 7–8 av de aktuella brottstyperna ligger på 11 respektive 1,2 procent.

Tabell 5. Andel, av dem som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012, som blivit utsatta för olika antal brottstyper.

Blivit utsatt för ...	Andel
... 1 brottstyp	55,7
... 2–3 brottstyper	32,2
... 4–6 brottstyper	11,0
... 7–8 brottstyper	1,2
Totalt	100,0

Bland de personer som uppger att de blev utsatta för någon eller några enskilda typer av brott under 2012 handlar det oftast om psykiskt våld. Det är ovanligt att man blir utsatt för till exempel grov misshandel eller grovt sexualbrott utan att det även förekommit mindre grova typer av våld, vilket även framgår av figur 1 ovan. I detta sammanhang är det dock viktigt att ha i åtanke att de brottstyper som inkluderas i psykiskt våld är mer väsensskilda

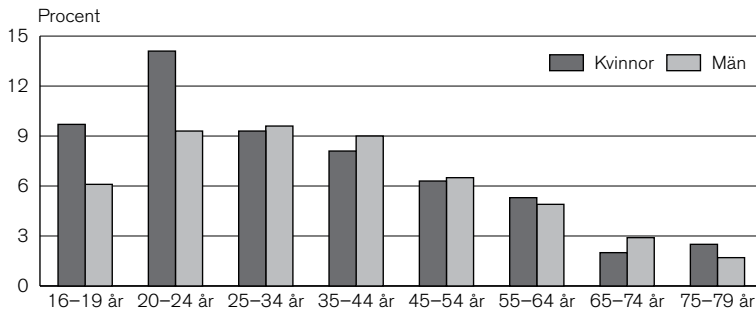
(kränkningar, försök att inskränka friheten, hot och trakasserier är olika typer av brott), medan det fysiska våldet snarare handlar om gradskillnader (misshandel/grov misshandel och sexualbrott/grovt sexualbrott). Resultaten stöder tanken om våldets kontinuum, att det ofta förekommer flera olika typer av våld och kontrollerande beteende som behöver beaktas i ett sammanhang.

Unga vuxna mest utsatta

Det är vanligare att yngre personer uppger att de blev utsatta för brott i en nära relation under 2012 (se figur 2 nedan). Dessa skillnader är statistiskt säkerställda. Den grupp som uppger utsatthet i störst utsträckning är personer i åldern 20–24 år (närmare 12 procent) följt av personer i åldern 25–34 år (nästan 10 procent). Denna skillnad kvarstår bland kvinnor när man studerar dem separat, vilket indikerar att kvinnor i åldern 20–24 år är en tydlig riskgrupp. Bland män är utsattheten jämnt fördelad i åldrarna 20–44 år (9,0–9,6 procent).

När man studerar utsattheten för de olika brottstyperna inom respektive åldersgrupp framkommer att utsatthet för kränkningar är den vanligaste typen av brott för både kvinnor och män inom samtliga åldersgrupper, förutom bland män i åldrarna 16–24 år, där det är vanligare med utsatthet för försök att inskränka friheten.

Figur 2. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och ålder.

Vanligast med utsatthet bland ensamstående föräldrar

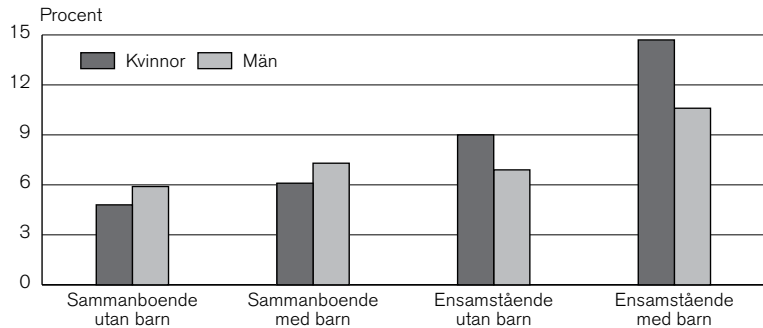
Vilken typ av familjerelation man lever i verkar vara den bakgrundsfaktor som har störst inverkan på utsatthet för brott i nära relationer. Bland personer som uppger att de blev utsatta under 2012 är utsattheten vanligast bland ensamstående föräldrar, där drygt 13 procent blev utsatta för någon av de aktuella brottstyperna (figur 3). Även ensamstående personer utan barn är mer utsatta än sammanboende personer, oavsett om dessa har barn eller inte.

Bland män finns inga statistiskt säkerställda skillnader beroende på vilken familjerelation de lever i, trots att ensamstående män

med barn uppger att de blivit utsatta i betydligt högre grad än män som lever i andra typer av familjer (10,6 procent jämfört med 5,9–7,3 procent). Att inga statistiskt säkerställda resultat uppnås beror troligtvis på att gruppen ensamstående män med barn i denna kartläggning är mycket liten.

Bland kvinnor som blivit utsatta för något brott under 2012 ser man att ensamstående kvinnor med barn är den grupp som är mest utsatt, följt av ensamstående kvinnor utan barn. Dessa skillnader är statistiskt säkerställda.

Figur 3. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och typ av familjerelation.

För ensamstående personer med barn är det statistiskt säkerställt att utsattheten är högre för samtliga undersökta brottstyper, utom för sexualbrott (inklusive grovt sexualbrott). När det gäller utsatthet för grovt sexualbrott ser man en statistiskt säkerställd skillnad mellan ensamstående utan barn och sammanboende utan barn, där ensamstående utan barn i högre utsträckning har varit utsatta.

Kvinnor med eftergymnasial utbildning minst utsatta

När det gäller utbildning ser man inga statistiskt säkerställda skillnader i utsatthet mellan personer med olika utbildningsnivåer. När män och kvinnor studeras separat finns det bland männen inte heller några statistiskt säkerställda skillnader. Dock ser man en skillnad mellan kvinnor med som högst förgymnasial respektive eftergymnasial utbildning. Bland kvinnor med som högst förgymnasial utbildning uppger 8,4 procent att de blev utsatta för något brott av en nuvarande eller tidigare partner under 2012, medan motsvarande andel bland kvinnor med eftergymnasial utbildning är 6,0 procent (tabell 6). Att personer med högre utbildning är mindre utsatta korrelerar troligtvis även med ålder, eftersom äldre personer i lägre utsträckning har uppgett att de blev utsatta under 2012.

Tabell 6. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och utbildning.

Högsta utbildning	Totalt	Kvinnor	Män
Förgymnasial	6,7	8,4	5,3
Gymnasial	7,2	7,2	7,1
Eftergymnasial	6,5	6,0	7,1

Vid en analys av de olika brottstyperna ser man att kvinnor med eftergymnasial utbildning i lägre utsträckning blev utsatta för försök till inskränkning i friheten, hot eller misshandel under 2012, jämfört med kvinnor med som högst förgymnasial utbildning. För övriga brottstyper framkommer inte några statistiskt säkerställda skillnader mellan kvinnor med olika utbildningsnivå.

Sämre ekonomiska förutsättningar för utsatta kvinnor

Samtliga personer som ingår i NTU får besvara frågan om de skulle klara att skaffa fram 15 000 kronor på en vecka om de plötsligt skulle hamna i en oförutsedd situation. Denna fråga syftar till att ge en fingervisning om hur respondenternas ekonomiska förutsättningar ser ut.

Av de kvinnor som utsattes för någon form av brott i en nära relation under 2012 saknar nästan en fjärdedel (24,9 procent) möjligheten att skaffa fram 15 000 kronor inom en vecka, om det skulle uppstå en oförutsedd situation (se tabell 7 nedan). Av de kvinnor som inte blev utsatta uppgav ungefär var sjunde kvinna att de saknar denna möjlighet (14,8 procent). Skillnaden mellan utsatta och icke utsatta kvinnor är statistiskt säkerställd.

Tabell 7. Andel av befolkningen (%) som inte har möjlighet att skaffa fram 15 000 kr inom en vecka. Särredovisning för kön och eventuell utsatthet för brott i en nära relation under 2012.

Utsatt under 2012	Totalt	Kvinnor	Män
Ja	18,9	24,9	12,8
Nej	13,7	14,8	12,5

För männen observeras inte denna skillnad i ekonomiska förutsättningar mellan dem som blev utsatta under 2012 och dem som inte blev det. I båda dessa grupper var det närmare 13 procent som uppgav att de inte skulle ha möjlighet att skaffa fram 15 000 kronor inom en vecka.

Boende i småhus inte lika utsatta

Boende i småhus uppgav i mindre utsträckning att de under 2012 blev utsatta för någon av brottstyperna i denna kartläggning; 5,6 procent av boende i småhus och 8,3 procent av boende

i flerfamiljshus blev utsatta (tabell 8). Denna skillnad är statistiskt säkerställd, bland både kvinnor och män.

Tabell 8. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och bostadstyp.

Bostadstyp	Totalt	Kvinnor	Män
Småhus	5,6	5,5	5,7
Flerfamiljshus	8,3	8,7	7,9

Vid analysen av de olika brottstyperna var för sig ser man att den statistiskt säkerställda skillnaden mellan kvinnor boende i småhus respektive flerfamiljshus kvarstår för samtliga brottstyper undantaget sexualbrott (inklusive grovt). Även för män kvarstår den statistiskt säkerställda skillnaden för merparten av brottstyperna, undantaget utsatthet för hot samt sexualbrott (inklusive grovt). Att den statistiskt säkerställda skillnaden mellan boende i småhus och flerfamiljshus inte kvarstår vid analysen av sexualbrott beror på att så pass få individer uppger att de blivit utsatta för denna typ av brott.

Personer boende i större städer mer utsatta

Analysen visar att det finns en statistiskt säkerställd skillnad i utsatthet mellan å ena sidan boende i de tre storstadsregionerna och andra större städer (7,3 respektive 7,2 procent), och å andra sidan boende i mindre städer och på landsbygden (5,7 procent). Denna skillnad kvarstår även när män studeras enskilt, mellan å ena sidan de tre storstadsregionerna och å andra sidan mindre städer och på landsbygden (se tabell 9 nedan). Utsatthet relaterat till boendeort korrelerar troligtvis även med ålder, eftersom det är fler äldre personer som bor i mindre städer och på landsbygden.

Tabell 9. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och boendeort.

Boendeort	Totalt	Kvinnor	Män
Storstad	7,3	6,8	7,8
Andra större städer	7,2	7,9	6,5
Mindre städer/landsbygd	5,7	5,9	5,4

För kvinnor finns inga statistiskt säkerställda skillnader i utsatthet mellan olika typer av boendeorter, men resultaten för kvinnor uppvisar mönster som liknar resultaten för män.

När de olika brottstyperna studeras var för sig framträder en statistiskt säkerställd skillnad i mäns utsatthet för kränkningar och misshandel: män boende i storstäder är mer utsatta för dessa två brottstyper än män boende i mindre städer och på landsbyg-

den. Däremot finns inga statistiskt säkerställda skillnader i kvinnors utsatthet mellan olika boendeorter, för någon av de olika brottstyperna.

Inga skillnader i utsatt under 2012 mellan personer med svensk respektive utländsk bakgrund

I analysen av utsattheten under 2012 för personer med svensk respektive utländsk bakgrund, framkommer inga statistiskt säkerställda skillnader (se tabell 10 nedan). Inte heller när kvinnor och män studeras separat framkommer några statistiskt säkerställda skillnader. Mellan 5,9 och 9,4 procent av kvinnorna och 6,4 och 8,4 procent av männen i befolkningen uppger att de blev utsatta för brott i en nära relation under 2012.

Tabell 10. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och svensk/utländsk bakgrund.

Svensk/utländsk bakgrund	Totalt	Kvinnor	Män
Svenskfödda med			
– båda/en förälder inrikesfödd(a)	6,7	7,1	6,4
– båda föräldrarna utrikesfödda	9,0	9,4	8,4
Utrikesfödda	6,8	5,9	7,8

När utsattheten under 2012 studeras för respektive brottstyp separat framkommer inte heller några statistiskt säkerställda skillnader i utsatthet personer med svensk respektive utländsk bakgrund.

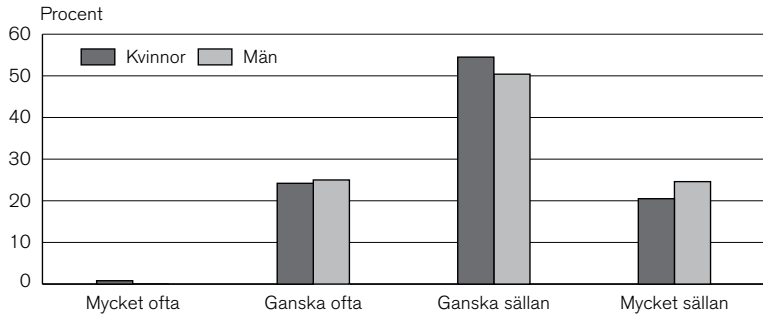
Få oroar sig för att bli utsatta

De personer som inte blev utsatta för brott av en nuvarande eller tidigare partner under 2012 fick frågan om de oroar sig för att bli utsatta för hot, trakasserier, våld eller påtvingade sexuella handlingar av en nuvarande eller tidigare partner under 2012. Det är enbart en mindre del av befolkningen (0,9 procent av kvinnorna och 0,2 procent av männen) som uppger att de oroar sig för detta.

Det finns en tydlig skillnad i oro mellan personer som blivit utsatta någon gång tidigare i livet (alltså inte under 2012) och personer som aldrig blivit utsatta. Av de kvinnor som aldrig blivit utsatta uppger 0,1 procent att de oroar sig under 2012, medan 3,5 procent av de kvinnor som blivit utsatta någon gång under livstiden uppger att de oroar sig under 2012. Av de män som aldrig blivit utsatta är det i princip inga som uppger att de oroar sig, medan 1,5 procent har oroat sig av de män som blivit utsatta någon gång under sin livstid. Detta resultat indikerar att de personer i befolkningen som aldrig blivit utsatta för brott i en nära relation inte heller oroar sig för att bli utsatta, och upplever troligtvis inte heller att de blir begränsade av denna typ av oro. Bland de perso-

ner som blivit utsatta för brott i en nära relation någon gång under livstiden är andelen som känt oro under 2012 något större, men det är fortfarande en liten grupp det handlar om.

Figur 4. Andel av befolkningen (%), bland dem som inte blev utsatta under 2012, som under 2012 oroat sig för att utsättas för brott i en nära relation. Särredovisning för kön.

Bland de personer som alltså inte blev utsatta för brott i en nära relation under 2012 men som uppger att de oroat sig för att bli utsatta under 2012, ser man inga stora skillnader mellan kvinnor och män i hur ofta man känner oro (se figur 4 ovan). De som har oroat sig *mycket ofta* är endast ett fåtal av såväl kvinnorna som männen, och den andel som oroat sig *ganska ofta* är i princip lika stor bland kvinnor som bland män (drygt 24 procent av kvinnorna och 25 procent av männen). Bland både kvinnor och män uppger hälften av de som oroat sig att de oroat sig *ganska sällan*, medan drygt en femtedel av kvinnorna och en fjärdedel av männen oroat sig *mycket sällan*.

Återkommande utsatthet

De personer i studien som uppgav att de blev utsatta under 2012 fick även svara på frågor om hur ofta de blivit utsatta. I detta kapitel presenteras den återkommande utsatthetens karaktär, i förhållande till kön, ålder, familjetyp, utbildning, ekonomiska förutsättningar, bostadstyp, boendeort och svensk/utländsk bakgrund. Begreppet återkommande utsatthet innebär, om det inte specificeras närmare, att man utsatts en gång i månaden eller oftare under 2012.

Återkommande utsatthet för kvinnor respektive män redovisas här för respektive brottstyp. För övriga bakgrundsvariabler redovisas utsatthet för återkommande psykiskt våld (kränkningar, försök till inskränkning i friheten, hot och trakasserier) respektive utsatthet för återkommande fysiskt våld (misshandel och sexualbrott). De skillnader som presenteras i resultaten är statistiskt säkerställda, om inget annat anges.⁵⁰

Utsatthetens karaktär

Tidigare forskning indikerar att mellan 50 och 80 procent av dem som fått frågan om de blivit utsatta under föregående år, har blivit utsatta mer än en gång (Lundgren m.fl. 2001, Brå 2002, Brå 2008b, Brå 2009). I denna kartläggning är uppföljningsfrågorna om frekvensen på våldet något annorlunda ställda, med följande svarsalternativ: Varje dag eller nästan varje dag, Någon gång i veckan, Någon gång i månaden samt Några gånger per år eller mer sällan. Det finns med andra ord inte något särskilt svarsalternativ som fångar in de personer som enbart varit utsatta en gång. Denna frågekonstruktion valdes efter att det kognitiva testet som genomfördes av SCB visade att det inte är möjligt att be intervjupersonerna uppskatta hur många gånger de varit utsatta.

Återkommande utsatthet definieras i studien som att man blivit utsatt *någon gång i månaden eller oftare*. Även de som inte blivit återkommande utsatta enligt denna definition kan dock i prakti-

⁵⁰ Konfidensintervaller på 95 % nivå har använts.

ken ha blivit återkommande utsatta, om än med lägre frekvens, eftersom även svarsalternativet Några gånger per år eller mer sällan innebär att det kan ha inträffat flera gånger.

Man bör vara medveten om att det i analysen inte framgår hur lång relation de utsatta personerna haft med den partner som utsatt dem, eller om denna relation fortfarande pågår. Detta medför exempelvis att svarsalternativet Någon gång i månaden kan innebära totalt två händelser för en utsatt person som haft en två månader lång relation med den partner som orsakat utsattheten, medan det kan innebära tolv händelser för en utsatt person som haft en tolv månader lång relation med den partner som orsakat utsattheten.

Vanligast med återkommande psykiskt våld

Resultaten i kartläggningen visar att närmare hälften av de kvinnor och män som blev utsatta för psykiskt våld under 2012 blev utsatta någon gång i månaden eller oftare. Det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män, där 56 procent av de utsatta kvinnorna och drygt 40 procent av de utsatta männen uppger att de blev återkommande utsatta (tabell 11). Uppräknat på hela befolkningen handlar det om 3,8 procent av kvinnorna och 2,5 procent av männen i Sverige som blivit utsatta för återkommande psykiskt våld.

När man studerar fysiskt våld ser man att knappt var fjärde person som blev utsatt under 2012 uppger att utsattheten var återkommande. Även här finns det en statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män; drygt 26 procent av kvinnorna och 20 procent av männen som blev utsatta för fysiskt våld blev utsatta minst en gång i månaden. Uppräknat på befolkningsnivå är andelen personer som blev utsatta för återkommande fysiskt våld 0,6 procent bland kvinnor och 0,4 procent bland män. Det är alltså en förhållandevis liten grupp människor det handlar om, sett till hela befolkningen.

Tabell 11. Andel av dem som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012, som blivit utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld. Särredovisning för kön.

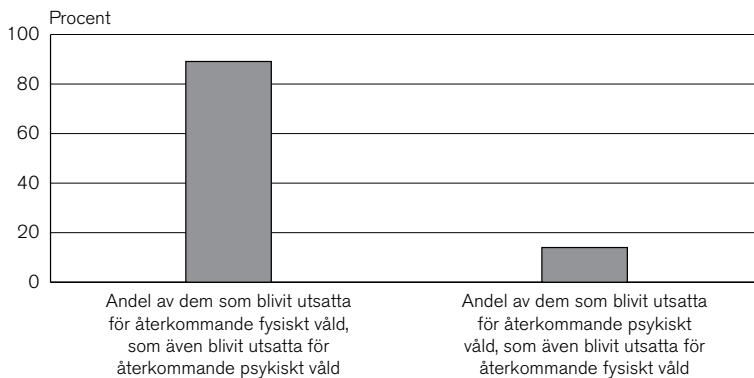
Utsatt någon gång i månaden eller oftare för ...	Totalt	Kvinnor	Män
... psykiskt våld	48,6	56,0	40,8
... fysiskt våld	23,4	26,1	20,5

Av de personer som blev utsatta för återkommande fysiskt våld under 2012 blev nästan 90 procent även utsatta för återkommande psykiskt våld (se figur 5 nedan). Om man i stället studerar de personer som blev utsatta för återkommande psykiskt våld under

2012 ser man att 14 procent även blev utsatta för återkommande fysiskt våld.

Bland de personer som blivit utsatta för återkommande fysiskt våld är det alltså ytterst vanligt att man även blivit utsatt för återkommande psykiskt våld, medan det är mer ovanligt att personer som blivit utsatta för återkommande psykiskt våld även blivit utsatta för återkommande fysiskt våld. Det är dock viktigt att vara medveten om svårigheterna med att särskilja psykiskt och fysiskt våld. Det är troligt att psykiskt och fysiskt våld i stor utsträckning interagerar, och att till exempel olika former av hot kan förstärkas genom fysiskt våld.

Figur 5. Andel av befolkningen (%) av dem som blev utsatta för återkommande fysiskt respektive psykiskt våld i en nära relation under 2012, som även blev utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld.

Kvinnor och män lika utsatta för dagliga hot och trakasserier

Som nämnts ovan är det en högre andel av kvinnorna än av männen som utsätts för återkommande psykiskt och/eller fysiskt våld, men det finns flera likheter mellan könen.

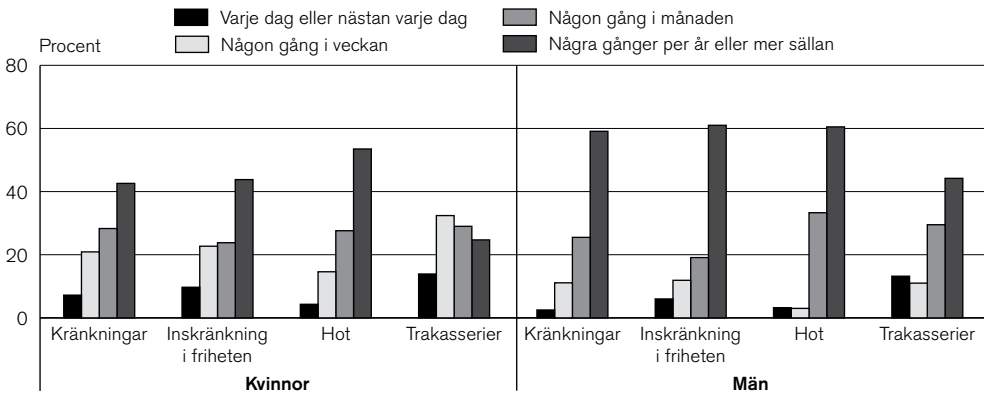
Trakasserier är den form av psykiskt våld som oftast sker så gott som dagligen, bland både kvinnor och män; drygt 13 procent av både kvinnor och män som blev utsatta under 2012 uppgav att de utsattes för trakasserier varje dag eller nästan varje dag (se figur 6 nedan). Det är dock betydligt vanligare för kvinnor än för män att utsättas för trakasserier någon gång i veckan (drygt 32 procent jämfört med 11 procent), en skillnad som är statistiskt säkerställd.

Återkommande utsatthet för dagliga hot av en tidigare eller nuvarande partner är ungefär lika vanligt bland både kvinnor och män; 4,3 procent av kvinnorna och 3,2 procent av männen är utsatta för detta. Det är dock betydligt vanligare för kvinnor än för män att utsättas någon gång i veckan (14,6 procent jämfört med 3,0 procent), vilket är en statistiskt säkerställd skillnad.

Bland kvinnor är det vanligast att trakasserier sker någon gång i veckan alternativt någon gång i månaden, medan trakasserier som män utsätts för oftast sker några gånger per år eller mer sällan.

Vad gäller utsatthet för återkommande kränkningar finns det också statistiskt säkerställda skillnader mellan kvinnor och män, där kvinnor är mer utsatta än män. Drygt 56 procent av kvinnorna som blev utsatta för kränkningar under 2012 uppger att detta skedde minst en gång i månaden, medan motsvarande siffra för de utsatta männen är drygt 39 procent.

Figur 6. Förekomst (%) av återkommande psykiskt våld under 2012 bland personer som blivit utsatta för återkommande brott i en nära relation. Särredovisning för kön.

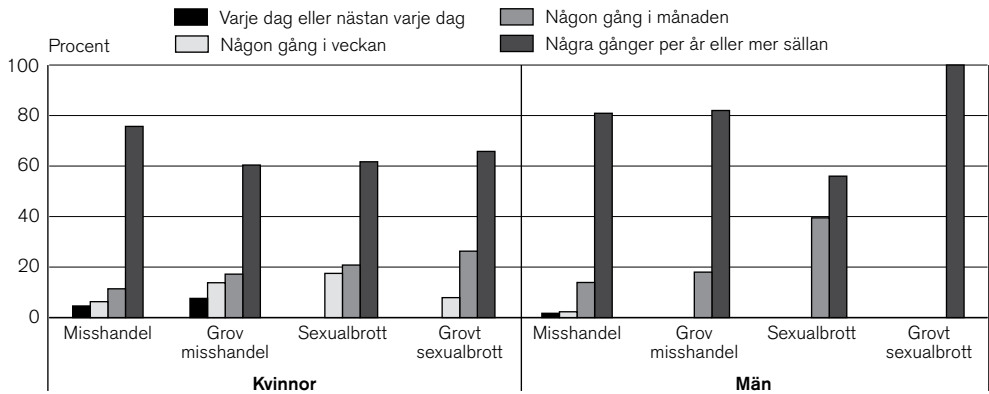
Kvinnor mer frekvent utsatta för fysiskt våld

Återkommande fysiskt våld är någonting som utsatta kvinnor utsätts för betydligt oftare än utsatta män. Om man exempelvis ser till de personer som utsattes för grov misshandel under 2012, hade drygt 20 procent av kvinnorna utsatts minst en gång i veckan, medan inga män uppger att de utsattes så ofta. Samtliga utsatta män hade som mest utsatts någon gång i månaden (se figur 7 nedan).

Även återkommande sexualbrott är något som kvinnor oftare råkar ut för. Nästan var sjätte kvinna (närmare 18 procent) som blev utsatt för sexualbrott under 2012 uppger att hon blev utsatt någon gång i veckan.

Bland de män som blev utsatta för sexualbrott uppger nästan 40 procent att det skedde någon gång i månaden. Denna siffra är dock högst osäker, eftersom det är mycket få män som uppger att de blivit utsatta för sexualbrott. Som en följd av detta är inte heller några av de observerade skillnaderna bland män och kvinnor statistiskt säkerställda.

Figur 7. Förekomst (%) av återkommande fysiskt våld under 2012 bland personer som blivit utsatta för återkommande brott i en nära relation. Särredovisning för kön.

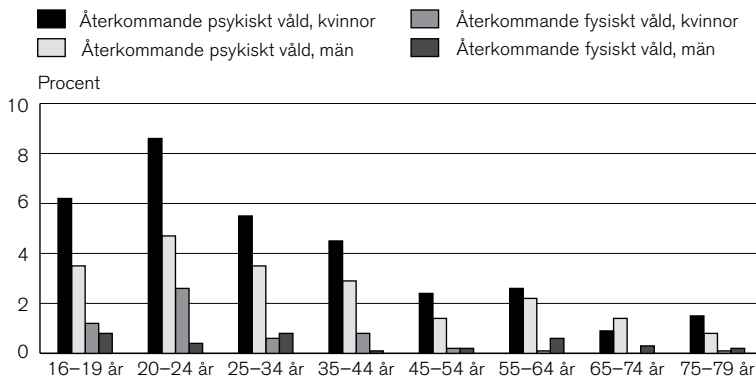

Återkommande psykiskt våld vanligast bland personer i åldrarna 20–24 år

Mönstret för män och kvinnor som utsatts för återkommande psykiskt våld ser generellt sett relativt lika ut i olika åldrar, även om nivåerna skiljer sig åt. Yngre personer rapporterar generellt mer återkommande utsatthet än äldre (figur 8). Den högsta andelen personer som utsatts för återkommande psykiskt våld återfinns i åldersgruppen 20–24 år, där 8,6 procent av kvinnorna och 4,7 procent av männen blev utsatta för återkommande psykiskt våld under 2012.

Bland kvinnor ser man en statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor i åldrarna 16–34 år och 45–79 år, där kvinnor i den yngre åldersgruppen är mer utsatta. Bland män är inte skillnaderna lika tydliga, den enda statistiskt säkerställda skillnad man kan se är att män i åldrarna 16–44 år är mer utsatta än män i åldrarna 75–79 år.

Figur 8. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och ålder.

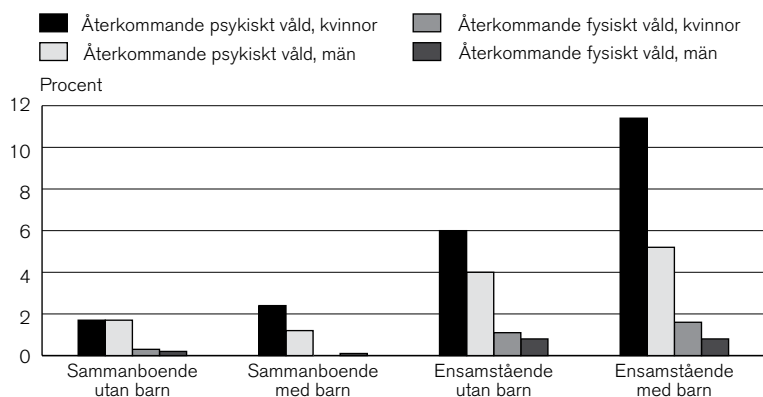
Även utsattheten för återkommande fysiskt våld skiljer sig åt mellan kvinnor och män. Bland kvinnor är det vanligast att personer i åldrarna 20–24 år utsätts (2,6 procent), medan det bland män är vanligast i åldrarna 16–19 år och 25–34 år (0,8 procent inom respektive åldersgrupp). Bland männen är dock inga skillnader statistiskt säkerställda. Den statistiskt säkerställda skillnad man kan se mellan kvinnor i olika åldrar är att personer i åldrarna 20–24 år är mer utsatta än personer i åldrarna 25–79 år.

Återkommande utsatthet vanligare bland ensamstående

Utsatthet för återkommande psykiskt våld är betydligt vanligare bland ensamstående personer än bland sammanboende, och inom gruppen ensamstående ser man att utsattheten är högst bland ensamstående föräldrar; 11,4 procent av ensamstående kvinnor och 5,2 procent av ensamstående män uppger att de blev utsatta för återkommande psykiskt våld under 2012 (figur 9). Att den återkommande utsattheten är högre bland ensamstående än bland sammanboende beror med största sannolikhet på att gruppen ensamstående personer inkluderar utsatta personer som har separerat från gäringsspersonen.

Bland kvinnor finns statistiskt säkerställda skillnader i återkommande utsatthet mellan sammanboende kvinnor (med eller utan barn), ensamstående kvinnor utan barn och ensamstående kvinnor med barn. Bland män är det inte statistiskt säkerställt att gruppen ensamstående med barn skiljer sig från övriga grupper, vilket beror på att denna grupp är mycket liten i materialet. Det är dock statistiskt säkerställt att utsattheten bland ensamstående män utan barn är högre än bland män som är sammanboende, med eller utan barn (4,0 procent för ensamstående män utan barn, jämfört med 1,2–1,7 procent för sammanboende män, med respektive utan barn).

Figur 9. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och typ av familjerelation.

Också utsatthet för återkommande fysiskt våld är vanligare bland ensamstående personer. Skillnaden i utsatthet mellan ensamstående personer med barn och sammanboende personer med barn är inte statistiskt säkerställd i denna analys. Dock ser man att ensamstående kvinnor och män utan barn har en statistiskt säkerställd högre utsatthet (1,1 respektive 0,8 procent) än sammanboende kvinnor och män utan barn (0,3 respektive 0,2 procent).

Kvinnor med eftergymnasial utbildning är inte lika utsatta för återkommande våld

Både kvinnor och män med som högst förgymnasial utbildning verkar vara något mer utsatta för återkommande psykiskt våld än kvinnor och män med högre utbildning (se tabell 12 nedan). Denna skillnad är dock statistiskt säkerställd enbart för kvinnor, där de med eftergymnasial utbildning utsätts i lägre utsträckning än kvinnor med som högst förgymnasial utbildning (2,7 respektive 5,7 procent).

Tabell 12. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och utbildning.

Utbildning	Utsatt för återkommande ...			
	... psykiskt våld		... fysiskt våld	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Förgymnasial	5,7	2,7	1,2	0,6
Gymnasial	3,9	2,8	0,7	0,3
Eftergymnasial	2,7	2,0	0,2	0,4

Även bland kvinnor som uppger att de utsatts för återkommande fysiskt våld kan samma mönster observeras; kvinnor med eftergymnasial utbildning har utsatts i lägst utsträckning (0,2 procent). Denna skillnad är dock statistiskt säkerställd enbart jämfört med utsatta kvinnor med som högst förgymnasial utbildning (1,2 procent). Bland män som blivit utsatta för återkommande fysiskt våld finns inga statistiskt säkerställda skillnader relaterade till utbildningsnivå.

Stora skillnader i ekonomiska förutsättningar

Nästan en tredjedel (drygt 31 procent) av de kvinnor som blivit utsatta för återkommande psykiskt våld, och nästan hälften (drygt 45 procent) av dem som blivit utsatta för återkommande fysiskt våld uppger att de inte har någon möjlighet att skaffa fram 15 000 kronor inom en vecka. Motsvarande andelar bland de kvinnor som inte blivit utsatta för dessa två typer av brott ligger på ungefär 15 procent vardera (tabell 13). Dessa skillnader är statistiskt säkerställda.

Tabell 13. Andel av befolkningen (%) som inte har möjlighet att skaffa fram 15 000 kr inom en vecka. Särredovisning för kön och eventuell återkommande utsatthet för brott i en nära relation under 2012.

Kön	Utsatt för återkommande ...			
	... psykiskt våld		... fysiskt våld	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Kvinnor	31,2	14,9	45,5	15,4
Män	12,4	17,6	17,9	12,5

Bland män finns inga statistiskt säkerställda skillnader i möjlighet att skaffa fram 15 000 kronor inom en vecka mellan män som blivit återkommande utsatta och övriga män.

Boende i flerfamiljshus oftare återkommande utsatta

Utsattheten för återkommande psykiskt våld skiljer sig mellan personer som bor i småhus och personer som bor i flerfamiljshus. Detta är statistiskt säkerställt och gäller för både kvinnor och män. Av de kvinnor som bor i småhus har 2,3 procent blivit utsatta för återkommande psykiskt våld, medan motsvarande siffra för kvinnor i flerfamiljshus är 5,6 procent (tabell 14). Av de män som bor i småhus har 1,9 procent blivit utsatta för återkommande psykiskt våld, medan motsvarande siffra för män i flerfamiljshus är 3,4 procent.

Tabell 14. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och typ av typ av boende.

Bostadstyp	Utsatt för återkommande ...			
	... psykiskt våld		... fysiskt våld	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Småhus	2,3	1,9	0,2	0,2
Flerfamiljshus	5,6	3,4	0,9	0,7

Även bland dem som utsatts för återkommande fysiskt våld finns en statistiskt säkerställd skillnad i utsatthet beroende på boendetypp, för både kvinnor och män. Av de personer som bor i småhus uppger 0,2 procent av såväl kvinnorna som männen att de blev utsatta för återkommande fysiskt våld under 2012. Motsvarande andelar för kvinnor och män i flerfamiljshus är 0,9 procent för kvinnor och 0,7 procent för män.

Män i storstäder oftare utsatta för återkommande fysiskt våld

När det gäller utsatthet för återkommande psykiskt våld framkommer inga statistiskt säkerställda skillnader, vare sig bland

kvinnor eller bland män, beroende på om man bor i större städer eller i mindre städer och på landsbygden (tabell 15).

Att utsättas för återkommande fysiskt våld är dock vanligare för män som bor i någon av de tre storstadsregionerna (0,8 procent) än för män som bor i andra större städer (0,1 procent). Denna skillnad är statistiskt säkerställd. Bland kvinnor är det i stället vanligast med återkommande fysiskt våld bland boende i andra större städer. Denna grupp har en statistiskt säkerställd högre utsatthet (1,0 procent utsatta) än kvinnor boende i mindre städer och på landsbygden (0,3 procent).

Tabell 15. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och boendeort.

Boendeort	Utsatt för återkommande ...			
	... psykiskt våld		... fysiskt våld	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Storstad	3,6	2,7	0,4	0,8
Andra större städer	4,4	2,8	1,0	0,1
Mindre städer/landsbygd	3,3	2,1	0,3	0,3

Inga skillnader i återkommande utsatthet relaterat till svensk eller utländsk bakgrund

Det finns inga statistiskt säkerställda skillnader i återkommande utsatthet relaterat till om den utsatta personen är född i Sverige eller utrikes. Inte heller när man studerar den återkommande utsattheten för kvinnor och män separat framkommer några statistiskt säkerställda skillnader (tabell 16).

Tabell 16. Andel av befolkningen (%) som blev utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och svensk/utländsk bakgrund.

Svensk/utländsk bakgrund	Utsatt för återkommande ...			
	... psykiskt våld		... fysiskt våld	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Svenskfödda med båda/en förälder inrikesfödd(a)	3,9	2,5	0,6	0,4
båda föräldrarna utrikesfödda	5,3	3,9	0,9	0,8
Utrikesfödda	2,8	2,7	0,3	0,5

Utsatthet under livstiden

I detta kapitel presenteras generella mönster vad gäller utsatthet under livstiden relaterat till kön, ålder och svensk/utländsk bakgrund. Övriga bakgrundvariabler diskuteras inte i förhållande till utsatthet under livstiden, eftersom de är så pass föränderliga över tid att det inte går att avgöra deras relevans för en persons utsatthet under livstiden.

Här presenteras främst resultaten för den totala utsattheten för brott i nära relationer, men vissa jämförelser görs också mellan kvinnor och män som utsatts för olika typer av brott. Skillnaderna som presenteras i resultaten är statistiskt säkerställda om inget annat anges.⁵¹ Tabeller över analyser för varje enskild brottstyp relaterat till de olika bakgrundsvariablerna redovisas i bilaga 6.

Utsatthetens karaktär

Som nämnts tidigare är det mycket viktigt att vara medveten om det breda spektrum av brott som undersökts i studien, allt från icke fysiska brott (som systematiska kränkningar, försök till inskränkning i friheten, hot och trakasserier) till mindre grova fysiska brott (som knuffar, örfilar och sexuellt utnyttjande) eller grövre fysiska brott (som slag med föremål eller knytnävar, sparkar och sexuellt tvång). De typer av våld som studeras i föreliggande kartläggning behöver inte nödvändigtvis vara brott i juridisk mening, och det är inte heller säkert att det betraktas som brott av dem som utsatts.

Var femte person utsatt någon gång i sitt liv

Totalt uppger ungefär var femte person (drygt 21 procent) i befolkningen att de någon gång i sitt liv blivit utsatta för systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök till inskränkning i friheten, hot, trakasserier, misshandel eller sexualbrott av en nuvarande eller tidigare partner (se tabell 17 nedan). Utsattheten skiljer sig dock åt mellan män och kvinnor; var fjärde kvinna (drygt

⁵¹ Konfidensintervaller på 95 % nivå har använts.

25 procent) och var sjätte man (nästan 17 procent) uppger att de varit utsatta för någon av de ovan nämnda brottstyperna under livstiden. Detta är alltså en betydligt högre, och mer ojämn, nivå än för de personer som uppger att de blev utsatta under 2012.⁵²

Tabell 17. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation någon gång i sitt liv. Särredovisning för kön.

	Totalt	Kvinnor	Män
Utsatta för någon av brottstyperna nedan	21,1	25,5	16,8
Utsatta för psykiskt våld	18,9	23,5	14,5
Kränkningar	14,8	19,1	10,6
Försök att inskränka friheten	8,8	11,1	6,7
Hot	7,4	12,2	2,6
Trakasserier	5,6	7,8	3,3
Utsatta för fysiskt våld	11,5	15,0	8,1
Misshandel	10,3	13,1	7,5
Grov misshandel	4,7	6,2	3,2
Sexualbrott	2,8	5,1	0,5
Grovt sexualbrott	2,0	3,6	0,3

Vanligare att ha blivit utsatt för psykiskt våld under livstiden

Särskiljer man psykiskt och fysiskt våld ser man att 23,5 procent av kvinnorna och 14,5 procent av männen varit utsatta för psykiskt våld någon gång i sitt liv, medan utsattheten för fysiskt våld ligger på 15,0 procent för kvinnor och 8,1 procent för män (se tabell 17 ovan).

Bland både kvinnor och män är det vanligast att ha varit utsatt för systematiska kränkningar och förödmjukelser samt för mindre grov misshandel. Sett till de övriga brottstyperna skiljer sig dock fördelningen åt. Bland kvinnor är det ungefär lika vanligt att utsättas för hot som för försök att inskränka friheten (drygt 11 respektive 12 procent av kvinnorna har varit utsatta för detta). Bland männen är det vanligare att utsättas för försök att inskränka friheten än för hot (6,7 procent jämfört med 2,6 procent). Fler kvinnor än män uppger att de har varit utsatta för någon form av sexualbrott. Av kvinnorna uppger 5,1 procent att de blivit utsatta för sexualbrott och 3,6 procent att de utsatts för grovt sexualbrott, medan motsvarande andelar av männen är 0,5 respektive 0,3 procent. Samtliga observerade skillnader mellan kvinnor och män i utsatthet under livstiden är statistiskt säkerställda.

⁵² 7,0 procent av kvinnorna och 6,7 procent av männen har uppgett att de blev utsatta under 2012.

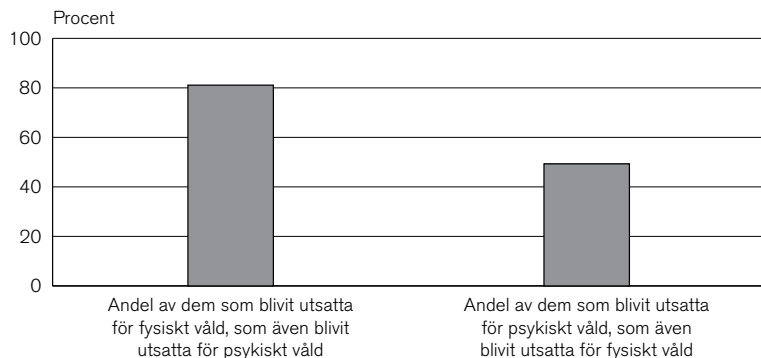
Tydliga samband mellan psykiskt och fysiskt våld

Vid en analys av utsattheten är det intressant att undersöka vilka samband som kan finnas mellan olika typer utsatthet. Tidigare forskning har visat att det är vanligt att personer som utsatts för grövre brott även har blivit utsatta för mindre grova brott. Nedan görs en jämförelse mellan utsatthet för fysiskt respektive psykiskt våld, där det fysiska våldet antas vara grövre än det psykiska våldet, men det är också möjligt att utsatta personer upplever det psykiska våldet som grövre än det fysiska.

En analys av å ena sidan utsatthet för fysiskt våld (misshandel och sexualbrott) och å andra sidan utsatthet för psykiskt våld (kränkningar, försök till inskränkning i friheten, hot och trakasserier) visar att fyra av fem personer (drygt 81 procent) som utsatts för något fysiskt våld under livstiden även har utsatts för något psykiskt våld (se figur 10 nedan). Om man i stället vänder på analysen ser man att knappt hälften (nästan 50 procent) av de personer som utsatts för något psykiskt våld i sitt liv även har utsatts för något fysiskt våld. Det är alltså vanligare att personer som blivit utsatta för misshandel eller sexualbrott även har blivit utsatta för någon form av psykiskt våld, än tvärtom.

Detta resultat är betydligt högre än bland de personer som uppger att de blivit utsatta någon gång under 2012, där drygt en fjärdedel av dem som blivit utsatta för psykiskt våld även har blivit utsatta för fysiskt våld.

Figur 10. Andel av befolkningen (%), bland dem som blivit utsatta för fysiskt respektive psykiskt våld i en nära relation någon gång i sitt liv, som även blivit utsatt för psykiskt respektive fysiskt våld.

I tabell 18 nedan framgår att av de personer som blivit utsatta någon gång i sitt liv har de flesta blivit utsatta för en av de brottstyper som inkluderas i föreliggande kartläggning (drygt 40 procent), medan andelen personer som blivit utsatta för två eller tre av de aktuella brottstyperna uppgår till nästan 33 procent. Vidare har nästan 22 procent av de utsatta personerna blivit utsatta för 4–6 av brottstyperna och slutligen har en mindre del av de utsatta

(5,3 procent) blivit utsatta för 7–8 av de aktuella brottstyperna. Även här framkommer ett tydligt mönster; de personer som utsatts för något eller några enskilda typer av brott har oftast blivit utsatta för psykiskt våld, medan de personer som uppger att de utsatts för fysiskt våld av sin nuvarande eller tidigare partner tenderar att ha blivit utsatta för flera olika typer av brott. Det är dock viktigt att ha i åtanke att psykiskt våld här omfattar mer väsensskilda brottstyper (kränkningar, försök att inskränka friheten, hot och trakasserier) medan det fysiska våldet snarare handlar om gradskillnader (misshandel/grov misshandel och sexualbrott/grovt sexualbrott).

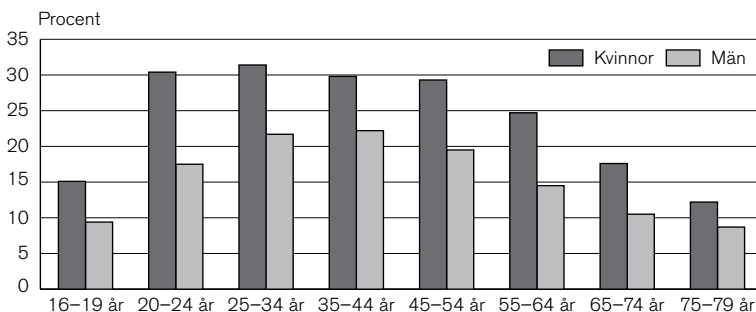
Tabell 18. Andel av dem som blivit utsatta för brott i en nära relation någon gång i sitt liv, som blivit utsatta för olika antal brottstyper.

Blivit utsatt för ...	Andel
1 brottstyp	40,2
2–3 brottstyper	32,6
4–6 brottstyper	21,9
7–8 brottstyper	5,3
Totalt	100,0

En fjärdedel i åldrarna 25–44 år har varit utsatta

Utsattheten under livstiden skiljer sig åt mellan de olika åldersgrupperna, men är högst i åldrarna 25–44 år; inom denna åldersgrupp uppger ungefär var fjärde person sig ha blivit utsatt någon gång i sitt liv (se figur 11 nedan). Bland kvinnor är andelen utsatta störst i åldersgruppen 25–34 år, medan andelen män är störst inom åldersgruppen 35–44 år.

Figur 11. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation någon gång i sitt liv. Särredovisning för kön och ålder.

Äldre personer (55–79 år) rapporterar en lägre nivå av utsatthet än personer i åldrarna 20–54 år, vilket är statistiskt säkerställt. Lägst är dock utsattheten bland personer i den yngsta gruppen

(16–19 år). Deras unga ålder gör att de ännu inte hunnit ha så många relationer.

Sett till olika brottstyper verkar det bland både kvinnor och män, och för samtliga åldersgrupper, vara vanligast att ha blivit utsatt för kränkningar, förutom bland män i åldrarna 16–24 år, där försök till inskränkning i friheten är den vanligaste typen av brott.

Inga skillnader beroende på var man är född

Det finns inga statistiskt säkerställda skillnader i utsatthet under livstiden beroende på om man är född i Sverige eller utrikes; utsattheten ligger mellan 19,3 och 22,7 procent oavsett var man är född (tabell 19). Inte heller när män och kvinnor studeras separat framkommer det några statistiskt säkerställda skillnader.

Tabell 19. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation någon gång i sitt liv. Särredovisning för kön och svensk/utländsk bakgrund.

Svensk/utländsk bakgrund	Totalt	Kvinnor	Män
Svenskfödda med			
båda/en förälder inrikesfödd(a)	21,4	26,1	16,9
båda föräldrarna utrikesfödda	22,7	26,1	18,9
Utrikesfödda	19,3	22,8	15,8

Inte heller när de olika brottstyperna studeras separat framkommer några statistiskt säkerställda skillnader i utsatthet under livstiden beroende på var man är född.

Barn som lever med våld i hemmet

Som tidigare nämnts i metodavsnittet har frågeinnehållet avgränsats vad gäller frågor om barn som bevittnat våld i hemmet. Det ansågs alltför etiskt känsligt att fråga utsatta personer om detta, inom ramen för denna kartläggning och med vald metod. Information om barn i hushållet samlades ändå in genom en fråga i början av telefonintervjun, där respondenten ombads att uppge åldern på de barn som bor i hushållet. Utifrån dessa uppgifter är det dock inte möjligt att uttala sig om hur många barn som bor i varje hushåll, då det kan bo flera barn som är lika gamla i hushållet. Denna fråga ger ändå en bra bild av hur stor andel av utsatta personer som har barn boende i hushållet. Detta är en viktig pusselbit i den samlade bilden, även om den inte ger svar på om barnet också direkt eller indirekt bevittnat våldet.

Det finns flera olika begrepp som används när man talar om barn som bor i hushåll där det förekommer våld, till exempel barn som bevittnar våld och barn som upplever våld. Dessa två begrepp innebär inte bara att barnet ser våldet, utan upplever våldet med flera olika sinnen. Det kan handla om att man hör våldet som pågår i hemmet eller att man ser effekterna av våldet i efterhand, till exempel blåmärken på den ena föräldern eller sönderslagna möbler (Janson, 2010).

När den ena föräldern utsätter den andra föräldern för våld och barnet bevittnar detta blir barnet också indirekt ett brottsoffer för våldet (Lundgren m.fl. 2001). Trots detta kan inte barn, enligt gällande lagstiftning, vara målsägare i ärenden där de bevittnat våld men inte själva blivit utsatta (Janson, 2010). Barn har dock ändå en viss särställning. Exempelvis har barn som bevittnat våld i hemmet möjlighet att söka ersättning från Brottsoffermyndigheten sedan 2006.

Nedan presenteras resultat från ett mindre urval av den forskning som bedrivits om barn som lever med våld i hemmet. Resultaten visar bland annat att tidiga erfarenheter av våld från en förälder, både att själv bli utsatt och att bevittna våld mellan föräldrarna,

har stor inverkan på barnets förmåga att ingå i parrelationer som vuxen. Tidiga insatser för dessa barn kan minska risken för att barnen själva hamnar i våldsamma förhållanden som vuxna (NCK 2014a, Carbone-Lopez 2012, Stenson m.fl. 2006).

Enligt uppskattningar som gjorts av kommittén mot barnmiss-handel beräknas ungefär 10 procent av alla barn i Sverige ha upplevt våld i hemmet, och att 5 procent upplever det ofta (SOU 2001:72). Beräknat på befolkningsstatistik för år 2012 från SCB skulle det handla om närmare 200 000 barn som har upplevt våld i hemmet, varav hälften upplever det ofta. Studier visar att den mest framträdande av alla riskfaktorer för att barn ska utsättas för våld i hemmet är att de vuxna använder våld som ett medel för att lösa konflikter. Detta gäller oavsett vilken part i förhållandet det är som utsätter den andra parten (Janson 2010). Forskning visar även att det är sex gånger ökad risk att ett barn utsätts för fysiskt våld i hemmet i de hushåll där det förekommer våld mellan de vuxna (Svensson m.fl. 2007), och att barn bevittnar våldet mot sina mammor i ungefär hälften av fallen av våld mot kvinnan (Janson 2010).

I en skolenkät bland elever i mellan- och högstadiet som genomfördes av Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstads universitet, uppgav 13 procent av barnen att de har blivit slagna någon enstaka gång av någon av sina föräldrar. Av dessa uppgav 1,4 procent av barnen att de blivit slagna flera gånger. Drygt 80 procent av de elever som uppgav att de visste om att de vuxna har slagit varandra hade själva sett det. I studien såg man även att det verkar vara vanligare att flickor har bevittnat våld mellan de vuxna i hemmet, samt att våld mellan de vuxna i hemmet förekommer betydligt oftare i familjer där de biologiska föräldrarna inte bor tillsammans (Svensson m.fl. 2007).

Resultaten i Slagen Dam (Lundgren m.fl. 2001) visade att drygt hälften av de kvinnor som blivit utsatta för våld av en tidigare make eller sambo, och som hade barn, uppgav att deras barn hade sett eller hört när kvinnan blev utsatt för våld av mannen. Var femte kvinna uppgav dessutom att deras barn också hade blivit utsatta. Bland de kvinnor som hade blivit utsatta i sin nuvarande relation svarade en tredjedel av kvinnorna att barnen hade sett eller hört våldet och 5 procent att barnen också hade blivit utsatta.

En studie genomförd vid Rikskvinnocentrum⁵³ (RKC) visade att närmare två tredjedelar av kvinnorna som gjorde nybesök på RKC bodde med barn som var under 18 år. Ungefär fyra av fem av dessa kvinnor uppgav att barnen hade bevittnat våldet, och närmare en tredjedel uppgav att barnen själva hade utsatts för våld (Stenson m.fl. 2006).

I en genomgång som Brå gjorde 2008, av närmare 600 polis-anmälningar om våld i nära relationer, framkom att i ungefär en tredjedel av fallen hade ett eller flera barn varit närvarande i bo-

⁵³ Numera NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid.

staden när misshandeln ägde rum. Det framgår dock inte om dessa barn själva blivit utsatta (Brå 2008b).

Fördjupningsstudien av data från NTU som Brå genomförde 2009 visade att ungefär 40 procent av de våldsutsatta personerna hade barn boende i hushållet, men det framgick inte om dessa barn hade bevittnat våldet (Brå 2009).

Resultaten skiljer sig alltså till viss del åt vad gäller barn som bor i hushåll där det förekommer våld, barn som bevittnat våld mellan föräldrarna, alternativt själva blivit utsatta. Enligt ovan nämnda studier kan man konstatera följande:

- Andelen hushåll där det förekommer våld mellan de vuxna, och där det även bor barn, varierar i studierna mellan 40 och 65 procent.
- Andelen kvinnor som uppger att deras barn varit närvarande i hemmet när våldet skett varierar i studierna mellan 30 och 80 procent.
- Andelen kvinnor som uppger att även barnen blivit utsatta för våld varierar i studierna mellan 5 och 30 procent.

Minst 150 000 barn bor i hushåll där det förekommer våld

Bland de personer i föreliggande kartläggning som uppger att de blivit utsatta för någon form av brott i en nära relation under 2012 uppger totalt en tredjedel av kvinnorna (närmare 33 procent) och drygt en fjärdedel av männen (27 procent) att det bor barn i deras hushåll, oavsett barnens ålder. Utifrån frågekonstruktionen i NTU är det dock inte möjligt att säga hur många barn varje person har. Det framgår inte heller hur många av dessa barn som lever med våld i hemmet i den meningen att det förekommer dagligen eller så gott som dagligen.

När dessa siffror räknas upp på befolkningsnivå handlar det om nästan 83 000 kvinnor och 67 000 män som under 2012 har utsatts minst en gång, och som har barn boende i hushållet. Bor det ett barn i vart och ett av dessa hushåll handlar det alltså om lika många barn som lever i hushåll där det förekommit någon form av våld under 2012. Denna uppskattning, att minst 150 000 barn bor i hushåll där det förekommer våld, stämmer relativt väl överens med den uppskattning som gjordes av kommittén mot barnmiss-handel (SOU 2001:72).

När man studerar återkommande psykiskt och fysiskt våld på befolkningsnivå utifrån denna kartläggning ser man att det handlar om drygt 48 000 kvinnor och 17 000 män som blivit utsatta för återkommande psykiskt och/eller fysiskt våld under 2012 och som har barn boende i hushållet. Även här handlar det alltså om minst lika många barn som upplever våld i hemmet.

Dessa skattningar utgår dock från att de kvinnor och män som uppger att de blivit utsatta inte bor i samma hushåll. Skattningarna kan troligtvis ändå betraktas som en minimiuppskattning, eftersom det i de flesta hushåll med barn bor mer än ett barn (år 2012 hade den genomsnittliga familjen i Sverige 1,8 barn).

Bland de kvinnor som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012 har mellan 8,9 och 12,4 procent barn boende i hushållet, beroende på vilken åldersgrupp hos barnen man studerar (se tabell 20 nedan). Bland de utsatta kvinnorna är det vanligast att ha barn i åldern 13–17 år. Bland de män som blev utsatta under 2012 har mellan 6,1 och 10,7 procent barn boende i hushållet. Bland dessa män är det i stället vanligast att ha barn i åldern 0–6 år. Här förekommer både kvinnor och män i flera kategorier, eftersom det, som nämnts ovan, är vanligt att man har mer än ett barn boende hos sig.

Tabell 20. Andel av dem som blivit utsatta för brott i nära relation under 2012 med barn boende i hushållet, fördelade efter barnets ålder. Särredovisning för kön och återkommande utsatthet.

Har barn i åldrarna ...	Utsatt under 2012		Utsatt för återkommande ...			
	Kvinnor	Män	... psykiskt våld		... fysiskt våld	
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
... 0–6 år	11,8	10,7	13,1	6,6	8,7	-
... 7–12 år	11,9	9,3	13,1	3,5	12,4	6,0
... 13–17 år	12,4	9,7	9,2	6,6	4,3	5,6
... 18 år eller äldre	8,9	6,1	7,0	3,5	3,8	5,6

(-) Inga män i undersökningen som blivit upprepat utsatta för fysiskt våld uppger att de har barn i åldern 0-6 år.

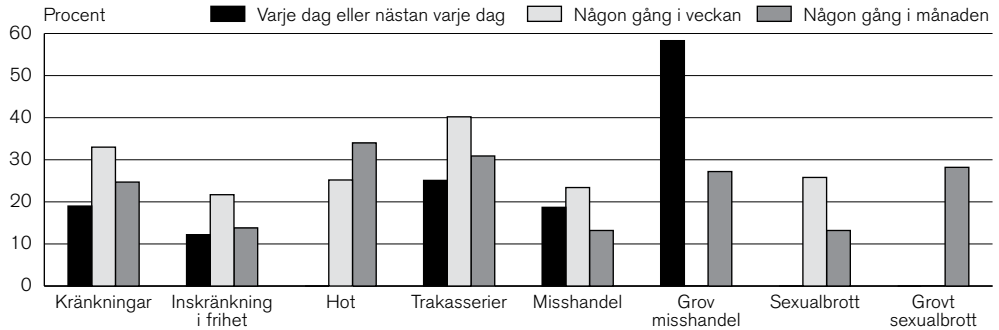
Bland personer som blivit utsatta för återkommande psykiskt våld uppger 7,0–13,1 procent av kvinnorna och 3,5–6,6 procent av männen att de har barn boende i hushållet, beroende på vilken åldersgrupp hos barnen man studerar (se tabell 20). Bland kvinnorna verkar det vara vanligast att ha barn i åldern 0–6 år, medan det bland männen verkar vara vanligast att ha barn i åldrarna 0–6 år och 13–17 år.

Bland personer som blivit utsatta för återkommande fysiskt våld uppger 3,8–12,4 procent av kvinnorna och 5,6–6,0 procent av männen att de har barn boende i hushållet, beroende på vilken åldersgrupp hos barnen man studerar. Inom denna grupp verkar det bland kvinnorna vara vanligast att man har barn i åldern 7–12 år. Även bland männen har flest utsatta uppgett att de har barn i åldern 7–12 år, men andelen skiljer sig inte nämnvärt från andelen män som uppgett att de har barn i åldrarna 13–17 år respektive 18 år eller äldre.

Vid en djupare analys ser man att det är vanligt att de personer som blir utsatta för återkommande våld har barn boende i hushållet. Nästan 60 procent av de personer som blev utsatta för

grov misshandel och 25 procent av dem som blev utsatta för trakasserier varje dag eller nästan varje dag under 2012 har barn boende i hushållet (se figur 12 nedan). Man ser även att en tredjedel (33 procent) av dem som blev utsatta för kränkningar någon gång i veckan under 2012 har barn boende i hushållet.

Figur 12. Andel av dem som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012, som har barn boende i hushållet. Särredovisning för typ av våld och hur ofta våldet förekommit.

Anmälningsbenägenhet

Även om anmälningsbenägenheten anses ha ökat bland personer som blivit utsatta för våld av en närstående är mörkertalet fortfarande stort. Flera studier visar att det är mindre vanligt att man anmäler brott där gärningspersonen är en närstående än vid brott där gärningspersonen är okänd (Brå 2002, Brå 2006, Brå 2012a, Walby & Myhill 2001). Enligt NTU uppskattas att ungefär en tredjedel av brotten mot närstående polisanmäls, men denna siffra varierar självfallet mellan olika typer av brott (Brå 2014a). Det är dock troligt att detta är en överskattning eftersom majoriteten av de personer som inte vill berätta att de varit utsatta i denna typ av studie troligtvis inte heller har polisanmält det de varit utsatta för. Det är också möjligt att de personer som väljer att berätta om sin utsatthet uppger att de polisanmält händelsen om de känner att det är socialt önskvärt att man ska ha gjort en polisanmälan, även om de egentligen inte gjort någon sådan.

Resultaten i den tidigare nämnda fördjupningsstudien av NTU som Brå genomförde 2012 pekade på att den självrapporterade utsattheten är stabil över tid, samtidigt som polisanmälningar av miss-handel inom nära relationer ökar. Detta tyder på att benägenheten att polisanmäla våld inom nära relationer har ökat (Brå 2012a).

Tidigare studier har funnit att några vanliga skäl till att kvinnor som blivit utsatta för våld av en närstående inte polisanmäler detta är att de vill tysta ned det som hänt och hålla det privat, att de vill skydda gärningspersonen samt att de är rädda för konsekvenserna av en polisanmälan (Davies m.fl. 2007, Felson m.fl. 2002, Brå 2002). Det är också vanligt att de avvaktar med polisanmälan i hopp om att situationen ska förbättras (Eliasson 2000).

I Slagen Dam uppgav 10 procent av kvinnorna vars senaste erfarenhet var våld från en nuvarande eller tidigare partner att de hade polisanmält händelsen. Det var vanligast att fysiskt våld anmäldes, följt av hot och därefter sexuellt våld. Bland de kvinnor som valde att inte anmäla den senaste våldshändelsen till polisen var de vanligaste skälen att de tyckte att händelsen var för obetydlig (46 procent), de trodde inte att polisen kunde göra något (9 procent) samt att de inte ville blanda in polisen (8 procent).

Rikskvinnocentrum⁵⁴ (RKC) i Uppsala genomförde en enkätstudie i tre steg bland kvinnor som gjorde nybesök på deras mottagning på grund av våld i en nära relation. Kvinnorna fick besvara en enkät vid nybesöket, en enkät efter tre månader och en sista enkät efter nio månader. I nästan två tredjedelar av fallen hade våldet polisanmälts inom nio månader, antingen av dem själva eller av någon annan som fått kännedom om våldet (Stenson m.fl. 2006). De kvinnor som inte hade gjort en polisanmälan tre månader efter nybesöket fick en enkätfråga om varför de inte hade polisanmält det som hänt. De vanligaste orsakerna var att man inte ville att polisen skulle bli inblandad samt att händelsen var för obetydlig. Två andra vanliga orsaker var att man var rädd för hämnd och att man inte ville att gärningspersonen skulle hamna i fängelse.

Brå genomförde år 2008 en studie med fokus på hur polisen kan öka personuppleringen vid våld mot kvinnor i nära relationer. Undersökningen baserades på en genomgång av närmare 600 polisanmälningar om våld mot kvinnor i nära relationer från fyra olika polismyndigheter. Det genomfördes också en mindre enkätstudie med vissa av kvinnorna från de granskade polisanmälningarna. I enkätstudien framkom att majoriteten av kvinnorna hade valt att polisanmäla gärningspersonen för att markera att beteendet inte var okej, för att avbryta en akut våldssituation samt för att förhindra att gärningspersonen skulle utsätta kvinnan för liknande brott igen. Ett flertal av kvinnorna hade i efterhand inte velat medverka i utredningen eftersom situationen hade lugnat ned sig. Det var även flera kvinnor som uppgav att de i efterhand inte upplevde det som meningsfullt att göra en rättssak av händelsen. Totalt var det en tredjedel av kvinnorna som inte ville medverka i utredningen efter att polisanmälan gjorts (Brå 2008b).

I en fördjupningsstudie Brå genomförde 2009 med data från NTU 2006–2008 uppgavs drygt en fjärdedel av de rapporterade händelserna av relationsvåld ha anmälts till polisen. De vanligaste skälen till att inte anmäla var att den utsatta personen känner gärningspersonen, att polisen ändå inte kan göra något samt att man inte vågade. Det var ovanligt att de utsatta tyckte att händelsen var en småsak (Brå 2009).

Även i fördjupningsstudien av NTU som genomfördes vid Brå 2012 ser man att de vanligaste skälen till att kvinnor inte anmäler brott i en nära relation är att de känner gärningspersonen och att de inte vågar anmäla (Brå 2012a).

⁵⁴ Numera NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid.

Hur ofta anmäls brott i nära relationer?

De personer som i denna kartläggning uppgav att de blev utsatta för något brott av en nuvarande eller tidigare partner under 2012 fick även frågan om de haft någon form av kontakt med polisen med anledning av händelsen eller händelserna.

Knappt 8 procent har haft kontakt med polisen

Totalt har 7,9 procent av de utsatta personerna haft någon form av kontakt med polisen. Detta betyder dock inte per automatik att det som hänt blivit polisanmält, och därför fick de utsatta även följdfrågan om de gjort någon polisanmälan. Av dem som varit i kontakt med polisen uppgav 56 procent att händelsen eller någon av händelserna blivit polisanmäld, vilket motsvarar 3,9 procent av dem som blev utsatta 2012. Andelen utsatta kvinnor som uppgav att de gjort en polisanmälan är 4,9 procent, medan motsvarande andel av de utsatta männen är 2,9 procent.

Varför anmäler man inte?

De personer som uppgav att de blev utsatta under 2012, men inte hade kontaktat polisen (drygt 92 procent av de utsatta) fick en följdfråga om vilket som var det främsta skälet till att polisen inte kontaktades. I detta sammanhang är det viktigt att ha i minnet att personer som utsatts för något som i juridisk mening inte är ett brott ändå har fått frågan om de anmält händelsen till polisen. Detta kan ha påverkat resultaten, eftersom det är mer sannolikt att man inte anmäler händelser om man vet eller tror att de inte är ett brott i juridisk mening.

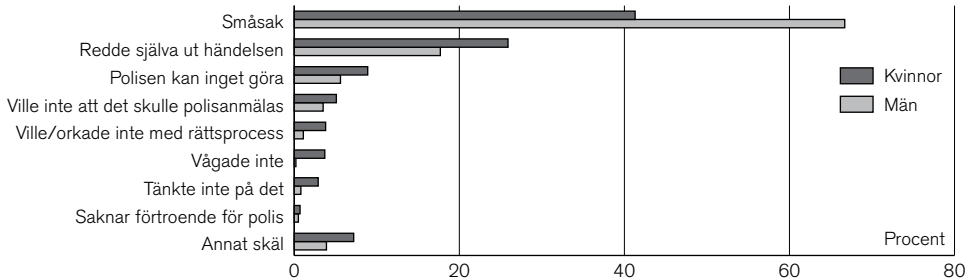
Vanligt att händelsen betraktas som en småsak

Som framgått av tidigare forskning finns det många olika skäl till att människor väljer att inte polisanmäla det de råkar ut för. Det i särklass vanligaste skälet till att polisen inte kontaktats är, enligt föreliggande kartläggning, att man ansett att händelsen var en småsak. Drygt 41 procent av kvinnorna och nästan 67 procent av männen uppgav att detta var det främsta skälet (se figur 13 nedan). Att man redde ut händelsen på egen hand är också ett vanligt skäl – en fjärdedel av kvinnorna och närmare en femtedel av männen angav att detta var det främsta skälet. Dessa två skäl hänger troligtvis ihop, eftersom det faller sig naturligt att reda ut småsaker på egen hand, utan att kontakta polisen.

Nästan 95 procent av de personer som har uppgett att de betraktar händelsen som en småsak, och därför inte polisanmält den, har varit utsatta för psykiskt våld, medan drygt 20 procent har va-

rit utsatta för fysiskt våld. Detta visar på svårigheten att särskilja grövre våld från mindre grovt våld; det finns personer som inte alls upplever det psykiska våldet som en småsak, medan det finns personer som betraktar det fysiska våldet som en småsak.

Figur 13. Skäl till att inte polisanmäla brott i en nära relation. Särredovisning för kön.

Bland både kvinnor och män finns det vissa som upplever det som meningslöst att kontakta polisen, eftersom de känner att polisen ändå inte kan göra något; 5,6 procent av männen och 8,9 procent av kvinnorna angav detta som det främsta skälet till att de inte kontaktade polisen. Däremot är det ovanligt att det främsta skälet är att man saknar förtroende för polisen och rättsväsendet. Detta skäl, samt att man inte vill eller orkar gå igenom en rättsprocess, verkar dock vara vanligare bland personer som blivit utsatta för fysiskt våld än bland personer som blivit utsatta för psykiskt våld. Inom gruppen utsatta för psykiskt våld verkar det i stället vara något vanligare att man anser att det som hänt var en småsak och att man redde ut saken på egen hand.

Bland män är det mycket ovanligt att man uppger som skäl att man inte vågat anmäla till polisen (0,2 procent), medan detta är något vanligare bland kvinnor (3,7 procent).

Dessa resultat skiljer sig från de två tidigare fördjupningsstudier baserade på NTU som Brå gjort (Brå 2009, Brå 2012a), där de främsta skälen till att man inte kontaktat polisen var att man kände gärningspersonen,⁵⁵ att polisen ändå inte kunde göra något samt att man inte vågade. I fördjupningsstudien från 2012 svarade till exempel 17 procent av kvinnorna att de inte vågade anmäla händelsen, jämfört med knappt 4 procent i denna kartläggning. Skillnaderna i resultaten kan bero på att frågorna om utsatthet i den ordinarie NTU-undersökningen är annorlunda formulerade, i kombination med att uppföljningsfrågan om en eventuell polisanmälan gjorts ställs för varje brottstyp.

⁵⁵ Detta svarsalternativ finns inte med i denna kartläggning eftersom det är underförstått att gärningspersonen och den utsatta personen känner varandra när brottet skett inom en nära relation.

Behov av hjälp och stöd

Tidigare forskning om behovet av hjälp och stöd bland personer som utsatts för brott av en nuvarande eller tidigare partner visar ett något varierande resultat. I studien Slagen Dam (Lundgren m.fl. 2001) uppgav en tredjedel av de kvinnor som blivit utsatta av en nuvarande eller tidigare partner att de hade sökt hjälp. Vanligast var att man sökte sig till sjukvården (till psykiatrin eller till annan sjukvård), men en mindre del av kvinnorna hade även vänt sig till socialtjänsten (9 procent), någon kvinnojour (5 procent) eller brottsofferjour (2 procent).

Studien som gjordes vid dåvarande Rikskvinnocentrum 2006 (Stenson m.fl. 2006) visar att drygt två tredjedelar (68 procent) av kvinnorna hade sökt sjukvård någon gång på grund av symptom eller fysiska men som orsakats av våld från partnern. Vidare hade 62 procent haft kontakt med socialtjänsten, medan en femtedel hade haft kontakt med en kvinnojour eller annan ideell organisation.

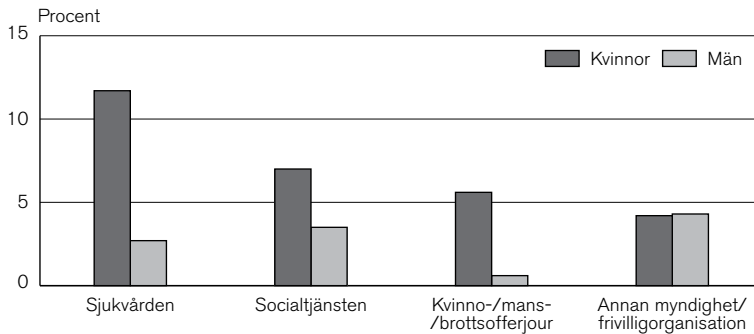
Resultaten i en av Brås fördjupningsstudier av NTU (Brå 2009) visar att närmare tre fjärdedelar av misshandelshändelserna ledde till någon form av synliga märken, och en femtedel av händelserna ledde till skador som krävde sjukvård. Närmare 80 procent av de utsatta personerna hade inte blivit erbjudna hjälp från någon ideell organisation, brottsofferjour, kvinnojour eller mansjour. Totalt uppgav fyra av tio personer att de haft behov av stöd och hjälp som inte blivit tillgodosedda.

En annan fördjupningsstudie av NTU (Brå 2012) visade på en minskad andel kvinnor som inte hade fått sina behov av stöd och hjälp tillgodosedda när de utsatts för våld i en nära relation. Under perioden 2005–2007 uppgav 42 procent av kvinnorna att deras behov av stöd och hjälp inte blivit tillgodosedda, medan motsvarande andel under perioden 2008–2011 var 29 procent (Brå 2012a).

Hur stort är behovet av hjälp och stöd?

De personer som i föreliggande kartläggning uppgav att de blivit utsatta under 2012 fick svara på om de hade haft kontakt med sjukvården, socialtjänsten, någon typ av kvinno-, mans- eller brottsofferjour eller någon annan myndighet eller frivilligorganisation. Här är det viktigt att ha i åtanke att det kan vara svårt för utsatta personer att särskilja olika instanser i samhället från varandra. Detta kan exempelvis få till följd att två olika män som varit i kontakt med en mansjour besvarar frågan på olika sätt; den ene kanske svarar att han varit i kontakt med en mansjour, medan den andre svarar att han varit i kontakt med en frivilligorganisation. De aktuella personerna fick även svara på om de haft behov av hjälp eller stöd som inte tillgodosetts.

Figur 14. Andel av dem som blivit utsatta under 2012, som haft kontakt med olika instanser. Särredovisning för kön.

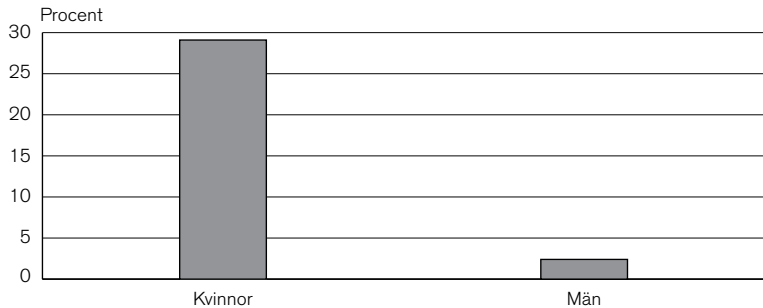
Kvinnor oftare utsatta för grövre brott och i behov av sjukvård

Som framgår i figur 14 ovan har 11,7 procent av kvinnorna och 2,7 procent av männen haft kontakt med sjukvården med anledning av den eller de brottshändelser som inträffat under 2012. Detta gäller oavsett vilken av brottstyperna man blivit utsatt för, utom för grov misshandel.

Bland de personer som blev utsatta för grov misshandel⁵⁶ under 2012 ser man i stället att hela 29,1 procent av kvinnorna – men bara 2,4 procent av männen – uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare (se figur 15 nedan). Detta indikerar att kvinnor oftare utsätts för grövre brott i nära relationer, som oftare gör att de behöver läkarvård.

⁵⁶ Frågan om grov misshandel i det nya frågeavsnittet lyder: "Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig gjort dig illa med ett föremål, slagit dig med knytnäve, sparkat dig eller liknande?".

Figur 15. Andel, bland dem som blev utsatta för grov misshandel under 2012, som uppsökte eller hade behövt uppsöka en läkare, sjuksköterska eller tandläkare. Särredovisning för kön.

Få har haft kontakt med socialtjänst eller jourverksamhet

Vidare hade 7,0 procent av kvinnorna och 3,5 procent av männen haft kontakt med socialtjänsten (se figur 14 ovan). Det framgår inte om de utsatta personerna kontaktat socialtjänsten för egen räkning eller för sina barns räkning. Den största skillnaden mellan kvinnor och män återfinns bland de personer som haft kontakt med någon form av jourverksamhet (kvinnojour, mansjour eller brottsofferjour); 5,6 procent av kvinnorna men bara 0,6 procent av männen har haft kontakt med någon jourverksamhet med anledning av sin utsatthet. Detta kan vara kopplat till att det finns betydligt färre verksamheter som explicit vänder sig till våldsutsatta män, jämfört med de verksamheter som vänder sig till våldsutsatta kvinnor. Det kan också vara en indikator på våldets allvarlighetsgrad, eller att kvinnor utsätts för återkommande brott i nära relationer oftare än män. Slutligen ser man att lika stora andelar kvinnor som män har varit i kontakt med någon annan myndighet eller frivilligorganisation med anledning av sin utsatthet (4,2 respektive 4,3 procent).

Resultaten visar även att behovet av hjälp och stöd från samtliga dessa instanser är större för de personer som blivit utsatta för fysiskt våld än för dem som blivit utsatta för psykiskt våld. Dock överlappar grupperna till stor del varandra, eftersom tidigare analyser visat att majoriteten av dem som blivit utsatta för fysiskt våld även blivit utsatta för psykiskt våld.

Fler kvinnor än män anser att deras hjälpbehov inte tillgodosetts

Bland både kvinnor och män finns en grupp utsatta som upplever att de inte fått den hjälp och det stöd de hade behövt. Andelen kvinnor som upplever detta är 11,4 procent av de utsatta, medan

motsvarande andel bland de utsatta männen är 4,4 procent (se tabell 21 nedan). Dessa resultat skiljer sig markant från vad som framkommit i Brås två tidigare fördjupningsstudier av NTU (Brå 2009, Brå 2012a) där 40 procent av kvinnorna i den första studien och 42 procent av kvinnorna i den andra studien uppgav att deras behov av stöd och hjälp inte blivit tillgodosedda. I den andra fördjupningsstudien såg man att andelen som inte fått sina behov av stöd och hjälp tillgodosedda minskade till 29 procent under den andra studerade tidsperioden (2008–2011), men det är fortfarande en betydande skillnad mot resultaten i föreliggande kartläggning. Vad denna skillnad beror på är svårt att säga, men det kan delvis hänga samman med att frågorna som rör behov av hjälp och stöd i det ordinarie NTU-formuläret inte är formulerade på samma sätt som frågan i det nya frågeavsnittet. Frågan i det nya frågeavsnittet inkluderar begreppen vård, stöd, hjälp och skydd, medan frågan i det ordinarie NTU-formuläret enbart inkluderar begreppen hjälp och stöd. Dessutom ställs frågan om behov av hjälp och stöd för respektive brottstyp i det ordinarie NTU-formuläret, medan det nya frågeavsnittet enbart har en fråga om behov av hjälp och stöd som samtliga utsatta får svara på. Det kan också vara relaterat till att resultaten från den ordinarie NTU gäller en mer avgränsad grupp i befolkningen (cirka 0,8 procent) än föreliggande kartläggning (7,0 procent).

Tabell 21. Andel av dem som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012, som haft behov som inte blivit tillgodosedda. Särredovisning för kön.

Haft behov som inte blivit tillgodosedda	Utsatt under 2012		Utsatt för återkommande ...			
	Kvinnor	Män	... psykiskt våld		... fysiskt våld	
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ja	11,4	4,4	16,9	8,8	37,5	21,4
Nej	88,4	95,3	83,1	90,5	62,5	78,6

Andelen personer som upplever att deras behov av hjälp och stöd inte blivit tillgodosedda är större bland personer som blivit återkommande utsatta, och då framför allt bland personer som blivit utsatta för återkommande fysiskt våld. Inom denna grupp uppger nästan 38 procent av kvinnorna och drygt 21 procent av männen att de haft behov av hjälp och stöd som inte blivit tillgodosedda.

Vad säger andra statistikällor?

I regeringsuppdraget specificerades att även andra datakällor än den föreliggande kartläggningen ska användas för att analysera utbredningen av brott i nära relationer, och hur dessa brott tar sig uttryck. Här används därför uppgifter från den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott, den ordinarie trygghetsundersökningen NTU, undersökningen om kvinnors utsatthet för våld som genomförts inom EU, uppgifter om dödligt våld och slutligen uppgifter från Patientregistret och olika jourverksamheter.

Rättsväsendets hantering av brott i nära relationer

På grund av det stora mörkertal som antas omge brott i nära relationer är den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott inte lämplig att använda när man ska studera nivån av dessa brott. Statistiken ger endast en övergripande bild av inflödet av ärenden till polisen och andra brottsutredande myndigheter. Samtidigt är det endast en liten del av alla brott som begås i samhället som upptäcks och anmäls. Statistiken kan därför inte användas för att beskriva brottslighetens nivå, struktur eller utveckling i Sverige. Den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott fångar i högre grad upp de grövre våldshändelserna, men inte de lindrigare händelserna där anmälningsbenägenheten är lägre (Brå 2012b). Att antalet polisanmälningar ökar över tid kan vara positivt, eftersom det kan signalera att fler personer tar brott i nära relationer på allvar och därför i större utsträckning väljer att göra en polisanmälan.

I den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott ingår bland annat brottstyperna grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning samt misshandel utomhus/inomhus av obekant/bekant. Kategorin Misshandel inomhus mot kvinna av bekant har länge använts för att få en bild av just våld mot kvinnor i nära re-

lationer, även om kategorin även inkluderar våld av personer som kvinnan inte har eller har haft en parrelation med.

Från och med 2009 finns även statistik över fyra brottskoder för misshandel mot kvinnor respektive män i nära relationer där definitionen innebär att den utsatta och gärningspersonen är eller har varit gifta eller sammanboende under äktenskapsliknande förhållanden eller, utan att bo tillsammans, har gemensamma barn.⁵⁷ Om den utsatta och gärningspersonen har ett särboförhållande utan barn ingår de alltså inte i denna definition, vilket är ett uppenbart problem med den registerbaserade statistiken över polis-anmälda brott.

Brås kvalitetsstudie av användningen av brottskoder

Brå genomförde 2012 en kvalitetsstudie av användningen av bland annat dessa nya brottskoder, i syfte att göra en skattning av i vilken omfattning polisen har registrerat rätt brottskod samt vilka konsekvenserna blir av felregistreringar (Brå 2012b). I analysen av brottskoder som rör misshandel mot män respektive kvinnor i nära relationer fann man felkodningar i mer än varannan anmälan om misshandel mot män och i ungefär var fjärde anmälan om misshandel mot kvinnor. Grunden till att polisen kodat fel i dessa fall är att polisen ofta gör en bredare tolkning av vad som är en nära relation än vad definitionen avser, och till exempel inkluderar syskonrelationer, särboförhållanden och vänskapsrelationer. Med tanke på detta finns det anledning att ifrågasätta tillämpningen av systemet med denna typ av brottsinformation.

Den 20 december 2013 döptes brottskoderna om, i syfte att tydliggöra hur de ska användas. Begreppet Bekant med offret, i nära relation byttes ut mot Bekant med offret, är eller har varit gift, sambo eller har gemensamma barn.

Polisanmälda fall av våld i nära relationer

Generellt sett polisanmäls misshandel mot män i högre utsträckning än mot kvinnor. Andelen polisanmälningar om misshandel i nära relationer är dock betydligt större bland kvinnor. Polisanmälningarna om misshandel i nära relationer ökade för både kvinnor och män under åren 2009–2012. År 2013 minskade dock anmälningarna något. Totalt gjordes drygt 12 200 polisanmälningar om misshandel mot kvinnor i nära relationer och drygt 3 200 polisanmälningar om misshandel mot män i nära relationer under 2013.

När det gäller polisanmälningar om grov misshandel i nära relationer har de legat på en jämn nivå för både kvinnor och män sedan 2009. År 2013 gjordes 373 anmälningar om grov misshandel mot kvinnor i nära relationer och 175 anmälningar om grov misshandel mot män i nära relationer.

⁵⁷ Brottskoderna 9349, 9351, 9353 samt 9355 (Brå 2013b).

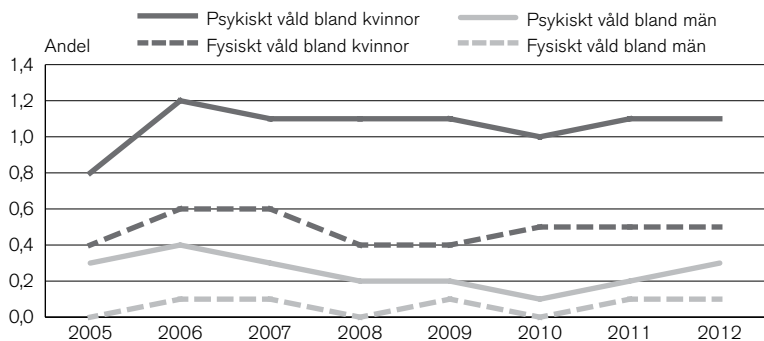
Polisanmälda fall av grov kvinnofridskränkning

Brottet grov kvinnofridskränkning, som infördes 1998, avser upprepade kränkningar som riktas mot en kvinna av en man hon har eller har haft en relation med.⁵⁸ Syftet med rubriceringen är att gärningspersonens handlingar ska bedömas utifrån ett större sammanhang i stället för att rättsväsendet betraktar varje brottslig handling separat. Antalet polisanmälda fall av grov kvinnofridskränkning ökade fram till år 2008, men har därefter minskat. År 2013 gjordes 2 136 polisanmälningar om grov kvinnofridskränkning.⁵⁹

Brås ordinarie trygghetsundersökning NTU

I stället för att, som i den ordinarie årliga trygghets- och utsatthetsundersökningen (NTU), formulera frågorna med strävan efter jämförbarhet med den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott, så formulerades frågorna i det nya frågeavsnittet brett för att minimera risken att exkludera brott som borde ingå i mätningen. Troligtvis medför detta att också händelser som inte är brottsliga fångas upp i det nya frågeavsnittet, i högre utsträckning än vad som gjorts i den ordinarie NTU eller den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott. Det är intressant att studera hur utsattheten för brott i nära relationer ser ut i den ordinarie NTU jämfört med föreliggande kartläggning, eftersom det i den ordinarie NTU finns möjlighet att följa utvecklingen över tid.

Figur 16. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för psykiskt respektive fysiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner under föregående år, enligt NTU 2006–2013. Särredovisning för kön.

I den ordinarie NTU är det vanligare för kvinnor än för män att bli utsatt för någon form av våld av en nuvarande eller tidigare part-

⁵⁸ Prop. 1997/98:55. Ett krav är att kvinnan ska vara eller ha varit gift med mannen, alternativt att kvinnan och mannen bor eller har bott tillsammans under äktenskapsliknande former.

⁵⁹ Detta motsvarar 22 anmälningar per 100 000 invånare.

ner under föregående år (se figur 16 ovan). Under åren 2005–2012 utsattes 0,8–1,2 procent av kvinnorna för psykiskt våld⁶⁰ och 0,4–0,6 procent av dem för fysiskt våld.⁶¹ Under samma period utsattes 0,1–0,4 procent män för psykiskt våld och 0–0,1 procent för fysiskt våld. Även om det finns vissa årliga variationer verkar utvecklingen av det psykiska och fysiska våldet vara relativt oförändrad enligt den ordinarie NTU.

Svensk överrapportering i europeisk studie

EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA)⁶² genomförde under 2012 en intervjuundersökning med drygt 42 000 kvinnor i åldrarna 18–74 år, från 28 länder i Europa (FRA 2014). Undersökningen, som gjordes i form av besöksintervjuer, ställde frågor om kvinnors utsatthet för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld, för stalkning och för sexuella trakasserier. Man undersökte både utsatthet under barndomen och efter 15 års ålder, och frågade om relationen till gärningspersonen.

Generellt sett är andelen utsatta kvinnor i Sverige, Finland och Danmark hög jämfört med många andra länder i Europa, oavsett vilken typ av våld som studeras och oavsett relationen till gärningspersonen. Här fokuseras dock på det våld som utövats av en nuvarande eller tidigare partner.

Resultaten visade att 51 procent av kvinnorna från Sverige som ingick i undersökningen uppgav att de blivit utsatta för någon form av psykiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner sedan 15 års ålder, medan den genomsnittliga andelen i undersökningen är 43 procent.

Nästan en fjärdedel (24 procent) av kvinnorna i Sverige uppgav att de blivit utsatta för fysiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner efter 15 års ålder. Den genomsnittliga andelen utsatta för samtliga länder i undersökningen är 20 procent. Andelen kvinnor i Sverige som uppgav att de utsatts under de senaste 12 månaderna var 3 procent, medan genomsnittet i undersökningen var 4 procent.

När det gäller utsatthet för sexuellt våld uppgav 10 procent av kvinnorna i Sverige att de blivit utsatta sedan 15 års ålder. Den genomsnittliga andelen utsatta för samtliga länder i undersökningen är 7 procent. Andelen kvinnor i Sverige som uppgav att de blivit utsatta för sexuellt våld under de senaste 12 månaderna var 2 procent, medan genomsnittet i undersökningen var 1 procent.

Det finns flera möjliga metodologiska förklaringar till att utsattheten i Sverige framstår som hög jämfört med andra länder i Europa, där utsattheten i viss mån kan tänkas vara underrapporterad.

⁶⁰ Hot och trakasserier.

⁶¹ Misshandel och sexualbrott.

⁶² European union agency for fundamental rights.

För det första kan det i mindre jämställda samhällen vara mindre acceptabelt och socialt önskvärt att prata om utsatthet för våld, och särskilt våld i nära relationer. Detta påverkar sannolikt vad man väljer att berätta i intervjusammanhang.

För det andra kan det i mer jämställda samhällen finnas en större medvetenhet om våld i nära relationer, och synen på vad som är våld och vad som är en acceptabel form av konflikthantering kan variera. Det innebär dels att en handling kanske inte ens identifieras som en våldshandling när den inträffar, dels att våldshandlingar som inte identifieras som någonting oacceptabelt inte heller blir ihågkomna i samma utsträckning.

För det tredje kan skillnaderna mellan olika länder komma av den varierande svarsfrekvensen mellan de olika länderna, vilken i sin tur troligtvis påverkats av att man i Sverige, Danmark och Finland tog den initiala kontakten via telefon, medan man i övriga länder tog den första kontakten via hembesök.

För det fjärde visar forskning att utsatthet i avslutade relationer rapporteras oftare än utsatthet i pågående relationer. I ett samhälle där det är mindre socialt accepterat att avsluta relationer kommer det därför att finnas färre avslutade relationer att berätta om.

Dödligt våld i nära relationer

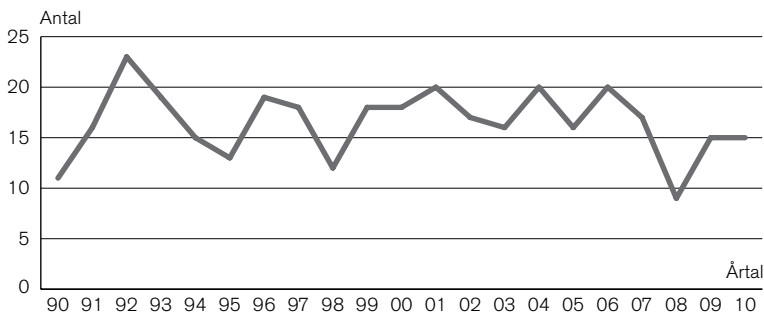
I Sverige dör i genomsnitt ungefär 90 personer varje år genom dödligt våld (Brå 2013a). Ungefär en tredjedel av dessa personer är kvinnor, varav ungefär hälften dödas av en nuvarande eller tidigare partner. Det handlar om i genomsnitt 17 kvinnor per år. Utvecklingen har legat på en stabil nivå sedan 1990-talet, men i jämförelse med 1970-talet har det dödliga våldet mot kvinnor i nära relationer minskat med 20–30 procent.

År 2007 genomförde Brå en studie av utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer under perioden 1990–2004 i syfte att undersöka det dödliga våldets karaktär, omfattning och utveckling (Brå 2007). Studien var en uppföljning av en tidigare studie från 2001 (Brå 2001). I studien kom man fram till att den minskning som inträffat sedan 1970-talet delvis kunde bero på sociala förändringar, såsom ett ökat samhällsskydd i form av exempelvis kvinnojourer, lagändringar och ökat ekonomiskt oberoende (Brå 2007).

Studien visade att det är mycket vanligt att kvinnan blivit utsatt för hot och misshandel innan hon blir dödad. Separationsproblem och svartsjuka är de vanligaste motiven, och majoriteten av morderna sker i kvinnans bostad utan några utomstående vittnen. Majoriteten av gärningspersonerna är socialt utsatta, de är ofta arbetslösa, har begått tidigare brott och lider ofta av en psykisk sjukdom.

I en fördjupningsstudie (Brå 2012a) ser man att nivån av dödligt våld i nära relationer är oförändrad fram till 2010. I denna studie uppmärksammas även män som dödas av en nuvarande eller tidigare partner; i genomsnitt dödas 4 män per år av en kvinna som mannen har eller har haft en relation med. I dessa fall är det vanligt att kvinnan som dödar mannen tidigare blivit utsatt för våld av honom (Brå 2012a). I figur 17 nedan redovisas antalet kvinnor i Sverige som dödats av en nuvarande eller tidigare partner under åren 1990–2010. Antalet män som dödats redovisas inte i figuren, eftersom antalet personer är för litet för att redovisas av sekretesskäl. Antalet män som dödats av en nuvarande eller tidigare partner varierar mellan 1 och 7 personer per år under åren 1990–2010.

Figur 17. Antal kvinnor i Sverige som dödats av en nuvarande eller tidigare partner 1990–2010.

Socialstyrelsen har sedan 2012 i uppdrag att granska fall där vuxna avlidit med anledning av brott som begåtts av en närstående eller tidigare närstående person (Socialstyrelsen 2014).⁶³ Granskningen fokuserar på hur de myndigheter som har varit i kontakt med den avlidna personen har hanterat de aktuella ärendena, i syfte att ta fram underlag för förslag till åtgärder som förebygger att vuxna utsätts för våld av närstående. Hittills har tolv fall granskats. Samtliga brottsoffer var kvinnor och samtliga gärningspersoner var män. I tio av de tolv fallen var gärningspersonen en nuvarande eller tidigare partner. I åtta av dessa tio fall fanns det barn i familjen, som i hälften av fallen hade varit i närheten eller bevittnat när mamman dödades.

De vanligaste motiven i de tolv fallen av dödligt våld var att paret separerat, och att mannen inte kunnat acceptera separationen. Det förekom svartsjuka och att mannen försökte kontrollera eller förfölja kvinnan. Det var även vanligt att mannen redan tidigare hade utsatt kvinnan för våld. Det förekom även psykisk ohälsa

⁶³ Denna typ av granskning har sedan 2008 även gjorts när det gäller ärenden där barn avlidit med anledning av brott.

hos flera av gärningspersonerna, i form av allvarlig psykisk störning, depression med destruktiva tankar och personlighetsstörning. Dessa faktorer är alltså desamma som även annan tidigare forskning identifierat som riskfaktorer.⁶⁴ Våldet var ofta känt hos socialtjänsten. I några fall kände även hälso- och sjukvården samt polisen till våldet.

Socialstyrelsen fann även flera brister i myndigheternas arbete i de aktuella fallen:

- Socialtjänsten har inte alltid uppmärksammat och utrett våldet.
- Det saknas ofta riskbedömningar.
- Dokumentationen är bristfällig.
- Placeringen på ett skyddat boende har inte alltid föregåtts av utredning.
- Placeringen på ett skyddat boende har inte alltid följts upp med stöd efter placeringen.
- Det brister i samverkan mellan socialtjänst och polis, och mellan det skyddade boendet och polis.

Patientregistret

Socialstyrelsen ansvarar för det rikstäckande Patientregistret som innehåller uppgifter om somatisk och psykiatrisk vård. I Patientregistret ingår uppgifter om både slutenvård⁶⁵ (från 1987) och den specialiserade öppenvården (från 2001). Sedan 2001 har rapporteringsskyldigheten även kommit att gälla privata vårdgivare (Socialstyrelsen 2013a). Syftet med registret är bland annat att följa utvecklingen av folkhälsan, för att kunna förbättra hälso- och sjukvården. Detta avsnitt fokuserar enbart på slutenvård och öppenvård, men inte psykiatrisk vård.

Patientregistret bygger på huvuddiagnoser, bidiagnoser och yttre orsaks-koder.⁶⁶ Inom den yttre orsaks-koden yttre orsaker till skador och förgiftningar⁶⁷ finns statistik över övergrepp av annan person.⁶⁸ Det behöver inte handla om uppsåtliga övergrepp, utan även olyckor ingår i denna statistik. Koden för övergrepp av annan person kan i sin tur brytas ned i olika koder beroende på vem som begått övergreppet. Ett uppenbart problem med dessa koder

⁶⁴ Se avsnittet Studier om riskfaktorer kopplade till utsatthet för brott på sida 31.

⁶⁵ Hälso- och sjukvård som ges till en patient som är inskriven vid en vårdenhet (ett medicinskt verksamhetsområde eller en klinik).

⁶⁶ Huvuddiagnosen är det tillstånd vars utredning och behandling har varit huvudorsaken till ett slutenvårdstillfälle. Bidiagnosen är ett annat tillstånd som haft relevans vid samma slutenvårdstillfälle (Socialstyrelsen 2013a).

⁶⁷ Yttre orsaker till skador och förgiftningar anger skadans eller förgiftningens uppkomstsätt, dvs. händelser, omständigheter och förhållanden i den yttre miljön som orsakar skadan eller förgiftningen (Socialstyrelsen 2013a).

⁶⁸ Övergrepp av annan person innefattar mord, dråp och annan misshandel med avsikt att skada eller döda. Definitionen utesluter krigshandling och polisinslag. Källa: Patientregistret.

är dock att de bygger på att patienten berättar för personalen vem som ligger bakom övergreppet. Dessutom bygger denna statistik enbart på de personer som söker specialiserad öppenvård, alternativt blir inskrivna i slutenvården (blir inlagda på sjukhus). I likhet med den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott är det därför sannolikt att denna statistik endast fångar upp de grövre våldshändelserna. Ett skäl till att en våldsutsatt person inte inkluderas i Patientregistret är alltså att skadan inte kodats som ett övergrepp, ofta på grund av att patienten inte velat uppge detta (Socialstyrelsen 2013b).

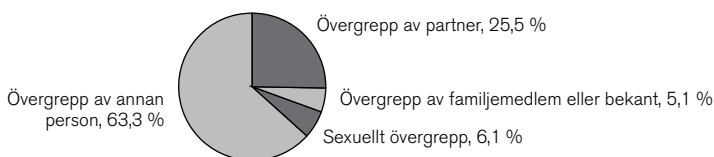
Med ovan nämnda problem i minnet är det ändå intressant att undersöka hur vanligt det är att personer som söker hjälp av sjukvården, och där den yttre orsakskoden övergrepp av annan person har använts, har blivit utsatta av en partner.

Koden delas in i övergrepp (som innefattar fysisk misshandel) samt sexuellt övergrepp (som innefattar våldtäkt, försök till våldtäkt och andra icke specificerade sexuella övergrepp). En person som blir misshandlad inkluderas alltså i någon av kategorierna Övergrepp av partner, Övergrepp av familjemedlem eller bekant, alternativt Övergrepp av annan person. En person som blir utsatt för någon form av sexuellt övergrepp hamnar i stället i kategorin Sexuellt övergrepp, oavsett vem som är gärningspersonen. I denna kategori inkluderas med andra ord även de personer som blir utsatta för sexuella övergrepp i en nära relation.

En fjärdedel (25,5 procent) av kvinnorna i åldern 16 år eller äldre som sökt vård på grund av övergrepp blev under åren 2010–2012 utsatta för fysisk misshandel av en partner (se figur 18 nedan). Vidare blev 6,1 procent av kvinnorna utsatta för sexuellt övergrepp, men det framgår alltså inte vem som är gärningspersonen i dessa fall – det kan handla om överfallsvåldtäkter såväl som sexuella övergrepp i nära relationer.

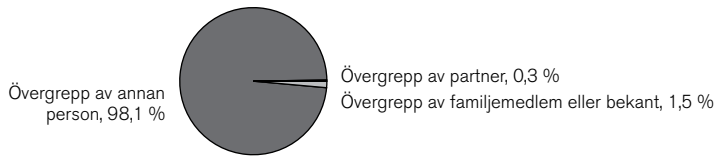
Figur 18. Procentuell fördelning bland de kvinnor som blivit inskrivna i slutenvården på grund av övergrepp av annan person, åren 2010–2012.

Källa: Patientregistret.

Av de män i åldern 16 år eller äldre som sökt vård på grund av övergrepp av annan person, är det bara 0,3 procent som blivit utsatta för fysisk misshandel av en partner (se figur 19 nedan).

Figur 19. Procentuell fördelning bland de män som blivit inskrivna i slutenvården på grund av övergrepp av annan person, åren 2010–2012. Källa: Patientregistret.

Detta stämmer överens med tidigare resultat i denna kartläggning, som visat att kvinnor utsätts för grövre våld av en nuvarande eller tidigare partner, och därmed i större utsträckning har kontakt med sjukvården; 29,1 procent av kvinnorna och 2,4 procent av männen som utsattes för grov misshandel under 2012 uppgav att de uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare.

Socialstyrelsen ansvarar även för Dödsorsaksregistret, som ger underlag för den officiella statistiken om dödsorsaker i Sverige. Precis som med Patientregistret finns dock flera svårigheter att använda information från registret när det gäller personer som dödas av en nuvarande eller tidigare partner. Det främsta problemet är att de koder som används när en död person undersöks syftar till att diagnostisera den kliniska dödsorsaken, och det är mycket ovanligt att andra tilläggs-koder används som skulle kunna kopplas till att gärningspersonen är en nuvarande eller tidigare partner.

Statistik från olika jourverksamheter

Den varierade bilden av utsatta personers behov av stöd och hjälp kompletteras här med statistik från Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund (SKR), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Brottsofferjourernas Riksförbund (BOJ) och Kvinnofridslinjen, som drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

SKR och Roks

SKR och Roks är Sveriges två riksorganisationer för kvinnojourer. De samlar årligen in verksamhetsstatistik från sina respektive jourer. Bortfallet är dock relativt stort på grund av att många jourer inte rapporterar in statistik. Detta, i kombination med att de två riksorganisationerna till viss del använder olika mått, medför att man inte kan jämföra dem på något enkelt sätt. Det är också viktigt att ha i åtanke att jourernas verksamhet är starkt bunden till vilka resurser de har, vilket direkt påverkar deras kapacitet att ta emot kvinnor. I budgetpropositionen för 2014⁶⁹ föreslog reger-

⁶⁹ Prop. 2013/14:1.

ingen att permanent öka de statliga verksamhetsbidragen till organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor, eftersom man sett att kvinnojourerna ute i landet behöver mer resurser, både för det lokala och för det nationella arbetet.

Två centrala uppgifter som redovisas av både SKR och Roks är genomsnittligt antal boende kvinnor per år samt genomsnittligt antal dygn kvinnorna bor på jourerna. Som framgår i tabell 22 nedan ligger både antalet boende kvinnor på jourerna och det genomsnittliga antalet boendedygn per kvinna och jour på en relativt jämn nivå över åren. Det går alltså inte att utläsa några direkta trender som visar att antalet kvinnor boende på jourerna har ökat eller minskat. Detta vittnar dock kanske snarare om hur jourernas resurser har utvecklats, snarare än om utvecklingen av antalet kvinnor som har behov av skyddat boende.

Tabell 22. Genomsnittligt antal boende kvinnor per jour samt genomsnittligt antal boendedygn per kvinna och jour 2008–2012. Källa: SKR och Roks.

År	Genomsnittligt antal boende kvinnor per jour		Genomsnittligt antal boendedygn per kvinna och jour	
	SKR	Roks	SKR	Roks
2008	22	16	38	50
2009	19	14	35	38
2010	21	14	37	40
2011	23	14	41	41
2012	20	15	40	36

SKR och Roks för även statistik över andra stödkontakter, men organisationerna rapporterar på två olika sätt. SKR mäter antalet kontakter de har haft under ett specifikt år (både nya kontakter och flergångskontakter), medan Roks mäter antalet stödåtgärder de har tillämpat. De två organisationerna är alltså inte jämförbara i detta avseende, men det är ändå intressant att följa utvecklingen av kontakter och stödåtgärder över tid.

Tabell 23. Antal kontakter med jourer inom SKR respektive stödåtgärder inom Roks 2008–2012. Genomsnitt per jour. Källa: SKR och Roks.

År	SKR (kontakter)	Roks (stödåtgärder)
2008	765	1 143
2009	756	1 143
2010	866	1 298
2011	824	1 253
2012	740	1 217

Antalet kontakter inom SKR, liksom antalet stödåtgärder inom Roks, ligger på en stabil nivå över tid (se tabell 23 ovan). Statistiken från de bägge organisationerna visar med andra ord inte på några större förändringar i omfattningen av stödinsatser för kvin-

nor som utsatts för brott av en nuvarande eller tidigare partner under perioden 2008–2012.

BOJ

Brottsofferjourernas riksförbund (BOJ) samlar årligen in verksamhetsstatistik från de aktiva jourer som finns spridda i Sverige.⁷⁰ Majoriteten av de kontakter som tas med BOJ sker via polisen i samband med anmälningsupptagning, efter att den utsatta personen tackat ja till att kontakt med BOJ tas. Så gott som samtliga personer som tar kontakt med BOJ uppger att brottet även har polisanmälts (BOJ 2012).

Fram till och med verksamhetsåret 2011 var det inte obligatoriskt för polisen att fråga varje målsägare om de ville ha kontakt med någon stödorganisation. Från och med 2012 ändrades dock rutinerna, och denna fråga blev då obligatorisk. Polisen ska även förmedla kontakt med en stödorganisation för de målsägare som vill ha denna hjälp.

Vid statistikföreningen har jourerna möjlighet att ange om någon särskild omständighet förekommit vid det brott som den hjälpsökande har drabbats av.⁷¹ Statistikföreningen av särskilda omständigheter är dock inte lika fullständig som resten av statistiken, eftersom man fram till och med verksamhetsåret 2012 kunde undvika att registrera om någon särskild omständighet förekommit, vilket innebär att man inte kan särskilja de fall där det inte förekommit någon särskild omständighet från de fall där en sådan omständighet förekommit utan att ha registrerats. Från och med verksamhetsåret 2013 är dock registrering av denna uppgift obligatorisk.

I de fall där brott i en nära relation angetts som en särskild omständighet visar statistiken att kvinnor utgör majoriteten (87–90 procent) av de utsatta personer som haft kontakt med BOJ under åren 2009–2012 (tabell 24). De vanligaste typerna av brott i nära relationer är enligt BOJ:s statistik misshandel, grov kvinnofridskränkning, olaga hot och ofredande (BOJ 2012).

Tabell 24. Fördelning av andel kvinnor respektive män bland dem som haft kontakt med BOJ under 2009–2012 med anledning av utsatthet för brott i en nära relation. Källa: BOJ.

År	Kvinnor	Män
2009	90	10
2010	88	12
2011	88	12
2012	87	13

⁷⁰ Antalet aktiva jourer skiljer sig något mellan olika år.

⁷¹ De särskilda omständigheterna är hatbrott, hedersrelaterat brott, internetrelaterat brott, brott i en nära relation, yrkesrelaterat brott samt skolrelaterat brott.

Kvinnofridslinjen

Kvinnofridslinjen startade 2007 och drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). Under 2011 fick NCK i uppdrag av regeringen att utveckla Kvinnofridslinjen under en fyraårsperiod.⁷² Syftet med uppdraget är att kvalitetssäkra det stöd som Kvinnofridslinjen ger till dem som utsatts för våld i en nära relation, samt att nå ut till fler utsatta personer. Som ett led i detta uppdrag görs bland annat en översyn av den information som hämtas in om samtalens innehåll.

Den nationella stödtelefonen är öppen dygnet runt alla dagar på året, och medarbetarna som svarar i telefon är socionomer, sjuksköterskor eller barnmorskor med lång erfarenhet av att möta människor i kris (NCK 2014b). Kvinnofridslinjen vänder sig till alla kvinnor som blivit utsatta för någon form av våld samt till deras närstående. Det händer även att yrkesverksamma personer ringer för att få svar på frågor om våld i nära relationer.

Under åren 2009–2012 har Kvinnofridslinjen tagit emot 60–70 samtal per dag. De flesta samtalen kommer under dagtid eller tidigt på vardagskvällar. Det är högst tryck på stödtelefonen under storhelger och semesterperioder. Medarbetarna på Kvinnofridslinjen besvarar i genomsnitt drygt 24 000 samtal per år, vilket motsvarar ungefär 75 procent av de inkommande samtalen (resterande 25 procent av samtalen består till stor del av personer som ringer till Kvinnofridslinjen men sedan avbryter samtalet innan någon av de anställda hinner svara). Personer som ringer till Kvinnofridslinjen kan välja att vara anonyma. Samtalet är gratis och syns inte på telefonräkningen.

Majoriteten av dem som ringer till Kvinnofridslinjen är kvinnor som själva är eller har varit utsatta för någon form av våld eller hot. Mellan 70 och 80 procent av kvinnorna har utsatts för psykiskt våld, medan 60 och 70 procent har utsatts för fysiskt våld. Mellan 10–20 procent berättar att de har varit med om sexuellt våld. Det är vanligt att den som ringer har utsatts för både fysiskt och psykiskt våld. De som ringer får stöd och bekräftelse, men också information om var de kan få ytterligare stöd och hjälp utifrån deras individuella behov.

Kvinnofridslinjen har även en webbplats som i första hand vänder sig till utsatta kvinnor och deras anhöriga. Webbplatsen är ett viktigt komplement till stödtelefonen, och innehåller bland annat information om hur stödtelefonen fungerar samt vanliga frågor och svar. Här kan även yrkesverksamma personer beställa informationsmaterial utan kostnad. Under perioden 2009–2012 hade webbplatsen mer än 800 000 besök (NCK 2014b).

⁷² U2011/3939/JÄM.

Sammanfattande kommentarer

Tidigare studier som på olika sätt berör brott i nära relationer har kommit fram till mycket varierade resultat, och det är tydligt att studiernas skilda tillvägagångssätt har bidragit till dessa skillnader. Detta gör det svårt att överblicka detta komplexa område, och det är med andra ord viktigt att i framtiden genomföra studier som specifikt frågar om brott i nära relationer, för att kunskapsläget kring detta samhällsproblem ska öka.

En förutsättning för att kunna följa utvecklingen av brott i nära relationer över tid är att en undersökning, oavsett metod, är konstruerad för att vara upprepbar. Det frågeavsnitt i NTU som ligger till grund för denna rapport är konstruerat för att kunna upprepas, och ger därför en unik möjlighet att följa utsattheten över tid. Även om nivån av utsatthet i sig kan diskuteras, ger upprepade undersökningar via frågeavsnittet i NTU en god bild av förändringen över tid. Därmed kan frågeavsnittets resultat även tjäna som ett användbart underlag för kunskapsbaserade åtgärder i olika aktörers arbete mot brott i nära relationer.

Resultaten i denna kartläggning har visat att ungefär 7 procent av den vuxna befolkningen i Sverige utsattes för brott i nära relationer under 2012. Det är svårt att bedöma hur väl detta överensstämmer med verkligheten, eftersom olika studier har visat mycket olika resultat. De mätningar som hittills gjorts i den ordinarie årliga NTU visar att andelen utsatta för psykiskt våld legat på i genomsnitt 1,1 procent för kvinnor och 0,3 procent för män. Utsattheten för fysiskt våld har legat lägre; i genomsnitt 0,5 procent för kvinnor och 0,1 procent för män. Dessa siffror skiljer sig från föreliggande kartläggning, som visar att andelen kvinnor och män utsatta för psykiskt våld under 2012 ligger på 6,8 respektive 6,2 procent, medan andelen utsatta för fysiskt våld under 2012 ligger på 2,2 procent för kvinnor och 2,0 procent för män.

I den studie som NCK genomfört framkommer att 3,9 procent av kvinnorna och 4,9 procent av männen blev utsatta för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna. Närmare hälften av dessa

kvinnor och en fjärdedel av dessa män blev utsatta av en nuvarande eller tidigare partner (NCK 2014a). I den studie som genomförts i 28 europeiska länder uppgav 3 procent av kvinnorna i Sverige att de utsatts för fysiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner under de senaste 12 månaderna (FRA 2014).

Dessa resultat ligger alltså i linje med resultaten i föreliggande kartläggning. Resultaten skiljer sig dock något från de två studier som genomförts vid Sahlgrenska akademien, där 8 procent av kvinnorna i båda studierna uppgav att de hade utsatts för fysiskt våld under föregående år, medan 8 respektive 11 procent av männen uppgav sådan utsatthet (Lövestad & Krantz 2012, Nybergh m.fl. 2013).

Resultaten i föreliggande kartläggning visar att utsattheten för fysiskt våld under 2012 var relativt jämn mellan kvinnor och män (2,2 respektive 2,0 procent). För misshandelsbrott är utsattheten också jämn, men den andel som utsatts för sexualbrott är större bland kvinnor än bland män (0,6 respektive 0,2 procent). Därutöver uppger de kvinnor som blev utsatta för grov misshandel under 2012 i betydligt högre utsträckning att de uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare. Drygt 29 procent av kvinnorna, men bara 2,4 procent av männen, uppgav detta. Liknande mönster har även identifierats i statistik från Patientregistret, som visar att det bland dem som blir inskrivna i slutenvården på grund av misshandel är betydligt vanligare för kvinnor än för män att ha blivit utsatta av en partner. Var fjärde kvinna (25,5 procent) som blev inskriven i slutenvården på grund av misshandel blev utsatt av en partner, medan motsvarande andel bland de inskrivna männen var 0,3 procent.

Kvinnor utsätts även i något större utsträckning för återkommande brott i nära relationer; av de personer som blev utsatta för psykiskt våld under 2012 blev 56 procent av kvinnorna och knappt 41 procent av männen utsatta för återkommande psykiskt våld. Dessa resultat stämmer överens med tidigare forskning som visat att mellan 50 och 80 procent av kvinnor och män som blivit utsatta under föregående år har blivit utsatta för återkommande våld (Lundgren m.fl. 2001, Brå 2002, Brå 2008b, Brå 2009). Av de personer som blev utsatta för fysiskt våld blev drygt 26 procent av kvinnorna och drygt 20 procent av männen utsatta för återkommande fysiskt våld. Ovan nämnda resultat är en stark indikator på att kvinnor oftare utsätts för grövre brott och återkommande brott i nära relationer, som oftare gör att de behöver läkarvård.

De faktorer som tycks ha störst relevans för utsatthet i nära relationer är främst den utsatta personens ålder, familjerelation och ekonomiska förutsättningar. Dessa riskfaktorer stämmer väl överens med dem som identifierats i tidigare forskning (se bland annat Lundgren m.fl. 2001). Det framkommer dock inga tydliga mönster i utsatthet mellan personer som är födda i Sverige och utrikes, vil-

ket presenterats som en stark riskfaktor i en avhandling vid Lunds universitet (Fernbrant 2013).

Resultaten visar att det bara är en liten del av alla som blir utsatta för brott i en nära relation som polisanmäler detta. Bara 4,9 procent av de utsatta kvinnorna och 2,9 procent av de utsatta männen har polisanmält händelsen eller någon av händelserna de blivit utsatta för. De vanligaste skälen till att inte polisanmäla är, bland både kvinnor och män, att man betraktar händelsen som en småsak och att man redde ut händelsen på egen hand. Det är även ovanligt att utsatta personer haft kontakt med socialtjänsten. Detta påverkar självfallet de omkring 150 000 barn som växer upp med våld i hemmet, eftersom den främsta riskfaktorn för att barn själva ska bli utsatta för våld i hemmet är att det förekommer våld mellan de vuxna. En nyligen genomförd studie vid NCK visade dessutom att personer som upplever våld i barndomen löper större risk att även utsättas för våld som vuxna (NCK 2014a).

Referenser

Berglund, A. (2010a). Förekomst av våld mot kvinnor i Sverige och internationellt. I: *Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen*. 43–58. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

Berglund, A. (2010b). Särskilt sårbara grupper. I: *Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen*. 167–172. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

Brottsofferjourernas Riksförbund, BOJ (2012). *Statistik 2012. Redovisning av brottsofferstatistiken för alla Sveriges BOJ verksamhetsåret 2012*. Stockholm: BOJ.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2000). *Vanor och trygghet – intervjuundersökning av socialt utsatta personer och normalbefolkningen*. Internetpublikation. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2001). *Dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2001:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2002:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2007:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008a). *Våldtäkt mot personer 15 år och äldre*. Rapport 2008:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008b). *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2008:25. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer*. Rapport 2009:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2010). *Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Slutredovisning av ett regeringsuppdrag*. Rapport 2010:18. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012a). *Brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011*. Rapport 2012:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012b). *Användningen av brottskoder. En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken. Kvalitetsstudie 1*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013a). *Konstaterade fall av dödligt våld*. Statistik för 2012. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013b). *Klassificering av brott. Version 2.0*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014a). NTU 2013. *Om utsatt-het, trygghet och förtroende*. Rapport 2014:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014b). NTU 2013. *Teknisk rapport*. Rapport 2014:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Carbone-Lopez, K., Rennison, C. M., Macmillan, R. (2012). The Transcendence of Violence Across Relationships: New Methods for Understanding Men's and Women's Experiences of Intimate Partner Violence Across the Life Course. *Journal of Quantitative Criminology*, 28:319–346.

Davies, K., Block, C. R. & Campbell, J. (2007). Seeking help from the Police: Battered Women's Decisions and Experiences. *Criminal Justice Studies*, 20(1):15–41.

Dir. 2012:38. *En nationell samordnare mot våld i nära relationer*. 26 april 2012. Stockholm: Justitiedepartementet.

Dir. 2014:25. *Nationell strategi för att nå målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra*. 24 februari 2014. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

- Dobash, R. P. & Dobash, R. E. (2004). *Women's violence to men in intimate relationships*. *British Journal of Criminology*, 44:324–349.
- Eliasson, M. (2000). *Mäns våld mot kvinnor. En kunskapsöversikt om kvinnomisshandel och våldtäkt, dominans och kontroll*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Felson, R. B., Messner, S. F., Hoskin, A. W. & Deane, G. (2002). Reasons for Reporting and not Reporting Domestic Violence to the Police. *Criminology*, 40(3):617–648.
- Fernbrant, C. (2013). *Violence against Foreign-Born Women in Sweden*. Lund: Lunds universitet.
- European union agency for fundamental rights, FRA (2014). *Violence against women: an EU-wide survey*. Wien: FRA.
- Helweg-Larsen, K. & Frederiksen, M. L. (2008). *Vold mod mænd i Danmark. Omfang og karakter – 2008*. Minister for Ligestilling, Statens Institut for Folkesundhed. Köpenhamn: Syd-dansk Universitet.
- Holmberg, C. & Stjernqvist, U. (2005). *Våldsamt lika och olika – Om våld i samkönade parrelationer*. Centrum för genusstudier. Stockholm: Stockholms universitet.
- Janson, S. (2010). Barn som lever med våld i hemmet. I: *Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen*. 173–180. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).
- Johnson, M. P., & Leone, J. M. (2005). The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence. *Journal of Family Issues*, 26 (3):322–349.
- Johnsson-Latham, G. (2008). Mäns våld mot kvinnor i ett globalt perspektiv. I: Heimer, G. & Sandberg, D. *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*. 19–40. Lund: Studentlitteratur.
- Lundgren, E. (2012). *Våldets normaliseringsprocess och andra våldsförståelser*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks).
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J. & Kalliokoski, A.-M. (2001). *Slagen Dam*. Umeå: Fritzes Offentliga Publikationer.
- Lövestad, S. & Krantz, G. (2012). Men's and women's exposure and perpetration of partner violence; an epidemiological study from Sweden. *BMC Public Health* 2012, 12:945.
- Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK (2014a). *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Uppsala: NCK.

- Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK (2014b). *En stödtelefon som alltid är öppen. Kvinnofridslinjen 2009–2012*. Uppsala: NCK.
- Nordborg, G. (2008). Våld i vardagen. I: Heimer & Sandberg. *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*. 63–88. Lund: Studentlitteratur.
- Nybergh, L., Taft, C., Enander, V. & Krantz, G. (2013). Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results from a population-based survey. *BMC Public Health* 2013, 13:845.
- Proposition 1997/98:55. *Kvinnofrid*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.
- Proposition 2013/14:1. *Budgetpropositionen för 2014*. Stockholm: Finansdepartementet.
- Skr. 2007/08:39. *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*. 15 november 2007. Stockholm: Integrations- och jämställdhetsdepartementet.
- Socialstyrelsen (2013a). *Skador och förgiftningar behandlade i slutenvård 2012*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2013b). *Brottsofferstatistik – förslag till statistikutveckling inom socialtjänst och hälso- och sjukvård*. Artikelnummer 2013-04-23. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2014). *Dödsfallsutredningar 2012–2013. Socialstyrelsens utredningar av vuxna och barn som avlidit med anledning av brott*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 1982:61. *Våldtäkt och andra sexuella övergrepp: betänkande av 1977 års sexualbrottskommitté*. Stockholm: Liber.
- SOU 2001:72. *Barnmisshandel – Att förebygga och åtgärda*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Statens folkhälsoinstitut (2013). *Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor*. Information hämtad 2014-02-20 från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/statistik-och-undersokningar/enkater-och-undersokningar/nationella-folkhalsoenkaten/>
- Stenson, K., Claesson, I. & Heimer, G. (2006). *Våldsutsatta kvinnors hälsa och livssituation – en longitudinell deskriptiv studie*. Uppsala: Rikskvinnocentrum (RKC).
- Stockholms stad (2011). *Trygg i Stockholm? En stadsövergripande trygghetsmätning*. Stockholm: Socialförvaltningen Stockholms stad.

- Stockholms stad (2013). *Kartläggning av våld i nära relationer i Stockholms stad*. Stockholm: Socialförvaltningen Stockholms stad.
- Strandell, P. (2013). *Dödligt våld mot kvinnor. Om myndigheters förutsättningar att förhindra brott i nära relationer*. Stockholm: Stiftelsen Tryggare Sverige.
- Straus, M. A., Hamby, S. H., Boney-McCoy, S. & Sugarman, D. B. (1996). The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2). *Journal of Family Issues*, 17 (3):283–316.
- Svensson, B., Långberg, B. & Janson, S. (2007). *Våld mot barn 2006–2007. En nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstads universitet.
- Swan, S. C. & Snow, D. L. (2002). A Typology of Womens Use of Violence in Intimate Relationships. *Violence Against Women*, 8 (3):286–319.
- Walby, S & Myhill, A. (2001). New survey methodologies in researching violence against women. *British Journal of Criminology*, 41:502–522.

Bilaga 1.

Frågeformulär

Fråga 1

Följande del av intervjun riktar sig till personer som har, eller har haft, en parrelation som varat minst en månad. Har du just nu, *eller har du någon gång haft*, en sådan relation?

Instruktion till intervjuaren:

- Med parrelation menas ett förhållande eller ett sammanboende med en partner, till exempel flickvän, pojkvän, hustru eller man

Svarsalternativ:

Ja

Nej

Vet ej

Vill ej svara

Om nej/vet ej/vill ej svara: Inga fler frågor i denna modul

Om ja: Fortsätt med introduktionen nedan

Introduktion till frågorna

Nu följer ett nytt avsnitt i intervjun där jag kommer att ta upp en del känsliga och jobbiga frågor kring konflikter i parrelationer. Konflikter hanteras ju på olika sätt och det händer att personer går över gränsen. Frågorna handlar om ett antal saker som kan inträffa och jag undrar hur det har varit i just dina nuvarande eller tidigare relationer. Händelserna kan ha inträffat under en pågående relation eller efter att en relation tagit slut.

Idag är kunskapen om detta ämne begränsad och det är därför mycket viktigt att få just dina svar på dessa frågor. Men om det är någon fråga som du inte vill svara på så kan vi hoppa över den och gå vidare till nästa. Jag kommer att ställa alla frågorna på ett sådant sätt att ingen i din närhet kan förstå vad det handlar om.

Fråga 2

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig *vid upprepade tillfällen* sagt saker som kränkt, hånat, nedvärderat eller förödmjukat dig?

Instruktion till intervjuaren:

- Frågan avser **systematiska, återupprepade händelser**. Frågan avser därmed t.ex. inte enstaka kränkningar utan det krävs flera.
- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation**.
- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den "dubbelrapporterat" en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja fråga 2)**Fråga 2A**

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 2B (om ja på fråga 2A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 3

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig förbjudit dig att ha kontakt med någon specifik person, hindrat dig att lämna hemmet, eller på liknande sätt försökt bestämma vad du får eller inte får göra?

Instruktion till intervjuaren:

- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation**.

- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den ”dubbelrapporterat” en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja på fråga 3)

Fråga 3A

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 3B (om ja på fråga 3A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 4

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig på något sätt hotat dig så att du kände dig rädd? Hoten kan handla om att skada dig, andra personer, eller att förstöra föremål.

Instruktioner till intervjuaren:

- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation.**
- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den ”dubbelrapporterat” en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja fråga 4)**Fråga 4A**

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 4B (om ja på fråga 4A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 5

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig vid upprepade tillfällen förföljt eller trakasserat dig? Det kan handla om oönskade mejl, SMS, telefonsamtal, besök eller liknande.

Instruktion till intervjuaren:

- Frågan avser **återuppregade händelser**. Frågan avser därmed inte enstaka händelser utan det krävs flera enskilda trakasserier.
- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation**.
- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den ”dubbelrapporterat” en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja på fråga 5)**Fråga 5A**

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 5B (om ja på fråga 5A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 6

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig *på ett våldsamt sätt* hållit hårt i dig, knuffat dig, kastat något hårt mot dig, gett dig en örfil eller liknande?

Instruktioner till intervjuaren:

- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation.**
- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den ”dubbelrapporterat” en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja på fråga 6)

Fråga 6A

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 6B (om ja på fråga 6A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 7

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig gjort dig illa med ett föremål, slagit dig med knytnäve, sparkat dig eller liknande?

Instruktioner till intervjuaren:

- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation.**
- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den ”dubbelrapporterat” en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja på fråga 7)**Fråga 7A**

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 7B (om ja på fråga 7A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 7C (om ja på fråga 7A)

Ledde händelsen eller någon av dessa händelser under förra året (2012) till att du fick sådana skador att du besökte eller skulle behövt besöka läkare, sjuksköterska eller tandläkare?

Svarsalternativ:

Ja

Nej
Vet ej
Vill ej svara

Instruktioner till intervjuaren:

- Fråga 7C ämnar att mäta **fysiska** skador. Ta ej med eventuell kontakt med psykolog, psykiatriker eller terapeut.

Fråga 8

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig utsatt dig för, eller involverat dig i, en sexuell handling mot din vilja?

Instruktioner till intervjuaren:

- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation.**
- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den ”dubbelrapporterat” en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja på fråga 8)

Fråga 8A

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 8B (om ja på fråga 8A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 9

Har det **någon** gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig **tvingat** dig till någon form av sexuell handling genom att hota dig, hålla fast dig, utnyttjat att du har varit berusad, eller liknande?

Instruktioner till intervjuaren:

- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **händelsen kan ha inträffat under eller efter en relation.**
- Vissa frågor i det här avsnittet överlappar varandra, vilket gör att händelser kan komma att redovisas flera gånger. Det är dock inte ett problem i just det här sammanhanget. Gå därför inte tillbaka och justera om respondenten upplever att den ”dubbelrapporterat” en händelse.

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfrågor (om ja på fråga 9)**Fråga 9A**

Hände det någon gång under **förra året**, alltså mellan januari och december 2012?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 9B (om ja på fråga 9A)

Hur ofta hände det under förra året?

Svarsalternativ:

Varje dag eller nästan varje dag
Någon gång i veckan
Någon gång i månaden
Några gånger per år eller mer sällan
Vet ej
Vill ej svara

Instruktion till intervjuaren:

- Om IP uppger att relationen inte varat ett helt år försök att hjälpa till att göra en uppskattning. Låt IP utgå ifrån när det var som mest intensivt.

Fråga 10 (screeningfråga till alla som har haft en relation >1 månad, men ej svarat JA på fråga 2A, 3A, 4A, 5A, 6A, 7A, 8A och/eller 9A. Samlat mått på otrygghet och rädsla att utsättas för någon typ av våld i nära relationer bland dem som ej varit utsatta under 2012)

Har det hänt under det senaste året att du oroar dig för att du ska utsättas för hot, trakasserier, våld eller påtvingade sexuella handlingar av en nuvarande eller tidigare partner till dig?

Instruktioner till intervjuaren:

- Nuvarande eller tidigare partner innebär att **känslan av oro kan ha uppkommit under eller efter en relation.**

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Uppföljningsfråga (om ja på fråga 10)

Fråga 10A

Har det hänt.....

Svarsalternativ:

Mycket ofta

Ganska ofta

Ganska sällan

Mycket sällan

Gemensamma uppföljningsfrågor för frågorna 2-9 (om ja på 2A, 3A etc., d.v.s. om de händelser som tas upp i frågorna 2-9 har hänt någon gång under 2012)

Du har svarat ja på någon/några [Någon eller några beroende på tidigare svar] av de frågor jag ställt hitintills i intervjun. Nu kommer några frågor om händelsen/händelserna [händelsen/händelserna beroende på tidigare svar] som skedde förra året (2012) och om du vänt dig någonstans för att få hjälp på grund av denna/dessa händelse/händelser [denna/dessa händelsen/händelserna beroende på tidigare svar].

Fråga 11

Har du eller någon annan haft någon form av kontakt med polisen med anledning av händelsen eller någon av händelserna du just har berättat om?

Gäller endast med anledning av den/de händelser som skedde förra året (2012).

Svarsalternativ:

Ja

Nej

Vet ej

Vill ej svara

Uppföljningsfråga (om ja på fråga 11)

Fråga 11A

Har händelsen eller någon av händelserna blivit polisanmäld/polisanmälda?

Svarsalternativ:

Ja

Nej

Vet ej

Vill ej svara

Uppföljningsfråga (om nej på fråga 11)

Fråga 11B

Vilket skulle du säga var det *främsta* skälet till att polisen inte kontaktades?

Instruktioner till intervjuaren:

- Om du behöver ge exempel, så läs alla alternativen

Svarsalternativ:

Småsak/bagatell

Meningslöst, polisen kan ändå inget göra
Saknar förtroende för polisen/rättsväsendet
Vågade inte, exempelvis av rädsla för repressalier
Ville inte att det skulle polisanmälans
Ville/orkade inte gå igenom en rättsprocess
Redde själv ut händelsen
Tänkte inte på att ta kontakt med polisen
Annat skäl
Vet ej/har ingen åsikt
Vill ej svara

Fråga 12

Har du med anledning av den eller någon de händelser du just har berättat om haft kontakt med sjukvården för att söka vård, stöd, hjälp eller skydd? (*besvaras ej om ja på fråga 7C*)

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 13

Har du med anledning av den eller någon de händelser du just har berättat om haft kontakt med socialtjänsten för att söka vård, stöd, hjälp eller skydd?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 14

Har du med anledning av den eller någon de händelser du just har berättat om haft kontakt med någon kvinnojour, mansjour eller brottsofferjour för att söka vård, stöd, hjälp eller skydd?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 15

Har du med anledning av den eller någon de händelser du just har berättat om haft kontakt med någon annan myndighet eller frivilligorganisation för att söka vård, stöd, hjälp eller skydd?

Svarsalternativ:

Ja
Nej
Vet ej
Vill ej svara

Fråga 16 (till alla som har svarat JA på någon av frågorna 2A-9A, d.v.s. hänt under 2012)

Har du med anledning av den eller de händelser du just har berättat om, haft behov av vård, stöd, hjälp eller skydd som inte har blivit tillgodosedda?

Frågan rör huruvida man känt sig nöjd med den hjälp eller vård man fått.

(Om Ja kan intervjuaren hänvisa till Kvinno- eller mansjour, brottsofferjour eller liknande)

Instruktioner till intervjuaren:

Om respondenten svarar ”Ja” kan man hänvisa till Brottsofferjouren (telefonnummer 0200–21 20 19) eller Kvinnofridslinjen (telefonnummer 020–50 50 50).

Svarsalternativ:

Ja

Nej

Vet ej

Vill ej svara

Bilaga 2.

Postenkät

Konflikter och brott i parrelationer

41. Följande del av enkäten riktar sig till personer som har, eller har haft, en parrelation som varat minst en månad. Har du just nu, eller har du någon gång haft, en sådan relation?

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 51

Introduktion till frågorna

Nu följer ett nytt avsnitt i enkäten som berör en del känsliga och jobbiga frågor kring konflikter i parrelationer. Konflikter hanteras ju på olika sätt och det händer att personer går över gränsen. Frågorna handlar om ett antal saker som kan ha inträffat i just dina nuvarande eller tidigare relationer. Händelserna kan ha inträffat under en pågående relation eller efter att en relation tagit slut.

Idag är kunskapen om detta ämne begränsad och det är därför mycket viktigt att få just dina svar på dessa frågor. Men om det är någon fråga som du inte vill svara på så kan du hoppa över den och gå vidare till nästa.

42. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig vid upprepade tillfällen sagt saker som kränkt, hånat, nedvärderat eller förödmjukat dig?

Frågan avser återupprepade händelser och därmed till exempel inte enstaka kränkningar.

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 43a

- b) Hände det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 43a

- c) Hur ofta hände det under förra året?

- 01 Varje dag eller nästan varje dag
 02 Någon gång i veckan
 03 Någon gång i månaden
 04 Några gånger per år eller mer sällan
 05 Vet ej

43. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig förbjudit dig att ha kontakt med någon specifik person, hindrat dig att lämna hemmet, eller på liknande sätt försökt bestämma vad du får eller inte får göra?

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 44a

b) Händte det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

- 1 Ja
2 Nej → Gå till fråga 44a

c) Hur ofta händte det under förra året?

- 01 Varje dag eller nästan varje dag
02 Någon gång i veckan
03 Någon gång i månaden
04 Några gånger per år eller mer sällan
05 Vet ej

44. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig på något sätt hotat dig så att du kände dig rädd? Hoten kan handla om att skada dig, andra personer, eller att förstöra föremål.

- 1 Ja
2 Nej → Gå till fråga 45a

b) Händte det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

- 1 Ja
2 Nej → Gå till fråga 45a

c) Hur ofta händte det under förra året?

- 01 Varje dag eller nästan varje dag
02 Någon gång i veckan
03 Någon gång i månaden
04 Några gånger per år eller mer sällan
05 Vet ej

45. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig vid upprepade tillfällen förföljt eller trakasserat dig? Det kan handla om oönskade mejl, SMS, telefonsamtal, besök eller liknande.

Frågan avser återupprepade händelser och därmed inte enstaka händelser av till exempel oönskade mejl, SMS, telefonsamtal eller besök.

- 1 Ja
2 Nej → Gå till fråga 46a
3 Vet ej → Gå till fråga 46a

b) Händte det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

- 1 Ja
2 Nej → Gå till fråga 46a

c) Hur ofta hände det under förra året?

- 01 Varje dag eller nästan varje dag
 02 Någon gång i veckan
 03 Någon gång i månaden
 04 Några gånger per år eller mer sällan
 05 Vet ej

46. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig på ett våldsamt sätt hållit hårt i dig, knuffat dig, kastat något hårt mot dig, gett dig en örfil eller liknande?

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 47a

b) Händelse det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 47a

c) Hur ofta hände det under förra året?

- 01 Varje dag eller nästan varje dag
 02 Någon gång i veckan
 03 Någon gång i månaden
 04 Några gånger per år eller mer sällan
 05 Vet ej

47. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig gjort dig illa med ett föremål, slagit dig med knytnäve, sparkat dig eller liknande?

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 48a

b) Händelse det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

- 1 Ja
 2 Nej → Gå till fråga 48a

c) Hur ofta hände det under förra året?

- 01 Varje dag eller nästan varje dag
 02 Någon gång i veckan
 03 Någon gång i månaden
 04 Några gånger per år eller mer sällan
 05 Vet ej

d) Ledde händelsen eller någon av dessa händelser under förra året (2012) till att du fick sådana skador att du besökte eller skulle behövt besöka läkare, sjuksköterska eller tandläkare? Frågan avser fysiska skador. Kontakt med till exempel psykolog, psykiatri eller terapeut uppges ej här.

- 1 Ja
 2 Nej

48. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig utsatt dig för, eller involverat dig i, en sexuell handling mot din vilja?

1 Ja

2 Nej —————> Gå till fråga 49a

b) Hände det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

1 Ja

2 Nej —————> Gå till fråga 49a

c) Hur ofta hände det under förra året?

01 Varje dag eller nästan varje dag

02 Någon gång i veckan

03 Någon gång i månaden

04 Några gånger per år eller mer sällan

05 Vet ej

49. a) Har det någon gång hänt att en nuvarande eller tidigare partner till dig tvungat dig till någon form av sexuell handling genom att hota dig, hålla fast dig, utnyttjat att du har varit berusad, eller liknande?

1 Ja

2 Nej —————> Gå till fråga 50a

b) Hände det någon gång under förra året, alltså mellan januari och december 2012?

1 Ja

2 Nej —————> Gå till fråga 50a

c) Hur ofta hände det under förra året?

01 Varje dag eller nästan varje dag

02 Någon gång i veckan

03 Någon gång i månaden

04 Några gånger per år eller mer sällan

05 Vet ej

Om du svarade JA på någon av frågorna 42b, 43b, 44b, 45b, 46b, 47b, 48b eller 49b, gå nu vidare till fråga 51.

50. a) Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska utsättas för hot, trakasserier, våld eller påtvingade sexuella handlingar av en nuvarande eller tidigare partner till dig?

Känslan av oro kan ha uppkommit under eller efter en relation.

1 Ja

2 Nej → Gå till fråga 51

b) Hur ofta har det hänt?

01 Mycket ofta

02 Ganska ofta

03 Ganska sällan

04 Mycket sällan

Bilaga 3.

Kognitivt test

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Våld i parrelationer

Brottsförebyggande rådet

Kognitivt test

2012-11-16
Lina Fjelkegård
Andreas Persson

Enheten för mätteknik

Innehåll

1.	Översikt	3
2.	Inledning	4
3.	Metod	4
4.	Genomförande.....	4
5.	Mänsklig interaktion	6
6.	Generella resultat av testet	7
	Frågorna är inte det huvudsakliga problemet.....	7
	Att fråga om antalet gånger	9
	Frågeordningen får betydelse	11
	Utsatt av annan än en partner	12
	Intervjuarinstruktioner	12
7.	Genomgång av frågorna	13
8.	Sammanfattande avslutning	28
	Lycka till med undersökningen!	29

1. Översikt

Test av	Våld i parrelationer
Uppdragsgivare	Brottsförebyggande rådet
Medverkande	Lina Fjelkegård och Andreas Persson
Insamlingsmetod i undersökningen	Telefonintervju
Tidigare genomgångar av MÄT	MÄT gjorde en EG tidigare under hösten, formuläret reviderades sedan inför det kognitiva testet
Antal testpersoner	6 stycken.
Testmetod	Kognitiva (telefon-) intervjuer med probeteknik
Använda förkortningar	Tp: testperson/ -er

2. Inledning

Enheten för mätteknik har fått i uppdrag att genomföra ett test åt *Brå* av undersökningen en ny modul i Nationella trygghetsundersökningen. Den nya modulen handlar om våld i parrelationer. .

Huvudsyftet med testet är att få veta hur respondenterna hämtar fram uppgifterna, om det föreligger några problem med att förstå och besvara de efterfrågade uppgifterna samt hur instruktioner och missiv uppfattas. Eftersom undersökning berör känsliga och laddade frågor är det också viktigt att få veta hur respondenterna kan känna under deltagande. Är det jobbigt att besvara frågorna? Känns frågorna respektfulla? Genom detta fås en uppfattning om kvalitén på de lämnade uppgifterna i undersökningen och andra problem som undersökningen kan medföra.

3. Metod

Om en intervju används för att förstå svarsprocessen kallas den för kognitiv intervju. Den bygger på läran om hur människan behandlar information, kallad kognitiv psykologi. Intervjuerna används för att upptäcka fel i förståelsen av blanketten. De används också för att ta reda på hur respondenter hämtar fram uppgifterna, bearbetar dem och slutligen passar in dem i blankettens svarsalternativ. Intervjuerna kan även ge indikationer på hur blanketten ska ändras på bästa sätt för att undvika mätfel. Studier har visat att man med ganska få intervjuer kan uppmärksamma och få en uppfattning om de mest centrala problemen i en blankett.

För att inte missa viktig information och för att få en bra intervju utan avbrott, spelas den in. I efterhand, när den skriftliga dokumentationen är klar, raderas inspelningen.

4. Genomförande

Testet i denna rapport har genomförts via besöksintervjuer med fem respondenter, här kallat testpersoner (tp) (plus en intervju på telefon). Detta trots att datainsamlingsmetoden i undersökningen är telefonintervju. Vi gjorde bedömningen att i ett sådant här känsligt och komplext ämne skulle de kognitiva intervjuerna hålla betydligt bättre kvalitet om de byggde på ett personligt möte. Det är dessutom standard att kognitiva intervjuer sker face-to-face oavsett om insamlingsmetoden i undersökningen är på telefon eller inte. Den typen av utredande, öppna och långa intervjuformen passar inte lika bra för telefonen.

Tp har fått intervjufrågorna upplästa för sig på det sätt som skulle gjorts i en vanlig telefonintervju. Efter varje frågeområde har tp fått fördjupningsfrågor (s.k. probes) om intervjufrågan. De kognitiva intervjuerna har haft en intervjuguide att förhålla sig till, men det har också funnits utrymme för flexibilitet genom att fördjupningsfrågor anpassas efter varje enskild situation och tp. I de fall tp kommit med spontana kommentarer eller det på andra sätt framgått att tp har problem med intervjufrågorna har också detta följts upp. Allt för att få en så heltäckande bild av respondenternas uppfattning om undersökningen och dess frågeformulär.

De sex testpersonerna har olika egenskaper och olika typer av erfarenheter. I rekryteringen av testpersoner utgick vi från att det var bra med ett relativt brett underlag. Vi behövde främst testpersoner med någon form av erfarenhet av våld och/ eller förtryck i parrelationer då det ansågs viktigast att testa hur frågorna fungerade för dessa individer. Vi behövde veta hur de uppfattade och tolkade frågorna, om de var beredda att svara på dem och hur de upplevde situationen. Fem av de sex testpersonerna valdes således ut p.g.a. deras erfarenheter. Vilken typ av erfarenheter de har varierar dock där några har erfarenhet av både grovt fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och några främst av psykiskt våld. Fem av testpersonerna är kvinnor och en är man (se tablå nedan). Kontakt med testpersonerna har dels knutits genom våra personliga nätverk, dels genom en organisation som arbetar med personer som tidigare blivit utsatta för våld i nära relationer. Det har tagit mycket tid och varit svårt att rekrytera testpersoner till testet. Detta uppfattar vi bero på svårigheten att hitta personer utifrån ovanstående kriterier och att få dem att vilja ställa upp på en intervju. Exempelvis krävdes en resa till en annan ort för att kunna få ett tillräckligt antal intervjuer. I slutändan blev det dock, p.g.a. parallella bokningar, en extra intervju (sex istället för fem, som var överenskommen).

De kognitiva intervjuerna genomfördes mellan den 1 november 2012 och 13 november, och tog mellan 29 minuter och 2 timmar och 10 minuter. Fyra av intervjuerna har skett i testpersonerna hem, en i SCB:s lokaler och en på café. Att göra en intervju kring känsliga frågor i en offentlig miljö är ofta problematiskt, men kan också vara positivt då det är en neutral plats. I det här fallet var det testpersonen som fick välja och det upplevdes inte som att hon blev begränsad av miljön när det gällde vad hon kunde dela med sig av i intervjun. En av testintervjuerna gjordes genom telefon eftersom testpersonen bodde i en annan del av landet..

Testpersoner:

Tp1 – Kvinna 25-30 år

Tp2 – Kvinna 35-40 år

Tp3 – Man 35-40 år

Tp4 – Kvinna 30-35 år

Tp5 – Kvinna 25-30 år

Tp6 – Kvinna 20-25 år

Ingen av testpersonerna befann sig i en destruktiv relation vid intervjutidpunkten utan alla svarade för relationer i det förflutna. Detta kan ses som en nackdel men det har helt enkelt inte varit möjligt att rekrytera någon som befinner sig mitt i en destruktiv relation. Att rekryteringen varit svår ändå visar nog också på möjliga problem att få utsatta personer att delta i den riktiga undersökningen (även om den endast är en modul i NTU).

En kognitiv intervju innebär en närmare kontakt och en större insats än en ordinarie telefonintervju. Det kan därför vara så att testpersonerna är mer motiverade och kommit längre i sin bearbetning av händelserna än vad

som skulle kunna vara fallet. Detta gör att vissa saker är svåra att testa. Exempelvis var testpersonerna förberedda på vad intervjun skulle handla om och introduktionstexten fyller då inte samma funktion som den kommer att göra i den riktiga undersökningen.

5. Mänsklig interaktion

Mänsklig kommunikation är komplex och består av många informationskällor, t.ex. kroppsspråk. Den främsta informationskällan är vanligtvis språket. Människor använder dock språket på många, ganska avancerade sätt, som inte sällan går bortom, eller till och med tvärtom det bokstavliga. Vi människor är nämligen inte så intresserade av ord utan av mening (folks intentioner och syften) och de ligger, som sagt, ofta bortom det bokstavliga. Några exempel:

Mamman som säger till barnet: Kan du sluta skrika?

Ovanstående är grammatiskt formulerat som en fråga men dess mening är inte en fråga som barnet ska svara ja eller nej på utan en uppmaning till barnet att sluta skrika.

Det drar från fönstret

Ovanstående är ett konstaterande men dess mening kan vara en uppmaning eller en fråga om personen kan stänga fönstret.

Bra jobbat.

Ovanstående kan vara en komplimang till någon som gjort något bra men det kan även vara ironisk känga till någon som klantat sig (alltså meningen kan vara det totalt motsatta till det bokstavliga).

I mänsklig interaktion används språket hela tiden på den här ”nivån” och det sker ständiga, oftast omedvetna, tolkningsprocesser om andra människors mening och intention. Detta kan till viss del även generaliseras till andra kanaler för kommunikation, t.ex. kroppsspråk (Vad betyder en blick?). Vad har då detta med den här blanketten att göra? Ju mer en explicit eller ju högre samstämmighet det är mellan en persons uttryck och intention, desto mindre tolkningsgrad finns det. På motsvarande sätt, ju mer implicit eller ju större avstånd det finns mellan uttryck och intention, desto svårare är det att bedöma, både vad gäller uttrycken i sig och hur de förhåller sig till blankettens frågor.

Med tiden i en relation, och vid upprepning, kan beteenden, kroppsspråk och även språket i sig ha avancerade och andra betydelser än de skulle ha i ett annat sammanhang eller för någon annan. Blanketten fokuserar på explicita beteenden som att förbjuda, hota om att skada eller förstöra, våldsamhet, göra (fysiskt) illa etc. Vid explicita beteenden är frågorna inte nödvändigtvis så svåra att svara på, i den betydelsen att det är relativt enkelt att avgöra om man blivit utsatt för dem eller inte. Det kan dock finnas tveksamheter där också, t.ex. Tpl1 beskriver om sköjbrottning som urartade och där partnern var hårdhänt och tog det på för stort allvar

(alltså aktivitetens mening blev och uttryckte något annat än skojbrottning) men hur förhåller detta sig till fråga 7?

Vid mer implicita beteenden är den tolkningen ännu svårare, speciellt i relation till hur frågorna är ställda. En partner som (som Tp 3 beskriver) ställer till med bråk så fort testpersonen ska träffa sina kompisar så att det i slutändan är lättare att låta bli och isolera sig, har den partnern ”förbjudit dig att ha kontakt med någon specifik person, hindrat dig att lämna hemmet, eller på liknande sätt försökt bestämma vad du får eller inte får göra?” (Fråga 3) Rent bokstavligt och explicit har inte personen det men implicit och enligt testpersonens upplevelse har det förekommit. Vad är det då som gäller? Här är blanketten lite otydlig vilket både kan vara svårt för respondenterna hur de ska svara men också leda till olika att olika former av tolkningar om frågans innebörd.

Vi är inte av uppfattningen att samtliga frågor bör konkretiseras till den grad att det inte finns något utrymme för respondenternas egna tolkningar och subjektiva upplevelser. Snarare tvärtom. Det är ju sällan det konkreta, faktiska och fysiska som avgör hur allvarlig en händelse är utan snarare den subjektiva känsla och upplevelsen av situationen: En blick kan i vissa fall och situationer innebära ett långt allvarligare hot ett den uttalade repliken ”jag ska döda dig”. Det handlar ju om hur det uppfattas, på vilket allvar man tar hotet och hur rädd man blir. På några av frågorna är det möjligt att tydligare betona respondentens känsla och upplevelse. Samtidigt är det viktigt utifrån studiens syfte och de teoretiska resonemang upplägget bygger på att inte lägga för mycket av definitionsansvaret på respondenterna. Att våldutsatta personer tenderar att normalisera sin situation och inte tolka kränkningar och slag som misshandel kan innebära att den här typen av händelser inte kommer med om det ges för mycket utrymme till respondenterna egna tolkningar.

6. Generella resultat av testet

Frågorna är inte det huvudsakliga problemet

En generell känsla i intervjuerna var att testpersonerna var förvånade över att frågorna var så bra, i alla fall bland dem som hade erfarenhet av våld i en parrelation. De förväntade sig klumpiga delvis kränkande frågor, men upplevde istället att de fångade deras upplevelser relativt väl. Självklart finns det dock problem med frågorna som framkommit i intervjuerna och vi går igenom dessa nedan i avsnittet ”Genomgång av frågorna”. Men det som framför allt uttrycktes som problem med undersökningen var ”hur ska ni få personer att ställa upp och svara på de här frågorna?”. Framför allt kommer det vara problem att få de som befinner sig i relationen och de som precis tagit sig ur den att delta.

Det handlar i första hand om rädsla för repressalier (se även kommentarer om introduktionstexten nedan) från sin partner. Tp2 beskriver hur hon var livrädd att svara i telefonen, hennes partner kontrollerade vem som ringde och gick även in i telefonen i efterhand för att kolla vilka hon hade pratat

med när han inte varit hemma. Vad som helst kunde användas som en orsak till misshandel och hon undvek allt hon kunde komma på som kunde innebära att hon skulle bli slagen. Att svara på en telefonintervju hade inte varit aktuellt om hon kunde undvika det. Om hon hade tvingats svara för att han var hemma så hade hon utan tvekan ha ljugit. Som framkommer nedan behöver det dock inte bara vara en rädsla för *fysisk* misshandel som gör att man låter bli att delta. En vana att utsättas för kränkningar och andra typer av sanktioner gör att man undviker situationer som kan trigga ens partner.

Direkt efter att en relation har tagit slut, i alla fall om man flytt från en våldsam relation, är det också svårt att delta i en undersökning. Dels är man fullt upptagen med att försöka förstå vad som har hänt och måste lägga energi på att hitta boende, kontakta olika myndigheter, ta hand om sina vettskrämda barn osv. Dels är man rädd för att svara i telefonen – det kan vara den tidigare partnern som ringer. Tp2 svarar fortfarande inte i telefon om hon inte vet vem det är. Det skulle således inte vara möjligt att nå henne genom en telefonintervju ett och ett halvt år efter den senaste misshandeln.

"Man är liksom i chock, man tänker inte på ett vanligt sätt, det är bara reptilhjärna och allt handlar om överlevnad. Ingenting annat får plats. Och det gör allt väldigt svårt, jag gjorde ingenting annat.

(Du kanske inte ens svarade i telefonen.)

Nej, jag svarar inte på nummer som jag inte känner igen. Och nu har ju ingen mitt nummer om jag inte lämnar ut det. Så det är ju också en grej." (Tp2)

En viktig anledning till att man inte vill delta är också känslan av **skam och skuld**. Några testpersoner beskriver uttalat att de tror att de skulle ha haft svårt att prata om det för att de skämdes. Man skäms för att man lever i en våldsam relation. Man vet någonstans att det är fel – att man borde lämna sin partner och skäms då för att man inte klarar av det. Tp1 menar att man inte vill framställa sig själv som en sån som stannar i en misshandelsrelation.

"Alltså man vet ju att man ska gå. Det är bara korkade människor som stannar." (Tp1)

En liknande känsla uttrycks av Tp2.

"Det spelar ingen roll om det är för en okänd – man skäms." (Tp2)

Det kan också handla om att man inte ser på sina erfarenheter som att man blir utsatt för misshandel.

"Man normaliserar för att överleva och så tar man på sig all skuld och ser det som att det är ens eget fel. Jag tror att det är det svåraste." (Tp2)

"Idag skulle jag ha svarat ja på frågan, men när jag lever i det... då såg jag det ju inte på det sättet. Då fattade jag ju inte. Jag förstod ju inte då. Jag förstod att han mådde dåligt och styrdes av mitt dåliga samvete och det var ju det han spelade på." (Tp5)

”För det är ju också det... Alltså jag kommer ihåg hur jag tänkte när jag var i det här och jag har också pratat med många andra om det, att våld var ingenting som man ville associera med sin relation, det var väldigt tabubelagt. Men att känna sig kränkt, att man känner sig otrygg, att man känner sig rädd, det kan man känna igen sig i. Men just våld, det vill man inte känna igen sig i för det kan kännas som att det är ens eget fel. Och tycker man att det är det då har det ju inte med våld att göra utan då är det ju att man blir straffad och då är det ju rättfärdigt.” (Tp6)

För Tp1 handlar det också delvis om att om hon skulle ha satt ord på det och erkänt för sig själv att hennes pojkvän utsatte henne för psykisk misshandel så hade hon tvingats att ta tag i situationen. Då är det lättare att förneka.

”Det handlar väl delvis om att det är så svårt att gå därifrån, man kan inte det. Men om man berättar om det då måste man gå. Så då kan man inte berätta om det.” ”När man har berättat om det då finns det, då finns det verkligen och då kan man inte längre låtsas som att det är väl inte så farligt.” (Tp1)

Positiva konsekvenser

Att frågorna kan göra att man tvingas erkänna för sig själv vad det är man är med om kan också ha positiva konsekvenser. Några av testpersonerna menar att genom att frågorna beskriver relativt konkreta situationer samtidigt som kontexten förmedlar att det här är inte ok, så kan det göra respondenter medvetna. En sådan medvetenhet kan då också leda till att man tar det första steget mot att lämna relationen. Det är också anledningen till att flera av testpersonerna är positiva till att frågorna tar upp psyksikt våld. Den typen av situationer är ofta svåra att sätta fingret på när man blir utsatt och man vet inte om det är någonting man ska acceptera eller reagera på. Att psykiskt våld är med i intervjun gör att man lättare förstår att det är någonting man inte ska acceptera.

”Jag tänker att mörkertalet kring de här grejerna alltid kommer vara gigantiskt, men det är viktigt ändå med ansatsen, att man försöker. Och det kanske är jättebra för en person att få frågan. /.../ En person kan ju få upp bilden av vad våld kan vara, vad som inte är okej. För man fattar ju inte riktigt när man är i det. Man vänjer sig ju.” (Tp2)

”Det är viktigt att frågorna fångar upp sådant som är varningssituationer eftersom det kan få dem att inse att det som de är med om inte är ok.” (Tp6)

Att man på det här sättet beskriver olika typer av situationer istället för att använda mer juridiskt laddade begrepp kan också göra att det är lättare att erkänna för sig själv och för intervjuaren att det har hänt (jmf. diskussionen ovan om kommunikation och om att fråga om subjektiva upplevelser). Tp2 menar att hon skulle ha svårare att svara ja på en fråga om hon blivit misshandlad en på en fråga om hon t.ex. har fått en örfil, blivit knuffad, fasthållen osv.

Att fråga om antalet gånger

Testpersonerna tycker alltså att frågorna generellt fungerar bra, det avser dock huvudfrågorna och inte följdfrågorna om antalet gånger. På dessa

frågor får de istället stora problem. I de allra flesta fall har testpersonerna inte någon erfarenhet av de efterfrågade situationerna under det senaste året. Frågan om antalet gånger har därför inte varit aktuell särskilt ofta. Vi har ändå valt att använda frågan för att få möjlighet att testa hur den fungerar.

Vid i stort sett samtliga tillfällen som någon testperson fått frågan om antingen ”hur många gånger...?” eller ”hur många enskilda händelser...?” har deras reaktion varit att det inte går att svara på.

”Det kan man inte svara på”

(Hur tror du att du skulle hantera den frågan?)

Jag tror att många skulle bryta ihop. Jag vet de som har gjort ett streck i almanackan för varje gång per dag som man får skit eller ett slag eller en kränkning, det kan uppgå då till 20 gånger per dag. Ska man då sitta och räkna ihop hur mycket det blir på ett helt år, det är helt... Det går inte. Då blir man ju knäpp i huvudet – när man inser att man blir kränkt flera tusen gånger... ” (Tp2)

”Jag började att försöka räkna, men det är ju omöjligt liksom. Man lever ju i relationen och kränkningarna kan ju ha tagit olika hårt på en och när man lever i relationen så blir man ju kanske lite härdad. Och det kan ju vara grejer som mer uttrycks med kroppsspråket och de kan ju vara dagligen, medan bli kallad ’fitta, hora, du är psykiskt störd’ /.../ Och då vet man ju inte vad man ska räkna med när man tvingas räkna efter. ” (Tp5)

När de får hjälp genom att intervjuaren frågar om det var t.ex. en gång i månaden, eller en gång i veckan, går det lättare att svara. De menar också att det hade varit bättre att från första början få en fråga som var ställd på det sättet (hur ofta?) och eventuellt med svarsalternativ. Då hade de inte börjat försöka räkna efter och istället gått på en känsla vilket upplevts som mer rimligt. Tp1 uttrycker att det finns en risk med att tvingas räkna efter.

”Det första jag gör om jag ska tänka tillbaka och räkna är att jag försöker plocka fram de gångerna som var värst. Men det är ju egentligen inte rätt för det är ju inte det... Alltså för det var kanske tio gånger som var värst, men sen så var det ju tio gånger där emellan. Det var ju inte alltid för att man hade världens största gräl och så blev det jättejättehemskt och så... utan det kan ju vara vad som helst liksom” /... ” det skulle vara lättare att svara ’hur ofta’ än hur ’många gånger’ ”. (Tp1)

Hon menar att även om man hjälper personen på traven genom att komma med exempel om ”en gång i veckan”, ”en gång i månaden” osv. så är det problem för då har hon redan hamnat i tanken på de gångerna som var värst och stannar vid det. Det kan då dels innebära att antalet kränkningar underskattas, dels att händelserna förminskas för henne själv, vilket hon ser som väldigt allvarligt. Även de ”mindre” kränkningarna (i det här fallet) var allvarliga för helheten.

”Jag tror att det blir lättare för mig att svara ’det hände bara två gånger’ om du frågar mig ’hur ofta’ än att svara ’det hände varje dag’ när du frågar hur många gånger. För det blir som att erkänna

*en synd på något vis. Att säga värre är svårare än att säga bättre”
”/.../ ”Det är liksom inte okej att erkänna att man lät det hända
varje dag och ändå så gick man inte. Så det blir ju svårare att gå åt
det hållet.” (Tp1)*

Vi tror också, trots de biverkningar som svarsalternativ har, att det på flera av frågorna kan vara bättre att formulera frågan som ”Hur ofta...?” och eventuellt också erbjuda svarsalternativ. Det kommer göra intervjun lättare att hantera främst för respondenterna, men också för intervjuarna som inte behöver göra bedömningen när det är läge att hjälpa till med alternativ samt koda om det i efterhand till antal gånger.

Frågeordningen får betydelse

Två av frågorna i intervjun handlar på ett direkt sätt om sexuellt våld. Det framkommer också nedan på genomgången av enskilda frågor att det finns variationer mellan respondenterna i hur frågorna tolkas. Det som är relevant och intressant i sammanhanget är också hur den ordning som frågorna är placerade verkar påverka respondenternas uppfattning av vad för typ av situationer som ska räknas med i svaret – alltså tolkningen av vad som avses med frågan.

Att frågors ordning har betydelse är väl känt och det är inte svårt att inse att kontext och tidigare information har betydelse för hur vi förstår någonting och vad vi läser in i vaga begrepp. I det här fallet handlar det om att respondenterna tolkar frågeställarens avsikt utifrån vilka frågor som redan är ställda. Regler kring mänsklig kommunikation säger att vi inte ställer samma fråga två gånger. Om man först får en fråga och sedan en till som påminner om den tidigare så tolkar man det ändå som att den andra handlar om någonting annat – annars skulle inte frågeställaren ha ställt den. Man tror inte att en frågeställare skulle ställa två frågor om samma sak. Ett klassiskt exempel är frågorna om hur nöjd man är med sitt äktenskap respektive i allmänhet. De som får frågorna i den ordningen räknar inte med äktenskapet när de ska bedöma ”i allmänhet” (och uppvisar då en lägre nöjdhet). Förklaringen är att de bortser från äktenskapet i den andra frågan eftersom de redan svarat för det på den första frågan.

Med den nuvarande placeringen av fråga 8 varierar det vad testpersonerna räknar in och vad de tycker borde räknas in. Uttrycket ”mot din vilja” är vagt och kan tolkas på olika sätt. Några respondenter räknar in händelser där man ställt upp på sex utan att det funnits något hot eller tvång utan det handlat om att slippa tjat och tjafs. Andra tycker att det krävs någon form av hot för att det ska räknas. Om de som tolkar fråga 8 som att det ska ingå någon form av hot istället skulle få fråga 9 först, som ju beskriver en tydligare tvångssituation, blir det tydligt att fråga 8 egentligen kan avse någonting lindrigare. Tolkningen av nuvarande fråga 8 blir då en annan. Sannolikheten att respondenter även räknar med situationer där det inte förekommit något uttalat tvång ökar därmed om den grövre frågan placeras först. Beroende på vad avsikten är med frågan bör det alltså övervägas att ändra ordningen på frågorna.

Utsatt av annan än en partner

En aspekt i undersökningen som vi vill uppmärksamma är hur partnervåld och svar på frågor om partnervåld förhåller sig till våld och övergrepp i andra nära relationer, t.ex. syskon, föräldrar och kompisar. I de inledande frågorna om utsatthet för olika typer av situationer verkar testpersonerna inte ha några problem att endast förhålla sig till partnervåld fast att några av dem även har erfarenhet av incest och föräldramisshandel. Det framkommer dock i de senare frågorna om kontakt med polis och andra aktörer (fråga 11-16) att detta kan vara lite svårt att hålla isär. Tp5 är t.ex. på väg att svara ”ja” på frågan om polisanmälan trots att hennes kontakt med polisen handlade om andra övergrepp från anhöriga. Av vilken anledning man har sökt stöd och hjälp hos t.ex. sjukvården är inte heller alltid helt självklart för de individer som har blivit utsatta av flera olika personer under olika delar av livet.

Det är också viktigt att tänka på hur de som inte har någon erfarenhet av våld i partnerrelationer, men blivit utsatta för t.ex. incest eller föräldramisshandel reagerar när de får frågorna. Deras minnen väcks sannolikt till liv, men de får inte berätta om sina erfarenheter. I värsta fall kan de tolka undersökningen som att deras erfarenheter är mindre viktiga. Det bör kanske finnas en allmän instruktion om hur intervjuarna ska hantera sådana fall.

Intervjuarinstruktioner

Under denna rubrik tar vi upp en del möjliga problem eller förbättringsmöjligheter vad gäller intervjuarinstruktionerna till frågorna.

Fråga 1

Här anger intervjuarinstruktionen att en stadigvarande parrelation definieras som en relation som varat minst en månad. Det är inget fel på den definitionen i sig men det avviker ganska kraftigt från testpersonernas spontana definition. Detta är inte särskilt bra för då kommer de som ber om ett förtydligande få en ganska kraftigt avvikande definition jämfört med de som inte ber om förtydliganden (baserat på testet, vi vet inte hur utbredda dessa tolkningar kommer att vara i den riktiga undersökningen). Alltså, fundera på instruktionen och definitionen (Läs mer under fråga 1 i ”Genomgång av frågorna”).

Fråga 2 och andra frågor där instruktionen återkommer

Intervjuarinstruktionen ”Systematiska, återupprepade händelser” beskriver bra vad som menas med ”upprepade tillfällen” (testet visade dessutom inga större problem med att förstå ”upprepade tillfällen”). Meningen efteråt, däremot, (Händelsen omfattar därmed flera enskilda kränkningar etc) är dock inte särskilt tydlig. Är det inte bättre att skriva att det *inte* infattar enskilda kränkningar utan att det krävs flera? Vi vill också påpeka att ”upprepade tillfällen” (och den förklarande intervjuarinstruktionen) går språklogiskt stick i stäv med frågans inledning – ”har det någon gång hänt...”. Den inledningen är i singularis (”någon gång”) medan resten av

frågan kräver pluralis (flera tillfällen). Detta kan försvåra förståelsen av frågan och inledningen bör formuleras om så att det är i harmoni med frågans syfte (även om inga problem om detta framkom i testet).

Instruktionen om nuvarande eller tidigare partner är viktig och frågan är om den inte bör läsas upp för intervjupersonerna vid något tillfälle, speciellt eftersom den gäller många av frågorna. Instruktionen är dock inte särskilt tydlig. Att det kan gälla både nuvarande och tidigare partners är en sak. Att händelsen kan ha inträffat utanför själva relationen är dock inte alls självklart och är egentligen en annan sak – ingen kan förväntas förstå det endast utifrån beskrivningen ”nuvarande eller tidigare partner” (när introduktionstexten förklarar att undersökningens syfte är saker som kan hända i en relation). Nu är det inte säkert att detta är så stort problem i praktiken på grund av att frågornas formuleringar och innehåll kanske ändå tillräckligt tydliggör att händelser bortom själva partnerrelationen kan ingå. Men det är inte säkert och en så pass viktig förklaring, som inte alls framgår av frågetexten, borde nog läsas upp, åtminstone i en inledning.

Fråga 2B och andra frågor där instruktionen återkommer

Instruktionen om antalet händelser bör utökas, se annan rubrik om just det ämnet.

7. Genomgång av frågorna

Nedan går vi igenom frågorna lite mer i detalj.

Fråga	Problem
1	<p>Vi ställde frågan till testpersonerna hur de tolkade ”stadigvarande parrelation”. Resultatet visade att tolkningarna varierade något. Några testpersoner tolkade utifrån längden på förhållandet och boendesituationen (alltså att hur stadig relation är beror på längden av det gemensamma förflutna). Alltså om förhållandet har pågått en tid och/ eller man bor ihop är viktiga faktorer för att en parrelation ska vara ”stadigvarande”</p> <p><i>”Långt förhållande, över ett halvår, ett samboförhållande alternativt... över ett år. Ett år eller mer.” (Tp 4)</i></p> <p><i>”Jag tänkte nog samboförhållande. Det var det jag tänkte men det behöver det ju kanske inte vara. Man behöver kanske inte bo tillsammans men det var det jag associerade till. Det ska vara ett stadigt förhållande, över en längre period.” (Tp 3)</i></p> <p><i>”En testperson betonar vikten av att man ska bo ihop.” (Tp 1)</i></p> <p>Definitionen i blanketten fick en del kritik.</p> <p><i>”Tycker att den definitionen som Brå har på stadigvarande parrelation är något märklig. Så skulle hon inte definiera det. Hur länge man har träffats har ingen betydelse.” (Tp 1)</i></p> <p>Alltså, testpersonernas spontana definition skiljer sig åt från blankettens. De verkar ställa högre krav på en vad som utgör</p>

	<p>”stadigvarande parrelation”, bl.a. att den ska ha pågått längre men också att det är en viktig faktor om man bor ihop eller inte. Detta kan vara ett problem (läs mer under rubriken ”Intervjuarinstruktioner”)</p>
intro	<p>Introduktionstexten fick gott betyg. Flera reagerade dock på biten om att ingen annan i rummet ska kunna förstå vad frågorna handlade om. En testperson tyckte det var otydligt.</p> <p><i>”Alltså ingen annan i mitt rum eller ditt rum? Kan tolkas som att det lika bra är någon i intervjuarens rum som inte kan förstå.” Tp 1</i></p> <p>Däremot var det flera, även de som inte blivit alls eller så grovt utsatta, som reagerade med att den delen visserligen är bra men i praktiken nog är ganska verkningslös eftersom 1) det är tveksamt om de som är mitt inne i en sådan relation vill delta överhuvudtaget, och 2) denna chans är ännu mindre (enligt testpersonerna nästintill obefintlig) om partnern dessutom befinner sig i rummet.</p> <p><i>”Om man är i ett sånt förhållande och får såna här frågor: jag tror inte att man kommer svara. Och det spelar ingen roll hur man ställer frågorna. Man vågar inte och man skäms.</i></p> <p><i>(Vem skäms man inför?)</i></p> <p><i>Det spelar ingen roll om det är för en okänd – man skäms. Man lever i en normaliserad tillvaro och ser det inte som att man har blivit misshandlad. Man normaliserar för att överleva och så tar man på sig all skuld och ser det som att det är ens eget fel. Jag tror att det är det svåraste. (Tänker länge) Man måste försäkra verkligen på riktigt att det är helt konfidentiellt. Rädslan är så stor.”(Tp2)</i></p> <p><i>Om det är någon som är utsatt för våld i hemmet så är det känsligt oavsett. Att man blir negativt inställd. Att de inte vill svara oavsett, speciellt inte om personen finns i hemmet. Då spelar det ingen roll”.</i></p> <p><i>(Tp 4)</i></p> <p><i>”Jag tänkte mycket på det. Jag visste ju att jag var i ett sjukt förhållande. Jag tror att jag hade... Även fast jag fått den där försäkringen om att de inte kan veta vad jag svarar på så om min sambo hade varit hemma samtidigt så hade naturligtvis frågan kommit efteråt ”Vad gällde det där?”. Det kanske hade kunnat få mig att backa ur för annars blir man tvungen att ljuda. För hon hade naturligtvis frågat och om jag hade verkat osäker och kunnat komma på något bra så hade det säkert kunnat blivit ett bråk. Så man kanske kan vara rädd att råka illa ut trots att försäkringen om att ingen annan kan förstå vad frågorna handlar om. I och med att man kan bli tvingad ljuga efteråt.” (Tp 3)</i></p> <p>Alltså, biten om att frågornas inte avslöjas för någon i närmiljön är nog bra men testet visar ändå en del kring, den troligtvis stora, problematiken med att få personer i destruktiva parrelationer att delta. Det finns stora risker för bortfallsfel och underskattningar (se även ”Frågorna är inte det huvudsakliga problemet” ovan).</p>

2	<p>Testpersonerna tyckte generellt att fråga 2 var bra formulerad. Även om det säkert finns gränsdragningsproblematik så var det en bra samling av exempel (jämfört t.ex. med att blanda kränkningar och hot):</p> <p><i>”För mig är den frågeformuleringen ganska klockren. Jag tycker den är bra formulerad så och jag tycker att de där olika sakerna absolut kan vara tillsammans i samma fråga. Det hade varit svårare om t.ex. kränkningar och hot hade varit tillsammans, då hade jag tyckt att det var svårt. Men det där tyckte jag var... Det ger en ganska bred skala också. Man kanske inte tycker att kränkningar är så jättefarligt, men sen om man får en fråga såhär så kommer man att tänka på att det har ju hänt.” (Tp 1)</i></p> <p>En testperson svarar för saker som en tidigare partner gjort, inte sagt – detta trots att frågan explicit innefattar ”sagt saker”. Ska detta innefattas? I sådana fall borde kanske frågan öppna tillåta det.</p> <p><i>”Ja... Respektlöst. För mig handlade det ofta om när min partner var full så hände det jättekostiga grejer. Att hon satt bredvid någon bikerulle och lät honom smeka henne på låret. Hon hade den killen hemma hos sig på natten som hon hade haft kontakt med innan hon träffade mig. Massor av sådana här respektlösa saker. Att hon har varit på en annan förfest än jag men när hon kommer till krogen så kommer hon i arm, håller om en annan kille och står kvar så fast jag är där. Det är sånt jag kommer att tänka på.</i></p> <p><i>(Förstår jag det rätt att det är mer saker som hon gjorde än saker som hon sa)?</i></p> <p><i>Ja, de saker jag tänker på är saker som hon gjort. För mig är det ju det. Det var nog saker hon gjorde mer än saker som hon sa.” (Tp 3)</i></p> <p>”Upprepade händelser” verkar inte utgöra något problem att förstå innebörden av. Ingen av testpersonerna har reagerat spontant på att det skulle kunna uppfattas som motstridigt till frågan inledande formulering: ”har det någonsin hänt...”. Inte heller på direkta frågor om det har de uttryckt att det skulle vara ett problem (se även kommentar i avsnittet om intervjuinstruktioner).</p> <p><i>”(Hur tänkte du?)</i></p> <p><i>Att det är ett mönster....” (Tp 3)</i></p> <p><i>”Kontinuerligt. Det är någonting som händer ganska ofta. Jag skulle inte räkna in om någon kallat mig något dumt en eller två gånger”</i></p> <p><i>(Tp 4)</i></p> <p>Däremot var de flera testpersoner (främst bland de som blivit grovt utsatta) som hade stora problem med att fastställa antalet tillfällen och också upplevde det som mycket känsligt. Detta behandlas dock i ett eget avsnitt i rapporten och tas inte upp här.</p>
---	--

3	<p>Resultatet för denna fråga är viktigt och intressant. Det är möjligt att tolka frågan som att den gör anspråk på att endast inkludera faktiska, explicita förbud eller att partnern måste med någon aktiv handling hindra respondenten från att träffa någon annan. Testpersonerna resonerar dock främst kring exempel som inte entydigt passar in i en sådan tolkning av frågan. Även deras svar på frågan varierar. Det gäller bl.a. implicita förbud – alltså inga direkt förbud men att beteendet får konsekvenser så att respondenten i slutändan ”väljer” bort det (”väljer” i citationstecken eftersom det är ett val som ingår i en orsakskedja som slutar med bestraffningar).</p> <p>Tp3 i citatet nedan svarade ”ja” på frågan, men uttrycket samtidigt att hans erfarenheter inte riktigt stämmer in på frågan.</p> <p><i>”Det är en definitionsfråga vad man menar med ’förbudit’. Så klart har det inte varit. Men det var ganska tydligt att det fanns konsekvenser, att det inte funkade att umgås med mina kompisar. Att det var... det blev jävligt jobbigt. Hon drog igång massa bråk. Livet blev mycket lättare om man isolerade sig... ”Det blir lite sådär eftersom frågan var ställd som om jag hade blivit förbjuden och det hade jag ju inte. Det var ju mer att hon visade med handling och att dra igång bråk så det blev tydligt hur det skulle va liksom. ” (Tp 3)</i></p> <p>Tp2 svarar ”nej” på samma fråga. Hon har blivit kontrollerad och styrd av en partner, men tyckte att det inte passade in på frågan eftersom han inte hindrade henne explicit.</p> <p><i>”För mig handlade det mest om att han försökte... Alltså mitt umgänge och så det var inte riktigt hans... Han följde alltid med. Han kunde dyka upp. Om jag skulle någonstans så ville han veta var det var så kunde han dyka upp och kolla att det var så, att jag hade talat sanning. Så jag fick göra såna saker, men det var ju under uppsikt. ”/.../ ”Det blev ett hinder, men det var inte så att han sa att jag inte fick träffa den eller den. Det blev ett hinder för att mina kompisar ibland ställde in att ses för att han alltid var med och de inte gillade honom. Jag ville inte heller att han skulle följa med.</i></p> <p><i>(Men du skulle svarat nej)</i></p> <p><i>Ja (skulle ha svarat nej). För han sa aldrig att jag inte fick. Men det kanske handlar om att man normaliserar, det kanske är helt knäppt.”</i></p> <p><i>(Tp 2)</i></p> <p>Hon resonerar också kring att om detta hade varit det enda han hade gjort så hade hon säkert tänkt på det mer och svarat ”ja” på frågan. Men eftersom han gjort så många andra saker som hon upplever som betydligt värre så har hon aldrig lagt någon vikt vid hur han övervakade hennes umgänge.</p> <p>Ett annat exempel är en testperson (TP 1) som räknar med saker som inte handlar om att hennes partner hindrade henne fysiskt eller hotade med våld. Han hindrade henne genom övertalning och genom att alltid starta bråk vilket gjorde att hon ibland lät bli att t.ex. träffa kompisar för att hon inte pallade konflikten. Framför allt är det sista meningen i frågan som passar på hennes erfarenheter (och även på Tp 3). Hon tycker att den meningen är väldigt viktig. Det är den</p>
---	---

meningen tillsammans med de andra som fångar det viktiga. Att höra den formuleringen tillsammans med de andra exemplen ”träffa specifik person”, ”lämna hemmet” gör att hon tycker att hon snabbt greppar kärna. Det som hon framför allt tänker på var att han inte ville att hon skulle träffa sina kompisar utan honom. Och försökte hindra henne från det. Om det hade varit endast den sista satsen hade det blivit för vagt, de andra exemplen sätter känslan eftersom det ger en kontext. Hon tänker att det ska vara lite mer livsstilsförändrande saker än att man typ stannar hemma ett tillfälle för att ens partner inte vill vara ensam. Till skillnad från Tp2 i citatet ovan svarar den här testpersonen ”Ja” på frågan. Detta trots att deras erfarenheter förefaller väldigt lika.

En annan osäkerhet kring frågan är att det kan finnas mer legitima ”förbud” t.ex. att träffa tidigare partners (ex.).

Ja, t.ex. någon som inte tycker att det är så kul att man har kontakt med gamla ex. Då är det kanske mer humant att man låter bli eftersom man vet själv att man kanske inte skulle uppskatta det. Men det har aldrig varit att någon sagt ”Du får inte... Du ska inte umgås med den. Men att personen inte tycker om den”. (Tp 4)

Fast testpersonen hade inte inkluderat sådant i frågan men det visar ändå på en möjlig otydlighet.

”Jag hade sagt ’nej’ rakt av. Jag hade inte tyckt att sådana saker går under där. Anledningen är... det är inte så att någon säger att har du kontakt med den så vill jag aldrig se dig eller. Inga sådana saker. Det är mer att det kanske inte så kul. Att skulle jag umgås med den så vore det inte så kul men det är inget mer med det. Partnern kanske blir lite ledsen.” (Tp 4)

Tp6 som har stor erfarenhet av att bli utsatt av olika övergrepp av en tidigare partner är på samma linje och menar att även mer ”legitima förbud kan komma med i den här fråga och det är problematiskt. Hennes partner kunde med våld hindra henne från att lämna hemmet och det känns då märkligt att det blandas samman med ”vanlig svartsjuka”.

”För just det där om man förbjuder någon att lämna hemmet, det brukar vara förknippat med våld, men att inte vilja att ens partner ska pratat med t.ex. ett ex, det är nog ganska vanligt. /.../ Och då blir det ju så att väldigt många människor faller in i den kategorin fast att det inte riktigt stämmer.” (Tp6)

Att svara frekvenser är alltid svårt men på denna fråga kan det bli extra besvärligt eftersom det är något pågående som förekommer hela tiden.

Som slutsats vill vi lyfta fram att det skulle kunna innebära en förbättring av frågan att formulera den så att den är mer inriktad på respondentens känsla. Om man t.ex. känt sig begränsad eller hindrad. Då skulle det bli mer tydligt för samtliga respondenter att det inte endast var uttalade förbud som räknas. Detta är dock endast aktuellt om avsikten med frågan är att sådana situationer kommer med.

	<p>Utifrån testpersonerna berättelser är bilden att det är relevant. Det kan också vara idé att ta bort ”specifik person” för att inte riskera att oproblematiska ”legitima” önskemål från en partner kommer med.</p>
4	<p>Den här frågan är ännu ett snäpp starkare än de tidigare – hot så att personen blev rädd. Några testpersoner svarade ”nej”, helt riktigt, eftersom de inte upplevt något som faller inom frågan. För andra innebar även denna fråga en ganska besvärlig tolkningsproblematik. Vissa av dem hade inte upplevt explicita uttalade hot (”om inte.... så gör jag dig illa”) däremot har de varit rädda i relationer som varit hotfulla. Hur förhåller sig nedanstående berättelser till frågans intention?</p> <p><i>Han har aldrig sagt att han ska skada nån, han har aldrig sagt att han ska liksom ska slå mig eller att han ska göra hemska saker liksom. Jag har aldrig varit fysiskt rädd. Jag har aldrig varit rädd för honom på det sättet. Så jag får nog säga nej ändå.”</i></p> <p><i>(Vad var det som gjorde att du ändå var tveksam?)</i></p> <p><i>Det var väl att jag kände mig ganska otrygg jämt. Det var ju alltid väldigt obehagligt och osäkert. Det kändes ju aldrig. Men det var väl mer att jag var rädd att han skulle bli arg och att vi skulle börja bråka, men... Och det var väldigt jobbigt. Men jag tror inte det handlade om att han skulle göra någonting sånt liksom. Det tror jag inte. Eller det minns jag det inte som liksom.” (Tp1)</i></p> <p>Samma testperson fortsätter såhär när hon försöker förklara hur hon tänker kring om hon ska svara ”ja” eller ”nej” på frågan:</p> <p><i>”Men det som gör att det är svårt är också att det är svårt att hålla isär saker så här i efterhand. Jag tror inte att han har uttryckt sig hotfullt. Men samtidigt så var jag ju alltid rädd för att göra fel. Men det var väl mer för att det var så obehagligt och jag kände att jag behövde undvika det. Men jag kan inte i efterhand säga hur explicit han uttryckte sig. Om det var uttalade hot eller inte. Han försökte ju styra och kontrollera mig, men han gjorde inte det genom att hota. Han gjorde det genom att trycka ner mig så att jag inte skulle ha någonting att sätta emot.” (Tp 1)</i></p> <p>För Tp2 är det också tydligt att det inte är de uttalade hoten som är de värsta. Hon räknar med även implicita hot och svarar ”ja” på frågan. Hon berättar om hur det fungerade i relationen, hur hon kunde tolka och läsa minsta lilla tecken och signal. Men det var små, små nyanser i hans beteende som gjorde att hon blev rädd för att hon visste att snart smäller det.</p> <p><i>”(Men du svarar ”ja” på den frågan om hot även om det inte var uttalade hot?)</i></p> <p><i>Ja ja, för det kunde vara en blick som var ett hot, men så visste jag inte alltid vad det gällde, om jag hade sagt någonting eller gjort någonting eller om det var någonting som hände förra veckan, men den där blicken i sig var ett hot. För jag visste att när vi kommer hem så</i></p>

kommer jag få däng för det, eller en utskällning, så det är ju hot, men det behöver inte vara som att 'om du inte gör en god köttbit så skär jag upp dig.'” (Tp 2)

Det finns både likheter och skillnader mellan Tp1:s och Tp 2:s berättelser. Tp 2 men inte Tp 1 har blivit fysiskt misshandlad. Båda har blivit utsatta för psykisk misshandel. Båda har varit rädda i sin parrelation. Ingen av de två männen har explicit uttalat några hot. Tp1 svarar ”Nej”. Tp2 svarar ”Ja”. Kärnan i problemet är om hotet måste vara uttalat eller inte. I en parrelation kan kommunikationen vara så pass avancerad att ett uttalat hot kan vara helt överflödigt. Samtidigt är det svårt att fråga om implicita hot och ännu svårare att svara på följdfrågor om frekvenser ifall t.ex. en elak blick ska räknas som hotfull. Det som verkar vara skillnaden mellan Tp 1 och Tp 2 är att i Tp2:s fall var våld, att bli skadad och förstörelser av föremål etc en realitet, och det är möjligt att hon därmed tog de implicita hoten på större allvar och kände en större rädsla. Samtidigt handlar frågan ju faktiskt inte om våld i sig utan om hot (som ingen av dem har upplevt uttalat).

Tp5 och Tp6 har båda erfarenhet av uttalade hot. De tolkar dock frågan på något skilda sätt.

Tp5 tror att om inte ”...eller att förstöra föremål” hade funnits med i frågans exempel, så hade hon uppfattat frågan som att den endast rörde hot om våld mot personer. Hon hade inte tänkt på hot om att ha sönder saker vilket är just det hon har erfarenhet av. Det var ett allvarligt hot som hon fortfarande minns nu flera år senare, men som hon alltså tror inte kommit med om det inte hade varit ett exempel.

För Tp6 blir det tvärt om. Hon hinner svara innan hon får exemplen och tolkar frågan som att inte endast röra hot om fysiskt våld. Hon tar upp hot som handlar om att hennes partner hotat med att sprida rykten om henne eller anmäla henne till polisen. För henne är det självklart att sådana situationer också ska räknas med och hon tycker det är viktigt.

”Det är inte det fysiska som är det värsta, det vänjer man sig vid, det är värre med de andra hoten.” (Tp6)

Om hon hade fått exempel upplästa hade hon sannolikt snävat ner sin tolkning av frågan. I hennes fall hade det dock endast påverkat frågan om hur många gånger det hänt eftersom hon även hade erfarenhet av hot om våld.

Precis som i expertgranskningen vill vi uppmärksamma risken med att ha exempel efter att själva frågan är ställd. Det kan leda till avbrott i intervjun. Detta förekom endast i ett fall i testet men det fallet var också den enda intervjun som genomfördes på telefon (där denna risk är mycket större än face-to-face). Om respondenten svarar innan exemplen kan de svara utifrån en annan bild av frågan än om exemplen skulle ha lästs upp (se ovan). Vi rekommenderar därför att ändra uppställningen på denna och liknande frågor.

	<p>Den här frågan är komplicerad och på samma sätt som på fråga 3 är frågan hur uttalat någonting måste vara för att det ska uppfattas som ett hot och räknas med i svaret. Vi tror att man måste acceptera att olika respondenter kommer hantera det på olika sätt. Dels tolkar de händelser på olika sätt, dels har de olika uppfattningar om vad som ska räknas med. En möjlig anpassning till problemet skulle även här vara att formulera frågan på ett sätt så att den mer fokuserade på känslan – ”känt dig hotad och blivit rädd”.</p>
5	<p>Ingen testperson hade några större problem med den här frågan. Det kom upp förslag om att SMS borde ingå i frågan eftersom det är ett vanligt sätt.</p> <p>Tp2, Tp5 och Tp6 svarade alla tre ja på frågan. De skiljer sig dock åt när det kommer till huruvida de i första hand tänker på trakasserier under tiden som relationen pågick eller om det i första hand är hur det var efter uppbrottet. Tp2 verkar tolka frågan som att det är efter uppbrottet som avses och hon har mycket erfarenhet av det. Tp5 och Tp6 däremot har endast erfarenhet av, och räknar med, trakasserier under tiden de var tillsammans med sin föröväre. Tp5 beskriver hur hon kunde få 20 samtal under en timme om hon inte svarade i telefonen på en gång och Tp6 hur hennes partner följe efter henne till en annan stad och smög på henne för att kontrollera att hon inte var otrogen.</p> <p>Möjligtvis skulle svaren från Tp1 (och Tp3) ändras om hon också hade tolkat frågan som att den avsåg även trakasserier medan de fortfarande hade ett förhållande.</p> <p>Tp5 reagerar på att ordet ”förföljt” är med i frågan och tycker att trakasserier bättre fångar vad hon ser som det allvarliga problemet (”förfölja” verkar tolkas bokstavligt, att någon fysiskt följer efter). Hon svarar ”ja” ändå men är inte säker på hur hon hade reagerat i en ordinarie telefonintervju.</p> <p><i>”Jag fastnade på ordet förföljt. Jag skulle vilja flytta bort det ordet och lägga det bland exemplen. Jag kände ju dagligen att jag blev trakasserad på ett eller annat sätt, bl.a. med telefonsamtal. Han ringde hela tiden för att kolla vad jag var, det var ju en form av trakasserier. Men när det står förföljt mig... .. på det sättet att han har stått i buskarna. Men trakasserat mig har han ju gjort.”(Tp5)</i></p> <p>Att flytta begreppet förföljt skulle sannolikt öppna upp för tolkningar som innefattar fler situationer. Huruvida det är en bra lösning beror därmed på vad frågan avser att fånga.</p>
6	<p>Testpersonerna hade ganska enkelt att svara på den här frågan, i båda riktningarna (Ja/ Nej). Detta är kanske inte så förvånande eftersom denna frågan syftar på tydliga händelser med liten tolkningsrymd. Likväl finns det även här gränsdragningar som kan vara svåra – t.ex. aktiviteter som initialt är lekfulla men som tycks byta karaktär (Tp 1 nedan svarade ”Ja” på frågan):</p> <p><i>”Alltså han har ju aldrig slagit mig, men däremot så var det sådär att</i></p>

	<p><i>när man skojbrottades med honom så slutade det alltid med att jag låg med ansiktet mot madrassen och kunde inte röra mer än ett lillfinger. Och ganska länge liksom.</i></p> <p><i>(Så att det inte var ett skojbråk längre?)</i></p> <p><i>Så att det inte var ett dugg skojigt och det kändes på ett sätt som att det var en markering: 'Testa inte för att...' Och han var ju mycket starkare än vad jag är. Men det där har jag haft lite svårt att veta om det klassas som våld liksom. Men jag tycker det är bra att det är med. Jag tycker det är skönt att det kommer upp.</i></p> <p><i>(Nej, det finns väl inget facit var gränsen går för vad som är våld. Men du upplevde det här som...)</i></p> <p><i>Ja, det var ju väldigt obehagligt. Och det var ju så att det urartade alltid. Och jag vet att jag uttryckte det till honom att jag tyckte det var jobbigt, för det fick mig att känna mig så oerhört chanslös. Men det slutade ju inte. Han var alltid tvungen att vinna och vinna just på det sättet. Och det är ju läskigt när det är fysiskt och det blir ju extremt påtagligt att jag har ingen chans. Och det är ju en ganska obehaglig insikt. Det gör ganska mycket liksom... Och sen så var jag inte rädd att han skulle slå mig, det kändes inte så. Ibland önskade jag att han skulle göra det så att det skulle bli mer konkret." (Tp 1)</i></p> <p>När Tp6 får frågan låter hon mer tveksam än vad hon gjort på tidigare frågor, men svara ändå tydligt "ja". På frågan vad hennes tveksamhet beror på uttrycker hon att de många olika sakerna i frågan gör att hon måste tänka efter och det väcker många jobbiga minnen.</p> <p>Tp5 är angelägen om att få fram att det är en viktig fråga, och att det har ett stort värde att även ta upp våld som inte är så grovt. Om hon hade fått frågan om hon blivit slagen av sin partner hade hon nog svarat "nej" eftersom hennes erfarenheter inte stämmer med den bild hon haft av vad kvinnomisshandel är. Men när hon får frågan ställd på det här sättet så blir det uppenbart att hon har blivit utsatt för våld.</p> <p>Samtidigt som det kan innebära problem att en fråga innehåller ett stort antal aspekter/ exempel uppfattar vi det, utifrån testpersonernas reaktioner, som att fördelarna överväger i det här fallet. Vi rekommenderar inte några förändringar av frågan.</p>
7	<p>När Tp5 får fråga 7 blir hon väldigt funderad. Hon tycker att hon redan har svarat på det här på den föregående frågan.</p> <p><i>"Jag funderar på om den ens är relevant. Man har ju redan haft den förra frågan. Jag fick ju ont av örfilen och de hårda tagen också liksom.</i></p> <p><i>(Du tycker att de överlappar ganska mycket?)</i></p> <p><i>Jag tycker att de överlappar för mycket." (Tp5)</i></p> <p>Hon menar att det blir problematiskt att gradera våldet på det här sättet och att de erfarenheter hon har räknat med på den föregående frågan förminskas.</p>

"Om man ska gradera det så tycker jag att man ska göra det på ett annat sätt än att det ska ha gjort ont. För det gjorde ju ont med örfulen också." (Tp5)

Tp6 reagerar också på frågan och menar att delen med att blivit skadad med föremål bör vara en egen fråga. Den typen av våld ligger på en helt annan nivå.

"Jag tycker föremål borde vara i en egen fråga för det är... Det är väldigt allvarligt när det blir med föremål.

(Menar du att det blir en annan grovhetsnivå liksom?)

Ja, ja. /.../ När de slår en med knytnävar och så, det är ju jättehemskt på sitt sätt, men när de börjar använd tillhyggen det är ju då det börjar bli farligt.

(Vad kan det vara för föremål. Vad tycker du man kulle ha med om man skulle ha exempel?)

Det kan ju vara väldigt olika såklart, men min pojkvän han använde ju skärp och kniv, så... Jag vet inte mer. Vad som är vanligt. De brukar väl ta det som är hårt."

Vi uppfattar reaktionerna från både Tp5 och Tp6 som viktiga att fundera över. Eventuellt behövs inte förtydligandet med att man ska ha blivit skadad eller att det ska ha gjort ont. Det kan bli förvirrande i förhållande till den tidigare frågan. De exempel på händelser som ges är tillräckliga för att markera att frågan handlar om ett annat typ av våld än på frågan innan.

Att separera ut exemplet om att skadas med föremål skulle dock inte nödvändigtvis innebära en förbättring av formuläret för de flesta respondenter eftersom det leder till fler frågor och längre tid.

7c (följdfrågan om vård)

Från att på nästan varje fråga låta väldigt bestämd på alla svar låter Tp2 helt plötsligt lite tveksam. Hon blir osäker för att den enda gången hon sökte vård var det kanske inte främst för att hon behövde vård av sina skador. Istället handlade det om att hon ville dokumentera skadorna eftersom hon tänkte att hon skulle anmäla sin förövare. Tidigare hade hon fått allvarligare skador, men då valt att inte söka vård.

"Jag fick en spark här mitt i solarplexus och det gör ju väldigt ont, och det gör ont väldigt länge efteråt. Men det syns ju inte och man söker inte vård för man vet att det går över." (Tp2)

"En gång så kunde jag inte äta eller tugga på en vecka. Men det syntes ju liksom inte." (Tp2)

Att fråga om man sökt vård blir utifrån Tp2:s svar inte ett bra mått på hur allvarligt skadad man blivit eller hur allvarligt våldet var. Hon tolkar frågan som att handlar just om kontakt med vården och inte hur allvarliga skador man fått, men tycker att formuleringen kan renodlas för att bli tydligare.

8	<p>Fråga 8 skapar tveksamhet hos flera av testpersonerna. Formuleringen är uppenbarligen vag vilket leder till varierande tolkningar. För några innebär ”mot din vilja” att man i stort sett ska ha blivit tvingad, även om det inte behöver handla om hot om våld. Man ska inte riktigt haft möjlighet att säga ”nej”. Medan andra tolkar in att det även kan handla om ”att ställa upp” och att man inte riktigt orkar med tjafset som man vet kommer om man inte gör det.</p> <p>Tp1 och Tp3 har relativt liknande erfarenheter. De har båda upplevt att det blivit tjafs och bråk om de inte haft tillräckligt mycket sex, men inte blivit tvingade till att ställa upp. De är båda två också tveksamma hur de ska svara på frågan</p> <p><i>”Men jag skulle inte säga att han tvingade sig på mig. /.../ det var väl så att jag kunde inte säga nej för då... Jag vet att jag sa ifrån några gånger och då blir det stora konflikter och då sluta man med det, att säga nej. Och så ligger man lite för husfriden skull. Men det är jättesvårt att säga då, för han har kanske inte gjort det medvetet.”(Tp1)</i></p> <p><i>”Inte på det sättet... Med henne var det ju så, också en sån här grej att om man inte hade sex tillräckligt ofta så blev det också jävligt dålig stämning och bråk. I början... det var en period då jag kände mig tvingad att ha sex oftare än jag ville ha för annars blev det väldigt mycket bråk. Hon ställde till med massa skit om inte saker var som hon ville. På sätt och vis är väl svaret ”Ja” på den frågan men jag har aldrig blivit fysiskt tvingad eller våldtagen. Utan bara ett krav, en press.”(Tp3)</i></p> <p>Tp2 som har erfarenhet av grövre övergrepp beskriver också på ett liknande sätt att det inte behöver finnas ett aktivt hot för att man ställer upp på sex mot sin vilja.</p> <p><i>”Just sex är ju en väldigt känslö... Jag menar att jag tror inte att det alltid behövs hot eller... Alltså för även om man inte... I mitt fall så var det att jag ville ha hans... Jag ville så gärna bli accepterad av honom, så han behövde inte hota mig liksom. /.../ Och då blir det att man ställer upp, för man vill bli accepterad, jag ville känna mig attraktiv. Så då gör man konstiga saker också för att man inte vill vara dålig i sängen.”(Tp2)</i></p> <p>Tp5 menar att det har stor betydelse om man får frågan när man är i relationen eller efter att man har gått vidare. Det är svårt att definiera händelser som att de är mot ens vilja när man är mitt i det, men möjligt senare när man har fått perspektiv.</p> <p><i>”Idag kan jag ju säga att det var mot min vilja, men då så... På frågan om hur många gånger – som jag ju vet kommer – alltså... För riktigt mot min vilja så att jag låg och grät under honom det kanske skedde två gånger, men 300 gånger om året så kände jag ju att jag inte ville men ställde upp.”(Tp5)</i></p> <p>Tp6 tycker först att frågan handlar om någonting mer än att bara ”ställa upp”.</p> <p><i>”Om man gör det fast att man inte riktigt har lust... ställer upp fast att man inte riktigt orkar. Jag tycker inte riktigt det räknas som att man gör det mot sin vilja, för man hade kunnat säga nej om man hade velat</i></p>
---	--

	<p><i>det.” (Tp6)</i></p> <p>När hon sedan får höra även fråga 9 som beskriver ett grövre sexuellt övergrepp blir det dock annorlunda. Då ändras delvis betydelsen av den första frågan.</p> <p><i>”Alltså i min relation så blev jag ju våldtagen och sedan efter det då sa jag ju inte ifrån för då visste jag ju att jag ändå skulle bli tvingad. Men det var ju fortfarande ingenting som jag ville även om jag inte sa ifrån. Och det är kanske viktigt att det kommer med.” (Tp6)</i>(Se även avsnittet ovan om frågeordning)</p> <p>Sannolikt kommer det variera stort mellan olika respondenter hur man tolkar frågan, vad som inbegrips i ”mot sin vilja”, och tolkningen av resultaten kommer därmed bli svåra. Vi menar inte att frågan ska tas bort och inte heller att den formuleras om, dock att man är medveten om problematiken när slutsatser dras från resultaten.</p>
9	<p>Den här frågan är tydligare för respondenterna. Den beskriver grövre sexuella övergrepp och det blir då lättare att avgöra om man varit med om det eller inte. Tp1 och Tp3 som varit tveksamma och osäkra på fråga 8 svara ”nej” på den här frågan utan att tveka. Tp5 och Tp6 har båda erfarenheter som de sedan tidigare definierat som våldtäkt och har inga problem att passa in det i frågeformuleringen. Den enda som uttrycker osäkerhet är Tp2. Hon tar upp händelser som hon menar inte var beroende av uttalade hot. Men eftersom det kändes som grova kränkningar så funderar hon ändå på om hon skulle räkna med det i svaret på fråga 9.</p> <p><i>”Så jag har ju fått vara med hans kompisar också, för i hans kretsar så var det mycket sexfester och så. Det var inget jag ville men det var inget hot eller så. Det var inte så att han sa att om du inte är med de här två killarna samtidigt så... Utan det var bara att det ska du göra och så var det inget mer med det. Det kunde vara typ 'kom jag ska kissa på dig' på det sättet kunde det vara.” (Tp2)</i></p> <p>Hon menar att om fråga 9 kommit först så hade hon sannolikt svarat ja, men nu visste hon ju att hon hade kunnat räkna med det i en tidigare fråga (se avsnittet ovan om frågeordningens betydelse).</p> <p>På samma sätt som rörande relationen mellan fråga 6 och 7 så vänder sig Tp5 mot att övergrepp graderas på det här sättet. Hon menar att det är viktigt att markera att alla övergrepp är allvarliga och att skilja på det i olika frågor på det här sättet kan sända ut tveksamma signaler.</p> <p><i>” Alltså någon form av gradering gör man ju, och det känns inte bra. För övergrepp är ju övergrepp oavsett på vilket sett det har skett.” (Tp5)</i></p> <p>Vi rekommenderar inte att de två frågorna om sexuella övergrepp slås samman för att undvika den gradering som Tp5 pratar om, men vill ändå förmedla hennes reaktion. Övriga testpersoner ställer sig positiva till de två frågorna. Att slå ihop frågorna skulle sannolikt innebära både mättekniska, teoretiska och etiska problem. Det är</p>

	dock värt att fundera på om frågorna skulle byta ordning.
10	<p>Tp1 har vissa svårigheter med frågan. Hon känner sig osäker på den oro som hon känt omfattas av frågan formulering. Hon oroade sig över att träffa honom och att han skulle dyka upp, men hon var inte orolig att han skulle göra någonting.</p> <p><i>”Oron var ju att han kunde dyka upp och det kändes hotfullt, men samtidigt vet jag inte... jag var ju inte orolig för att han skulle dyka upp och bli våldsam, det tror jag inte i alla fall.” ”Jag var ju rädd för att träffa honom över huvud taget.” (Tp1)</i></p> <p>Hon tror dock att i den ordinarie undersökningen hade hon svarat nej, då hade hon inte tagit sig tid att tänka efter och då skulle hon inte ha sett på det på det här sättet.</p> <p>Tp2 är den som tydligast svarar ”ja” på frågan och som starkast beskriver den oro hon fortfarande känner.</p> <p><i>”Jag är ju ständigt livrädd att han ska dyka upp. /.../ Alltså jag tittar ju på andra bilar och håller koll hela tiden. Nu kan jag ju ändå sitta såhär (vid fönstret), förut var jag bara på baksidan. Jag har ju fått byta bil också, och jag hade den inte registrerad på mig förut innan jag hade skyddade personuppgifter. /.../ Jag är egentligen bara avslappnad när vi är utomlands.” (Tp2)</i></p> <p>Hon har dock svårt först att greppa frågan. Hon måste få den uppläst flera gånger för att det ska bli tydligt för henne vad den innebär.</p> <p>Även Tp5 har svårt att uppfatta hela frågan när hon får den uppläst för sig. Hon tar pappret från intervjuaren och läser igenom den på egen hand flera gånger.</p> <p>Efter att hon förstått frågan kommenterar hon att det blir märkligt att ställa den till dem som redan svarat att de blivit utsatta det senaste året. Att då få frågan om man har oroat sig för just det kan upplevas som att intervjuaren inte har varit lyhörd för det som man har berättat.</p> <p>Vi rekommenderar att frågan skrivs om så att den blir kortare och tydligare. Det bör också utredas om det är möjligt och om det har ett värde att filtrera frågan så att den inte ställs till de respondenter som rapporterat att de blivit utsatta det senaste året.</p>
11	<p>Ingen av testpersonerna uttrycker något problem med att tolka och förstå frågan. Det är endast Tp2 som varit i kontakt med polisen och hon har också anmält sin föröware.</p> <p>De reaktioner som kommer är mer att det känns lite märkligt att få frågan. Både Tp2 och Tp3 har svarat ”ja” på några av frågorna 2-9, men samtidigt ser de inte riktigt på det som de utsatts för som brott. Det har då heller inte varit aktuellt att kontakta polisen.</p> <p><i>”Jag tänkte inte på det i juridisk mening, jag tänkte på att han betedde sig illa mot mig. Jag tänkte nog aldrig på om det var ett brott eller</i></p>

	<p><i>inte.” (Tp1)</i></p> <p><i>”När man hör det här så låter det mycket allvarligare. Jag skulle inte kunnat ha anmält henne för någonting egentligen”. (Tp3)</i></p> <p>De har dock möjlighet att uttrycka detta i nästa fråga.</p> <p>11B</p> <p>Några av testpersonerna svarar spontant på frågan och några vill ha exempel. Av de som svarar spontant anges ofta flera anledningar trots att frågeformuleringen efterfrågar det <i>främsta</i> skälet. Den typen av svar kan orsaka problem för intervjuarna – de måste då avbryta respondenten och be dem välja ett skäl. Det kan också vara svårt att hålla isär vad som är ett och vad som är flera skäl. I valet av hur frågan ska struktureras bör man således ta hänsyn till att det nuvarande ”öppna upplägget” sannolikt kommer innebära svårigheter i intervjusituationen. Samtidigt finns det allvarliga problem med att från början läsa upp svarsalternativen. Ett sådant upplägg skulle sannolikt leda till en överskattning av de första och de sista alternativen eftersom respondenter ofta väljer det första alternativ som stämmer någorlunda eller endast minns det sista som de hörde. En lösning på det skulle vara att ha en introducerande mening till frågan: Jag kommer nu läsa upp ett antal alternativ...</p>
12	<p>Testpersonerna verkar inte ha några problem att tolka och förstå frågan. Det som kan vara problem är att man inte riktigt minns eller kommer att tänka på olika kontakter med vården. Tp6 t.ex. svarar först ”nej” men det kommer fram i senare frågor att hon sökt sig till ungdomsmottagningen. Hon kom inte att tänka på det när hon fick fråga 12, men menar sen att det kanske skulle räknas med.</p> <p>Det kan också finnas vissa oklarheter vad som räknas som vård.</p> <p><i>”Jag går ju fortfarande i terapi. Räknas det till sjukvården?”</i></p> <p><i>(Jag vet inte. Vad hade du svarat?)</i></p> <p><i>Jag hade nog svarat att jag hade vänt mig till en terapeut efteråt.</i></p> <p><i>(Du hade sagt så. Och om intervjuaren då hade sagt: Jag måste be dig svara ja eller nej på den här frågan.)</i></p> <p><i>Då hade jag sagt nej. För jag har ju... I och för sig universitetshälsan kontaktade jag ju, det kanske räknas till sjukvården.” (Tp1)</i></p> <p>För Tp5 är det mer självklart att terapi ska räknas med. Hon kontaktade ungdomsmottagningen för att hon efter att hon lämnat relationen ville ha kontakt med en psykolog och svarar därför ”ja” på frågan utan att tveka.</p> <p>Skillnaden mellan den terapi som Tp5 sökt och fått och den terapi som Tp1 fortfarande får är att Tp5 fick sin hjälp genom landstinget och Tp1 finansierar det på egen hand.</p> <p>Ytterligare problem som uppkom i en testintervju var att ”sjukvården” i fråga 12 fick representera en rad olika stödaktörer. Tp6 svarar spontant ”nej” och fortsätter sedan berätta att hon inte ser något värde i att kontakta kvinnojourer eller socialtjänsten, de hjälper henne ändå inte. Hon räknar således in de aktörer som är</p>

	<p>med i senare frågor redan på fråga 12. I det här fallet leder det inte till något fel eftersom hennes svar ändå är ”nej”. Det är dock möjligt att hon hade svarat ja på fråga 12 om hon hade haft kontakt med en kvinnojour.</p> <p>Även här kan en gemensam introduktion till frågorna vara en lösning. Genom att tydliggöra för respondenten att det följer en rad frågor med liknande innehåll fokusera de mer på detaljerna i varje enskild fråga, det blir också lättare att förtydliga att det är just de händelser som framkommit tidigare i intervjun som avses:</p> <p>”Du har ju svarat ”ja” på någon/ några av de frågor som jag ställt hittills i intervjun. Nu kommer några frågor om du vänt dig någonsans för att få hjälp p.g.a. av de händelser som du berättat om. Jag vill att du svarar på varje enskild fråga.”</p>
13	<p>Tp6 svarar nej på frågan, men i en annan del av intervju framkommer det att hon varit i kontakt med socialtjänsten för att få hjälp med boende efter att hon lämnat sin misshandlande pojkvän. Hon verkar dock inte komma att tänka på det när hon får den här frågan.</p> <p>Att respondenterna glömmer bort saker som de senare kommer på, eller att de ändrar sina tolkningar och vill lägga till saker kommer sannolikt att ske. En lösning är att ha en fråga på slutet av intervjun om det är någonting man vill lägga till. En sådan fråga kan också vara bra för ed respondenter som har ”relevanta” erfarenheter men som inte tycker att de passat in på någon av frågorna. Dels kan det det sannolikt kännas bättre för dem att få berätta om det, dels blir det en lärdom för er/ oss som frågeställare vad som saknas inför kommande datainsamlingar. En sådan fråga innebär dock extra jobb för intervjuare samt i bearbetningen av materialet.</p>
14	Se fråga 12 och 13.
15	<p>Även här svarar Tp6 spontant ”nej”. Hon förtydligar dock att hon har haft kontakt med olika organisationer senare. Det var dock inte i direkt anslutning till relationen och hon tänker därför att det inte är vad som avses med frågan.</p> <p>Även Tp2 vill spontant svara ”nej” på frågan, men hejdar sig och tänker efter.</p> <p><i>”Alltså soc har så många förgreningar så det känns som att nästan allt går in där, det är familjerätten, barnenheten, kvinnofridsteamet och alltså de som har hand om umgänget. Och sen så har jag ju haft kontakt med Skatteverket för skyddade uppgifter, och försäkringskassan. /.../ Ja, och i varje som jag räknar upp... Det är väl typ 10 olika myndigheter som jag har haft kontakt med, samtidigt som att hjärnan är i chock. /.../ Jag tänkte inte på dem först.”(Tp2)</i></p> <p>Kanske hade det förenklats för henne om frågan innehållit exempel</p>

	på möjliga myndigheter.
16	<p>Tp 2 svarar ”ja” på frågan och radar upp saker som hon hade önskat skulle fungera på ett annat sätt: kontaktförbud, att polisen hade tagit hennes uppgifter på större allvar, att man hade tagit barnets behov på större allvar och att hon hade kunnat få mer stöd. Tp 2:s beskrivning visar att hon förstått frågan enligt den intention som finns.</p> <p>Tp5, däremot, ber att få frågan upprepad, svarar sedan ”Ja” men tolkar frågan som att hon ska svara ja för att hon aktivt valt bort att söka stöd fast att hon hade behövt. Tp 5 missförstår alltså frågan. Det är svårt att avgöra hur stor risken för missförstånd är på denna fråga men möjligen innehåller den för mycket information – för många exempel (vård, skydd etc) i samma fråga.</p>

8. Sammanfattande avslutning

Det viktigaste och allvarigaste problemet som framkommit i testet och som var ett välkänt problem redan innan är att det kommer bli svårt att få urvalspersoner med erfarenhet av våld i parrelationer att delta i undersökningen. Bortfall är generellt ett stort problem, men det blir sannolikt extra allvarligt i den här typen av studier där urvalspersoner ombuds berättar om väldigt känsliga erfarenheter. Framför allt är det svårt för de som lever i en destruktiv relation under tiden för undersökningen. Det kan handla om att man inte definierar sina erfarenheter som våld eller som kränkande p.g.a. en normalisering, om att personerna känner skam och inte vill berätta om eller erkänna för sig själva vad de är med om, och de kan vara rädda för repressalier från sin partner om de bli upptäckta.

Det finns självklart dock också mycket som kan förbättras i blanketten för att få en så bra kvalitet som möjligt på den data som samlas in dels genom att frågorna tolkas på det sätt som avsetts, dels genom att respondenterna blir motiverade att avge svar av hög kvalitet. En av de viktigaste frågorna att ställning till är om frågorna (fråga 2, 3, 4, 5, 8 och 9) gäller både explicita och implicita handlingar. Testpersonerna uttrycker en stor osäkerhet kring detta och det kommer sannolikt fungera på samma sätt i telefonintervjuerna. Osäkerheten innebär dels ett obehag för respondenterna, dels att intervjuerna kommer fördröjas och bli besvärliga då intervjuerna måste svara på följdfrågor om hur frågorna ska tolkas. Det innebär också problem i tolkningen av resultaten då det inte går att veta vad svaren motsvarar. Oavsett om ni vill att det implicita ska inkluderas eller inte så bör frågorna förtydligas utifrån den här aspekten. Det behöver dock självklart inte vara på samma sätt i samtliga av de aktuella frågorna.

Testet har i det stora hela varit väldigt rikt - intervjuerna har bidragit mycket kring förståelsen för hur frågorna fungerar och som det framgår ovan finns det många aspekter att fundera på. I vissa fall är resultaten från de olika intervjuerna inte förenliga med varandra och det är då inte alltid möjligt för oss att komma med några rekommendationer kring hur problemet ska hanteras. Kring flera av frågorna handlar det också om att

man måste ta ett steg tillbaka och fundera på vad det är som frågan avser att fånga. Om ni gör förändringar utifrån testresultaten som ni vill att vi går igenom får ni gärna höra av er.

Lycka till med undersökningen!

Bilaga 4.

Tabeller över redovisningsgruppernas storlek (n) och skattad populationsstorlek (N) i NTU 2013, samt beräkning av statistisk säkerhet

Tabell 1. Antal individer som medverkat i frågeavsnittet om brott i nära relationer i NTU 2013 och populationsstorlekar för redovisningsgrupperna.

Redovisningsgrupp	Antal individer i undersökningsmaterialet (n)	Antal individer i populationen (N)
SAMTLIGA, 16–79 år	12 534	7 301 171
Män	6 055	3 685 540
Kvinnor	6 479	3 615 631
Ålder		
16–19 år	1 177	531 128
20–24 år	1 452	640 627
25–34 år	1 953	1 149 180
35–44 år	1 526	1 204 410
45–54 år	1 732	1 224 388
55–64 år	1 767	1 161 679
65–74 år	1 759	1 062 591
75–79 år	1 168	327 168
Män		
16–19 år	593	280 078
20–24 år	728	334 747
25–34 år	948	573 938
35–44 år	739	610 643
45–54 år	805	602 780
55–64 år	878	616 119
65–74 år	837	521 881
75–79 år	527	145 354
Kvinnor		
16–19 år	584	251 050
20–24 år	724	305 880
25–34 år	1 005	575 242
35–44 år	787	593 766
45–54 år	927	621 610
55–64 år	889	545 560
65–74 år	922	540 709
75–79 år	641	181 814
Svensk/utländsk bakgrund		
Svenskfödda med		
– båda/en förälder inrikesfödd(a)	10 640	5 809 621
– båda föräldrarna utrikesfödda	489	263 448
Utrikesfödda	1 405	1 228 103
Utbildning (högsta) ¹		
Förgymnasial	3 034	1 553 680
Gymnasial	5 241	3 064 578
Eftergymnasial	4 055	2 585 685

Redovisningsgrupp	Antal individer i undersökningsmaterialet (n)	Antal individer i populationen (N)
Familjetyp ²		
Sammanboende		
–utan barn	5 142	2 903 119
–med barn	2 276	1 576 428
Ensamstående		
–utan barn	4 599	2 447 162
–med barn	465	336 899
Bostadstyp ³		
Småhus	7 328	4 145 763
Flerfamiljshus	5 101	3 096 873
Boendeort		
Storstad	3 912	2 745 070
Större stad	4 731	2 654 195
Mindre stad/landsbygd	3 891	1 901 906

¹ Bortfallet i frågan om högsta utbildning är 204 individer, vilket även genererar ett bortfall när siffrorna räknas upp på populationsnivå.

² Bortfallet i frågan om familjetyp är 52 individer, vilket även genererar ett bortfall när siffrorna räknas upp på populationsnivå.

³ Bortfallet i frågan om bostadstyp är 105 individer, vilket även genererar ett bortfall när siffrorna räknas upp på populationsnivå.

Om tabellen och statistisk säkerhet

Statistiken i denna rapport bygger på ett urval av den svenska befolkningen. Eftersom detta urval är slumpmässigt är det möjligt att med hjälp av statistisk teori uppskatta hur stor osäkerheten är för varje skattning. Något förenklat beror osäkerheten dels på hur proportionen är bland de svarande, dels på hur många som har svarat. Genom tabell 2 är det möjligt att ta fram ett grovt osäkerhetsintervall över hur säker skattningen är. Man kan säga att om två intervall *inte* överlappar varandra är skillnaden mellan skattningarna statistiskt säkerställd. Skillnaden beror då inte på slumpen som uppstår på grund av att urvalet är slumpmässigt.

Hur tolkas tabellen?

Tabellen redogör för ett grovt sätt att beräkna skattningarnas osäkerhet. Att tabellen redogör halva osäkerhetsintervallet innebär att värdet i tabellen både dras ifrån skattningen, för att erhålla värdet för den nedre gränsen i intervallet, och läggs till skattningen, för att erhålla värdet för *den övre gränsen* i intervallet.

Exempel: Utsatthet för brott i nära relationer under 2012 är högre bland boende i storstäder än bland boende i mindre städer och på landsbygd.

Tabell 2. Uppskattning av skattningarnas osäkerhet för olika procenttal och urvalsstorlekar. Halva intervall.

Antal svarande personer	Andel i procent									
	5 95	10 90	15 85	20 80	25 75	30 70	35 65	40 60	45 55	50
25	8.5	11.8	14.0	15.7	17.0	18.0	18.7	19.2	19.5	19.6
50	6.0	8.3	9.9	11.1	12.0	12.7	13.2	13.6	13.8	13.9
75	4.9	6.8	8.1	9.1	9.8	10.4	10.8	11.1	11.3	11.3
100	4.3	5.9	7.0	7.8	8.5	9.0	9.3	9.6	9.8	9.8
150	3.5	4.8	5.7	6.4	6.9	7.3	7.6	7.8	8.0	8.0
200	3.0	4.2	4.9	5.5	6.0	6.4	6.6	6.8	6.9	6.9
300	2.5	3.4	4.0	4.5	4.9	5.2	5.4	5.5	5.6	5.7
400	2.1	2.9	3.5	3.9	4.2	4.5	4.7	4.8	4.9	4.9
500	1.9	2.6	3.1	3.5	3.8	4.0	4.2	4.3	4.4	4.4
600	1.7	2.4	2.9	3.2	3.5	3.7	3.8	3.9	4.0	4.0
700	1.6	2.2	2.6	3.0	3.2	3.4	3.5	3.6	3.7	3.7
800	1.5	2.1	2.5	2.8	3.0	3.2	3.3	3.4	3.4	3.5
900	1.4	2.0	2.3	2.6	2.8	3.0	3.1	3.2	3.3	3.3
1 000	1.4	1.9	2.2	2.5	2.7	2.8	3.0	3.0	3.1	3.1
1 500	1.1	1.5	1.8	2.0	2.2	2.3	2.4	2.5	2.5	2.5
2 000	1.0	1.3	1.6	1.8	1.9	2.0	2.1	2.1	2.2	2.2
2 500	0.9	1.2	1.4	1.6	1.7	1.8	1.9	1.9	2.0	2.0
3 000	0.8	1.1	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.8	1.8
3 500	0.7	1.0	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.6	1.6	1.7
4 000	0.7	0.9	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.5	1.5	1.5
4 500	0.6	0.9	1.0	1.2	1.3	1.3	1.4	1.4	1.5	1.5
5 000	0.6	0.8	1.0	1.1	1.2	1.3	1.3	1.4	1.4	1.4
5 500	0.6	0.8	0.9	1.1	1.1	1.2	1.3	1.3	1.3	1.3
6 000	0.6	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	1.2	1.2	1.3	1.3
6 500	0.5	0.7	0.9	1.0	1.1	1.1	1.2	1.2	1.2	1.2
7 000	0.5	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2
7 500	0.5	0.7	0.8	0.9	1.0	1.0	1.1	1.1	1.1	1.1
8 000	0.5	0.7	0.8	0.9	0.9	1.0	1.0	1.1	1.1	1.1
8 500	0.5	0.6	0.8	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.1	1.1
9 000	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0
9 500	0.4	0.6	0.7	0.8	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0
10 000	0.4	0.6	0.7	0.8	0.8	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0
15 000	0.3	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8
20 000	0.3	0.4	0.5	0.6	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7

Resultaten visar att personer som bor i någon av de tre storstadsregionerna i Sverige i högre utsträckning blev utsatta för brott i nära relationer under 2012 än boende i mindre städer och på landsbygden (7,3 jämfört med 5,7 procent). För att beräkna osäkerheten för skattningarna använder du tabellen. Gruppen boende i storstäder representeras i urvalet av 3 912 personer (se tabell 1 i denna bilaga) och andelen utsatta är som nämnts 7,3 procent.

Det första steget är att avrunda antalet svarande personer (det vill säga 3 912) ner till närmaste antal svarande personer i tabellen (vilket är 3 500). Därefter avrundas procenttalet till närmaste andel i procent i tabellen (vilket är 5 %). I rutan för antal svarande personer = 3 500 och andel i procent = 5 står 0,7. Beräkningen (7,3 procent plus/minus 0,7) ger ett osäkerhetsintervall mellan 6,6 och 8,0 procent. Motsvarande uträkning för boende i mindre städer och på landsbygden ger ett osäkerhetsintervall mellan 5,0 och 6,4 procent. Osäkerhetsintervallen 5,0–6,4 procent och 6,6–8,0 procent överlappar inte varandra, vilket innebär att skillnaden är statistiskt säkerställd.

Tabell 3. Exempel på uträkning av osäkerhetsintervall.

	Boende i storstäder	Boende i mindre städer/landsbygden
Andel utsatta	7,3	5,7
avrundas till närmaste andel i tabellen	5,0	5,0
Antal svarande personer	3 912	3 891
avrundas ned till	3 500	3 500
Halva osäkerhetsintervallets storlek (enligt tabellen)	0,7	0,7
Osäkerhetsintervall (andelen +/- halva intervallet)	6,6–8,0	5,0–6,4

Bilaga 5.

Tabeller för utsatthet under 2012

Här redovisas tabeller för människors utsatthet under 2012 för respektive brottstyp. Eftersom antalet svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda samt antalet ensamstående med barn är mycket litet i materialet, redovisas inte dessa variabler för kvinnor och män separat.

Tabell 1. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och ålder.

	Kvinnor				Män			
	16-24	25-44	45-64	65-79	16-24	25-44	45-64	65-79
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	12,1	8,7	5,9	2,1	7,9	9,3	5,7	2,6
Utsatta för ...								
Kränkningar	8,4	6,8	4,6	2,0	3,8	6,5	4,6	2,3
Försök att inskränka friheten	7,1	2,7	1,0	0,5	4,5	3,2	1,6	0,7
Hot	3,7	2,3	1,3	0,2	0,7	0,9	0,7	0,5
Trakasserier	2,6	2,0	1,4	-	1,5	1,3	0,9	0,1
Misshandel	4,4	2,5	1,1	0,3	2,6	3,0	1,0	0,6
Grov misshandel	1,1	0,7	0,2	0,1	1,0	0,9	0,2	0,2
Sexualbrott	1,2	0,7	0,4	0,1	0,2	0,4	-	0,1
Grovt sexualbrott	1,0	0,4	0,1	-	0,3	0,2	-	-

(-) Ingen person har uppgett utsatthet för brottet.

Tabell 2. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för typ av familjerelation.

	Sammanboende utan barn	Sammanboende med barn	Ensamstående utan barn	Ensamstående med barn
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	5,3	6,6	7,8	13,2
Utsatta för ...				
Kränkningar	3,9	5,5	5,3	10,4
Försök att inskränka friheten	1,5	1,1	4,1	4,7
Hot	0,7	0,6	1,9	4,6
Trakasserier	0,6	0,3	1,9	6,2
Misshandel	1,2	1,4	2,6	4,4
Grov misshandel	0,2	0,3	0,8	2,2
Sexualbrott	0,2	0,1	0,6	1,0
Grovt sexualbrott	0,1	-	0,4	0,8

(-) Ingen person har uppgett utsatthet för brottet.

Tabell 3. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och utbildning.

	Kvinnor			Män		
	För-gymnasial	Gymnasial	Efter-gymnasial	För-gymnasial	Gymnasial	Efter-gymnasial
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	8,4	7,2	6,0	5,3	7,1	7,1
Utsatta för ...						
Kränkningar	6,2	5,3	5,1	3,2	4,9	5,5
Försök att inskränka friheten	4,5	2,7	1,0	2,7	2,7	1,8
Hot	2,5	2,1	1,2	0,5	0,7	0,9
Trakasserier	1,9	1,8	1,0	0,7	1,3	0,7
Misshandel	2,8	2,2	1,1	2,0	1,9	1,6
Grov misshandel	0,6	0,6	0,4	0,7	0,6	0,3
Sexualbrott	0,8	0,5	0,4	0,1	0,2	0,2
Grovt sexualbrott	0,7	0,4	0,2	0,1	0,1	-

(-) Ingen person har uppgett utsatthet för brottet.

Tabell 4. Andel av befolkningen som inte har möjlighet att skaffa fram 15 000 kr inom en vecka. Särredovisning för kön och utsatthet för olika typer av brott under 2012.

	Kvinnor	Män
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	24,9	12,8
Utsatta för ...		
Kränkningar	24,3	12,8
Försök att inskränka friheten	36,8	19,2
Hot	38,6	10,8
Trakasserier	37,5	22,3
Misshandel	37,0	15,6
Grov misshandel	48,8	26,1
Sexualbrott	25,1	25,6
Grovt sexualbrott	32,1	-

(-) Ingen person utsatt för brottet har uppgett att de inte har möjlighet att skaffa fram 15 000 kr inom en vecka.

Tabell 5. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och typ av boende.

	Kvinnor		Män	
	Småhus	Flerfamiljshus	Småhus	Flerfamiljshus
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	5,5	8,7	5,7	7,9
Utsatta för ...				
Kränkningar	4,3	6,7	4,0	5,6
Försök att inskränka friheten	1,6	3,4	1,6	3,5
Hot	1,1	2,6	0,5	1,1
Trakasserier	0,8	2,4	0,6	1,5
Misshandel	1,0	2,9	1,4	2,5
Grov misshandel	0,2	0,8	0,3	0,9
Sexualbrott	0,4	0,7	0,1	0,3
Grovt sexualbrott	0,2	0,4	0,0	0,2

Tabell 6. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och boendeort.

	Kvinnor			Män		
	Boende i storstäder	Boende i andra större städer	Boende i mindre städer/ landsbygd	Boende i storstäder	Boende i andra större städer	Boende i mindre städer/ landsbygd
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	6,8	7,9	5,9	7,8	6,5	5,4
Utsatta för ...						
Kränkningar	5,0	6,4	4,7	5,7	4,5	3,5
Försök att inskränka friheten	2,2	3,2	1,7	2,5	2,5	2,2
Hot	1,6	2,3	1,3	0,9	0,7	0,4
Trakasserier	1,2	1,7	1,7	1,0	1,1	0,8
Misshandel	2,0	2,2	1,3	2,5	1,6	1,1
Grov misshandel	0,4	0,7	0,3	0,8	0,5	0,3
Sexualbrott	0,3	0,9	0,4	0,4	0,0	0,1
Grovt sexualbrott	0,2	0,6	0,2	0,2	0,1	-

(-) Ingen person har uppgett utsatthet för brottet.

Tabell 7. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för svensk/utländsk bakgrund.

	Svenskfödd med båda/en förälder inrikesfödd(a)	Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödd(a)	Utrikesfödda
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	6,7	9,0	6,8
Utsatta för ...			
Kränkningar	5,1	6,3	4,5
Försök att inskränka friheten	2,4	3,7	2,2
Hot	1,3	1,8	1,2
Trakasserier	1,2	2,2	1,1
Misshandel	1,8	3,0	2,0
Grov misshandel	0,5	1,2	0,7
Sexualbrott	0,3	0,3	0,6
Grovt sexualbrott	0,2	0,3	0,4

Bilaga 6.

Tabeller för utsatthet under livstiden

Här redovisas tabeller för människors utsatthet under livstiden för respektive brottstyp. Eftersom antalet svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda är mycket litet i materialet redovisas inte denna variabel för kvinnor och män separat.

Tabell 1. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation någon gång i sitt liv. Särredovisning för kön och ålder.

	Kvinnor				Män			
	16-24	25-44	45-64	65-79	16-24	25-44	45-64	65-79
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	23,5	30,5	27,2	16,3	13,8	21,9	17,0	10,1
Utsatta för ...								
Kränkningar	15,9	22,7	20,4	13,7	5,8	13,4	11,9	7,8
Försök att inskränka friheten	14,1	14,7	9,3	5,6	7,8	10,2	4,8	2,8
Hot	8,5	14,5	14,3	8,1	1,1	3,8	2,8	1,3
Trakasserier	6,3	9,2	9,5	4,2	2,8	4,4	3,9	1,1
Misshandel	10,6	16,2	14,4	8,0	4,6	11,7	7,1	3,1
Grov misshandel	3,2	7,4	7,1	4,9	2,0	4,5	3,4	1,6
Sexualbrott	4,2	7,0	5,0	3,1	0,4	0,7	0,4	0,3
Grovt sexualbrott	3,0	5,1	3,5	2,0	0,5	0,5	0,3	-

(-) Ingen person har uppgett utsatthet för brottet.

Tabell 2. Andel av befolkningen (%) som blivit utsatta för brott i en nära relation någon gång i sitt liv. Särredovisning för svensk/utländsk bakgrund.

	Svenskfödd med båda/en förälder inrikesfödd(a)	Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödd(a)	Utrikesfödda
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	21,4	22,7	19,3
Utsatta för ...			
Kränkningar	14,9	16,8	14,0
Försök att inskränka friheten	9,0	10,0	7,9
Hot	7,4	7,7	7,3
Trakasserier	5,5	7,7	5,2
Misshandel	10,3	12,9	9,5
Grov misshandel	4,6	6,1	4,6
Sexualbrott	2,8	3,2	2,7
Grovt sexualbrott	1,9	2,9	2,1

Rapporten *Brott i nära relationer – En nationell kartläggning* beskriver människors utsatthet för olika former av psykiskt och fysiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner. Syftet med kartläggningen är att få bättre kunskap om brott i nära relationer i Sverige: Hur utbrett är problemet? Hur kan det ta sig uttryck? Vilka är de som utsätts?

Brott i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar mycket lidande för de personer som utsätts. Majoriteten av dessa brott anmäls dock aldrig till polisen, vilket gör att denna typ av brottslighet måste undersökas på annat sätt än via statistiken över polisanmälda brott. Denna kartläggning bygger därför på ett nytt frågeavsnitt i Nationella trygghetsundersökningen (NTU), som Brå genomför årligen. Det nya frågeavsnittet är konstruerat för att kunna upprepas, vilket ger en unik möjlighet att användas som verktyg för att följa utsattheten över tid.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

BOX 1386/TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM, SWEDEN

TELEFON +46 (0)8 401 87 00 • FAX +46 (0)8 411 90 75 • E-POST INFO@BRA.SE • WWW.BRA.SE

ISBN 978-91-87335-23-5 • URN:ISBN:SE:BRA-546 • ISSN 1100-6676